LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

Interne Nota 371

J.E.T.M. Bouwmans

Internationale aspecten van het EG-landbouwbeleid
De relatie met Nieuw-Zeeland

November 1988

NIET VOOR PUBLIKATIE - NADRUK VERBODEN

INHOUD

		Blz.
SAMENVATTING		3
1.	INLEIDING	8
	1.1 Probleembeschrijving	8
	1.2 Vraagstelling	9
	1.3 Werkwijze, afbakening en opbouw verslag	9
2.	GEOGRAFIE, KLIMAAT, OVERHEIDSBELEID EN ECONOMIE	11
	2.1 Inleiding	11
	2.2 Geografie en klimaat	11
	2.3 Overheidsbeleid en nationale politiek	12
	2.3.1 Situatie tot 1984	12
	2.3.2 Beleid Labour-regering	12
	2.3.3 Begrotingspolitiek	13
	2.3.4 Monetaire politiek	14
	2.3.5 Structuurpolitiek	14
	2.3.6 Defensiepolitiek	14
	2.3.7 Arbeidsmarkt	15
	2.3.8 Resultaten Labour-regering	15
	2.4 Economie van Nieuw-Zeeland	16
3.	HET NIEUWZEELANDSE LANDBOUWBELEID	19
	3.1 Inleiding	19
	3.2 Doelstellingen Nieuwzeelandse landbouwbeleid	19
	3.3 Marketing Boards	20
	3.3.1 Inleiding	20
	3.3.2 De New Zealand Dairy Board	21
	3.3.3 Meat Producers Board en Wool Board	22
4.	DE NIEUWZEELANDSE LANDBOUW	24
	4.1 Inleiding	24
	4.2 Melkveehouderij in Nieuw-Zeeland	25
	4.3 Schapen- en rundveehouderij in Nieuw-Zeeland	28
	4.4 Appels, kiwifruit en andere fruitsoorten	32
	4.5 Andere gewassen en landbouwprodukten	33
5.	DE AGRARISCHE EXPORT VAN NIEUW-ZEELAND	35
	5.1 Inleiding	35
	5.2 De agrarische export als onderdeel van de totale export	35
	5.3 Zuivelexporten	36
	5.4 Vlees- en wol-exporten	39
	5.5 Groenten- en fruitexport van Nieuw-Zeeland	41
6.	DE LANDBOUWRELATIE NIEUW-ZEELAND - EG	43
	6.1 Inleiding	43
	6.2 Directe landbouwrelaties tussen Nieuw-Zeeland en EG	44
	6.2.1 Landbouw, algemeen	44
	6.2.2 Zuivelsector	45
	6.2.3 Vleessector	47
	6.2.4 Wol en andere dierlijke produkten	48
	6.2.5 Kiwifruit, appels en andere tuinbouwprodukten	49
	6.3 Indirecte landbouwrelaties tussen Nieuw Zeeland en EG	50
	6.3.1 Inleiding	50
	6.3.2 Wereldmelkproduktie	51
	6.3.3 Wereldbotermarkt	52

INHOUD (vervolg)

		Blz.
6.3.4	Magere-melkpoedermarkt	53
6.3.5	Volle-melkpoedermarkt	54
6.3.6	Wereldkaasmarkt	54
6.3.7	Wereldcaseïnemarkt	55
7.	DISCUSSIE EN TOEKOMSTPERSPECTIEVEN	56
7.1	Inleiding	56
7.2	De Nieuwzeelandse landbouw in perspectief	56
7.3	Zuivelsector	57
7.4	Vleessector	59
7.5	Fruitsector	60
7.6	Beantwoording vraagstelling van het onderzoek	61
LITERATUUR		63
BIJLAGEN	A t/m J	69

SAMENVATTING

Tot voor vijftien jaar geleden was de EG op de wereldmarkt voor veel landbouwprodukten vooral een vrager. Nu is zij ook een belangrijke aanbieder geworden. De EG-export wordt met behulp van exportsubsidies op de wereldmarkt afgezet. Dit heeft geleid tot toenemende politieke druk vanuit de VS, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, en andere landen. Deze politieke druk en de internationale relaties van de EG zijn de laatste jaren steeds meer van belang geworden. Het is daarom nuttig een goed inzicht te krijgen in die internationale relaties en in de gevolgen ervan voor landbouw en landbouwbeleid in de EG. Daartoe is kennis van de positie van de landbouwsector van de EG en van andere landen een vereiste. Het opbouwen van kennis van de landbouw in andere landen is binnen het LEI een belangrijk doel van studie. Dit onderzoek besteedt in het kader aandacht aan de landbouw en het landbouwbeleid van Nieuw-Zeeland.
De vraagstellingen van dit onderzoek luiden:

- op welke wijze en in welke mate ondervindt het EG-landbouwbeleid invloed van de landbouw-economische ontwikkelingen en het landbouw- en handelsbeleid van Nieuw-Zeeland.
- welke zijn de gevolgen (economisch, politiek en sociaal) van het EG-landbouwbeleid voor Nieuw-Zeeland.

Tot 1984 kende Nieuw-Zeeland een strak gereguleerde economie. De sterke overheidscontrole leidde echter niet tot een gezonde economie. Het overheidstekort liep op, de inflatie was hoog en de buitenlandse schuld groeide aanzienlijk. Daarom besloot de Labourregering in 1984 tot deregulering, privatisering en liberalisering van de Nieuw-Zeelandse economie. De veranderingen zijn met name voor de landbouwsector hard aangekomen. De deregulering kwam namelijk tegelijk met een ineenstorting van de landbouwwereldmarkten en de val van de US-dollar. De hieruit ontstane landbouwcrisis trok de gehele economie mee (70% van de totale exportopbrengsten komt uit de landbouw).

De Nieuwzeelandse landbouw kende tot 1984 enkele subsidies. Na 1984 zijn deze vrij snel afgebroken, en anno 1987 nagenoeg verdwenen. De landbouwsectoren kennen vaak een eigen stabilisatiefonds, dat beheerd wordt door Marketing Boards. De Boards verzorgen ook het grootste deel van de export van de landbouwprodukten.

Nieuw-Zeeland wordt gekenmerkt door een zeer gematigd klimaat, waardoor het mogelijk is om landbouwhuisdieren het gehele jaar buiten te houden. De belangrijkste landbouwsectoren zijn schapenhouderij (27.560 bedrijven in 1984), melkveehouderij (16.000), rundveehouderij (8.540) en tuinbouw (7.074). De melkveesector van Nieuw-Zeeland is verdeeld in industriemelk (= factory supply) en consumptiemelk (= town milk supply). Het afkalfpatroon van de factory supply is afgestemd op de hoeveelheid beschikbaar gras. Alle koeien kalven daarom rond half augustus. Het zeer gunstige klimaat leidt samen met een efficiënt houderijsysteem tot een kostprijs voor melk die maar een derde bedraagt van die in de noordelijke EG-lidstaten.

Het houderijsysteem in de schapen- en rundveehouderij is ook afgestemd op de seizoenen. In de afgelopen jaren waren de vleesprijzen zeer laag, maar trokken de wolprijzen weer aan. De laatste jaren is de belangstelling voor geiten- en hertenteelt enorm toegenomen. De fruitsector wordt gedomineerd door kiwifruit (18000 ha in 1985) en appels (7225 ha). Deze sectoren profiteren van het "out of season" aanbieden van fruit op het noordelijk halfrond.

Nieuw-Zeeland is voor de meeste landbouwprodukten netto-exporterend, maar als aanbieder veel te klein om prijszetter te kunnen zijn. Nieuw-Zeeland en de EG zijn de belangrijkste exporteurs van zuivelprodukten. De belangrijkste Nieuw-Zeelandse exportmarkten zijn: Groot-Brittannië (voor boter en lamsvlees), de VS (voor caseïne en rundvlees), Japan (voor kaas), Iran (voor lamsvlees) en de EG als geheel (voor wol en kiwifruit).

De prijzen op de wereldzuivelmarkt liggen al enkele jaren tegen het (zeer lage) afgesproken GATT-minimum aan. Hierover wordt overleg gevoerd binnen het International Dairy Arrangement (IDA). De Nieuwzeelandse boterprijs is relatief hoog door de hoge prijs die Nieuw-Zeeland krijgt voor het boterquotum dat in Groot-Brittannië afgezet mag worden. Dit quotum is sinds 1973 echter gehalveerd. Nieuw-Zeeland heeft ook een klein GATT-kaasquotum binnen de EG en het grootste deel van de schapenvlees-VRA's (= Voluntary Restraint Agreement = vrijwillige invoerbeperking) van de EG.

Op de wereldmarkten voor landbouwprodukten komen de EG en Nieuw-Zeeland elkaar vooral tegen op de zuivelmarkten. Vooral de boter- en magermelkpoedermarkten fungeren als dumpmarkt van bulkprodukten. De aanbieders proberen dan ook zoveel mogelijk van hun produkten buiten deze markten af te zetten. Dit gebeurt onder meer door kleinverpakkingen en verse zuivelprodukten te vermarkten. Door de maatregelen van de EG en de VS lijkt de zuivelmarkt zich weer te herstellen. De val van de US-dollar gooit echter roet in het eten.

In de vleessector bevinden de problemen zich vooral in de schapenhouderij. Door de sterk toegenomen EG-schapevleesproduktie wordt het steeds moeilijker voor Nieuw-Zeeland om zijn lamsvlees in de EG af te zetten. De VRA dat Nieuw-Zeeland hiervoor heeft wordt al sinds het bestaan ervan (in 1980) niet volgemaakt. Om de schapevleessector niet te duur te maken voor het EG-budget, probeert de Europese Commissie een minimumimportprijs voor schapevlees te bereiken. Dit zou waarschijnlijk de Nieuwzeelandse import in de EG nog verder verlagen.

De Nieuw-Zeelandse fruitsector steunt voor een belangrijk deel op de export naar de EG. Binnen de EG worden pogingen in het werk gesteld om de Nieuwzeelandse import te beperken. Vooral de standsorganisaties ageren regelmatig tegen de appelimporten; vooralsnog zonder succes. De zuidelijke EG-lidstaten proberen in een OECD-commissie de kwaliteitseisen voor kiwifruit aan hun klimatologische capaciteiten aan te passen. Nieuw-Zeeland probeert de kwaliteitseisen erg hoog te stellen, om zo zijn kwalitatief hoogwaardige kiwifruit van een stevige exportpositie te verzekeren. Nieuw-Zeeland lijkt hierin gesteund te worden door de noordelijke EG-lidstaten.

Veel van de problemen op de wereldzuivelmarkt (en ook andere landbouwmarkten) worden veroorzaakt door politieke beslissingen. De problemen kunnen daarom ook alleen op politiek niveau opgelost worden. De EG en de VS zijn te kapitaalkrachtig om de goedkoopste producent (Nieuw-Zeeland) te laten zegevieren. Indien de exportsubsidies van de EG teruggeschroefd worden, lijkt Nieuw-Zeeland (of elk ander gebied met een vergelijkbaar produktiesysteem) ertoe in staat de vrijkomende zuivelmarkten in te nemen. Voor de noordelijke EG-lidstaten moet het echter mogelijk zijn om de kostprijs te verlagen door delen van het Nieuwzeelandse systeem over te nemen. Het kostprijsniveau van Nieuw-Zeeland zullen ze echter zeker niet halen.

De Europese markt (boter, lamsvlees, kiwifruit) is erg belangrijk voor Nieuw-Zeeland. Nieuw-Zeeland doet er dan ook alles aan om deze markten te behouden. De lopende GATT-Uruguay ronde zal duidelijk maken of er een einde komt aan de landbouwsubsidies. Dit laatste lijkt niet erg waarschijnlijk. Veel waarschijnlijker lijkt op de middellange termijn het bestaan van tariefheffingen op import vanuit één land in een ander land. Tot die tijd is het zaak om van de bulkmarkten weg te blijven, om zodoende hogere prijzen te kunnen bedingen.

Nieuw-Zeeland is voor de EG louter economisch gezien (export-import positie) volstrekt onbelangrijk, de EG is voor Nieuw-Zeeland van levensbelang. Maar wanneer ook het politiek, strategisch, diplomatiek en sociaal belang van Nieuw-Zeeland voor de EG beschouwd wordt, is Nieuw-Zeeland voor de EG een zeer belangrijke partner.

1. INLEIDING

1.1 Probleembeschrijving

In de loop der tijd is de Europese Gemeenschap (EG) meer en meer een vooraanstaande rol gaan spelen in de wereldhandel in landbouwprodukten. Was de EG zo'n vijftien jaar geleden voor veel landbouwprodukten nog vooral een vrager op de wereldmarkt, nu is zij ook een belangrijke aanbieder geworden. Die veranderde positie levert in toenemende mate conflicten op met andere aanbieders, terwijl tegelijkertijd de invloed die de EG doet gelden op de wereldmarkten meer en meer terug slaat op haar eigen mogelijkheden bij het voeren van een landbouwbeleid.

Bij discussies over de besturing van wereldmarkten is de EG een machtig blok. In diezelfde discussies echter wordt het gedrag van de EG op de wereldmarkten, als uitvloeisel van het interne landbouwbeleid, meer en meer bekritiseerd. Voor een land als Nederland, als een van de belangrijkste exporteurs van landbouwprodukten ter wereld, kunnen de resultaten van die discussies belangrijke gevolgen hebben. De komende jaren zal de EG bij het vaststellen van haar landbouwbeleid niet alleen te rekenen hebben met haar interne problemen maar ook met de aanwezige externe druk.

Verwacht mag worden dat de komende GATT-onderhandelingen in het kader van de Uruguay-ronde over onder meer landbouwprodukten in sterke mate ook de onderhandelingen binnen de EG over de voortgang van het landbouwbeleid zullen bepalen.

De doeleinden van het Europese Landbouwbeleid, zoals uiteengezet in het verdrag van Rome (1957), zijn:

1. stimulering van de agrarische produktiviteit;
2. aldus een redelijke levensstandaard voor de agrarische bevolking te bereiken;
3. veilig stellen van een voldoende aanvoer van landbouwprodukten;
4. stabilisering van de markten;
5. redelijke consumptieprijzen.

Deze doeleinden worden nagestreefd door middel van - hoofdzakelijk - prijsondersteuning voor de producent. De produktie die niet binnen de EG afgezet kan worden, wordt met behulp van (EG-)subsidies op de wereldmarkt afgezet. De laatste jaren is de EG-produktie van landbouwprodukten sterker gegroeid dan de consumptie. Ook de afzet op de wereldmarkt vertoont weinig groei, waardoor de welbekende boter- en rundvleesvoorraden zijn ontstaan. Ook in andere landen (VS, Japan, e.a.) bestaan vergelijkbare voorraden. Het afzetten van deze voorraden - eigenlijk overschotten - op de wereldmarkten leidt tot een steeds groter wordend protectionisme van de agrarische wereldhandel en tot grotere budgettaire problemen voor de (centrale) overheden.

De afzet van overschotten via gesubsidieerde export verlaagt het wereldmarktprijsniveau. De politieke druk tegen deze vorm van export wordt dan ook steeds groter; vanuit de VS, maar ook uit landen als Australië, Canada, Argentinië en Nieuw-Zeeland.

Deze politieke druk op de EG, die voortkomt uit haar internationale relaties, zijn de laatste jaren steeds meer van belang geworden. Het is daarom nuttig een goed inzicht te krijgen in die internationale relaties en in de gevolgen ervan voor landbouw en landbouwbeleid in de EG. Daartoe is kennis van de positie van de landbouwsector van de EG en van andere landen een vereiste. Binnen het Landbouw-Economisch Instituut (LEI) bleek de positie van de EG-landen ondertussen redelijk in kaart gebracht, maar die van andere landen veel minder. Het opbouwen van die kennis is dan ook een belangrijk doel van studie geworden.

In het LEI-onderzoek zal ten eerste aandacht besteed moeten worden aan de landbouw en het landbouwbeleid van landen en landengroepen buiten de EG (voorzover direct van belang voor de internationale positie van die landen en landengroepen). En ten tweede aan de internationale positie van die landen in relatie tot de positie van de EG. Daarom is een aanpak per land of landengroep wenselijk. De deelonderzoeken moeten te zamen de bouwstenen vormen voor een eindrapportage.

Dit deelonderzoek zal aandacht besteden aan de landbouw en het landbouwbeleid van Nieuw-Zeeland. Nieuw-Zeeland (in het vervolg soms afgekort als NZ) leverde voorheen het grootste deel van haar agrarische produkten aan het moederland Groot-Brittannië. Na de toetreding van Groot-Brittannië tot de EG (in 1973) is deze agrarische export steeds kleiner geworden. Dit heeft voor grote economische problemen in Nieuw-Zeeland gezorgd.

Nieuw-Zeeland is samen met de VS en de EG een van de grootste exporteurs van zuivelprodukten ter wereld. Het zuivelbeleid van de EG (zoals de superheffing) heeft dan ook een direct effect op de economie van Nieuw-Zeeland. Een kleinere export van de EG (met eventueel hogere wereldmarktprijzen) lijkt voor Nieuw-Zeeland erg interessant.

1.2 Vraagstelling

De vraagstellingen van dit onderzoek luiden:

- op welke wijze en in welke mate ondervindt het EG-landbouwbeleid invloed van de landbouw-economische ontwikkelingen en het landbouw- en handelsbeleid van Nieuw-Zeeland;
- welke zijn de gevolgen (economisch, politiek en sociaal) van het EG-landbouwbeleid voor Nieuw Zeeland.

De studie bestaat uit vier onderdelen:

1. Een beschrijving van de landbouw en het interne landbouwbeleid van Nieuw-Zeeland.
2. Een beschrijving van de internationale handel in landbouwprodukten van Nieuw-Zeeland. Daarbij wordt stilgestaan bij de belangrijkste handelspartners, import en export in relatie tot de ontwikkeling van de eigen landbouw, en de graad van zelfvoorziening. Ook de verandering in terms of trade komt aan de orde.
3. Vervolgens wordt ingegaan op het handelsbeleid van Nieuw-Zeeland, in relatie tot de feitelijke handelsstromen, de toestand van de landbouw, de mate van zelfvoorziening en de terms of trade.
4. Tenslotte komt de relatie met de EG aan de orde. Het betreft zowel de directe relatie (handelsstromen, bilaterale en multilaterale overeenkomsten, handelscodes zoals zelfbeperking), als de indirecte relatie, via de wereldmarkt. Bij dat laatste spelen de door de EG veroorzaakte prijsdistorsies een belangrijke rol. Eveneens zal bekeken worden of en hoe Nieuw-Zeeland eventueel door de EG te verlaten markten naar zich toe kan trekken.

1.3 Werkwijze, afbakening en opbouw verslag

Een groot deel van de afbakening zit in de vier onderdelen van de vraagstelling (1.3) ingeweven. De eerste drie onderdelen omvatten een algemene beschrijving van de economische situatie van de landbouw in Nieuw-Zeeland. Uit deze beschrijving kunnen de aanwezige problemen tussen Nieuw-Zeeland en de EG gedestilleerd en extra belicht worden.

In hoofdstuk 2 zal allereerst een beschrijving gegeven worden van Nieuw-Zeeland, de Nieuwzeelandse economie en regeringspolitiek, en het belang van de landbouwsector voor de totale economie. In hoofdstuk 3 zal het landbouwbeleid van Nieuw-Zeeland besproken worden; niet alleen het in- en

externe beleid van de regering, maar ook de handelspolitiek van de exporteurs van landbouwprodukten in Nieuw-Zeeland (tot voor kort alleen marketing boards). In hoofdstuk 4 zal een beschrijving gegeven worden van de Nieuwzeelandse landbouw. (sectoren, produktie, produktiestructuur etc.). Hoofdstuk 5 geeft een beschrijving van de internationale handel in landbouwprodukten van Nieuw-Zeeland. Export, import, handel met de EG en andere landen of landengroepen en mate van zelfvoorziening zullen besproken worden.

Vervolgens zal in hoofdstuk 6 de relatie met de EG expliciet aan de orde komen. Gelet wordt op de directe handelsrelatie tussen de EG en Nieuw-Zeeland, maar ook op de indirecte relatie via de wereldmarkten. Na een algemene beschrijving van de relatie tussen de EG en Nieuw-Zeeland zal dit hoofdstuk toegespitst worden op de zuivelproblematiek. Dit is gebeurd omdat de wereldzuivelmarkt voor een groot deel het beeld bepaalt van de landbouwrelatie tussen de EG en Nieuw-Zeeland. Niet in het minst omdat EG en Nieuw-Zeeland de grootste exporteurs van zuivelprodukten zijn. In een afsluitend hoofdstuk zal het een en ander nog eens de revue passeren. Er zal in dit hoofdstuk 7 getracht worden een voorspelling te doen van de mogelijke ontwikkelingen in de landbouwrelatie tussen Nieuw-Zeeland en de EG. Ook zal teruggegrepen worden naar de vraagstelling van dit onderzoek.

2. GEOGRAFIE, KLIMAAT, OVERHEIDSBELEID EN ECONOMIE

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een algemeen beeld van Nieuw-Zeeland. Allereerst komen geografie en klimaat aan de orde. Vervolgens komt het overheidsbeleid van de Nieuwzeelandse regering ter sprake. Voor een goed begrip van de huidige economische situatie van Nieuw-Zeeland is een bespreking van deze overheidspolitiek op deze plaats onontbeerlijk. Ten slotte wordt een beeld geschetst van de Nieuwzeelandse economie, met daarbij uiteraard aandacht voor de rol die de landbouwsector daarin speelt.

2.2 Geografie en klimaat

Nieuw-Zeeland heeft een totale oppervlakte van 269.057 km2 en is daarmee 6 keer zo groot als Nederland (MFA,1983a) 1). Nieuw-Zeeland ligt in de gematigde zone tussen 34° en 47° Zuiderbreedte (ter vergelijking: Casablanca ligt op 34°, Zürich op 47° en Amsterdam op 52° Noorderbreedte). Er bestaat een voortdurende oostwaartse verplaatsing van hoge-en lagedrukgebieden over Zuid-Australië en Nieuw-Zeeland. Deze veroorzaken veel dag-tot-dag-variatie in windrichting, hoewel de overheersende wind westerlijk is. De hogedrukgebieden bewegen zich naar het oosten met gemiddeld 6 dagen er tussen. De aanwezigheid van noord-zuid liggende bergketens in Nieuw-Zeeland (zie kaart, bijlage A) heeft een belangrijk effect op het regionale klimaat (Daly,1984:6). Een groot deel van Nieuw-Zeeland ontvangt minstens 2000 zonuren per jaar, terwijl Blenheim-Nelson en Tekapo (beiden op het South-Island) zelfs 2400 zonuren ontvangen (Nederland: 1572 uur). De gemiddelde temperatuur varieert tussen 20°C in Northland en 15°C in Southland (Nederland, de Bilt: 18,7°C in Juli, 2,3°C in januari). Uitgezonderd op grote hoogte en in bergvalleien vindt er ook in de winter plantengroei plaats (Idem:7).

Het klimaat varieert van subtropisch in Northland tot droogcontinentaal in Central Otago en gematigd in Southland. De neerslag varieert van 6 meter in Milford Sound tot 300 mm in Central Otago. De grondsoort varieert van puimsteen (Pumice) op het Centraal Plateau (Taupo) tot podzol aan de Westcoast en zavel/ klei in Taranaki en Waikato.

Klimaat, grondsoort en reliëf hebben een belangrijke invloed op de dominante agrarische activiteit in een regio. Melkveehouderij is vooral geconcentreerd in vlakkere streken met vruchtbare gronden, veel neerslag en wintergroei (Waikato, Taranaki, Northland). De meeste schapen en rundveebedrijven liggen in heuvel- en ook hoogland (Wairarapa, Otago). Akkerbouw is geconcentreerd in vlakke, drogere gebieden zoals Canterbury en Manawatu (zie kaart, bijlage A).

Door het gunstige klimaat is het mogelijk om landbouwhuisdieren het gehele jaar buiten te houden. Samen met de geringe bevolkingsomvang (3,3 miljoen) zorgt dit gegeven voor een vrij extensieve vorm van landgebruik (zeker vergeleken met Nederland), met een hoog percentage grasland (73% van de landbouwgrond).

---

1) Voor uitleg van gehanteerde afkortingen bij literatuurverwijzingen, zie blz. 63

2.3 Overheidsbeleid en nationale politiek

2.3.1 Situatie tot 1984

De economie van Nieuw-Zeeland is sinds jaar en dag sterk afhankelijk van haar landbouwsector. Zo begon er een periode van voorspoed in 1882 toen het eerste koelschip vanuit Dunedin vertrok met een lading lamsvlees voor moederland Engeland. In 1893 werd Nieuw-Zeeland het eerste land ter wereld met vrouwenstemrecht, in datzelfde jaar werden de eerste CAO's afgesloten. Nieuw-Zeeland kende voor de eerste wereldoorlog al AOW, verplicht en gratis onderwijs, WW en ziektewet. In 1974 werd de kroon op het sociale stelsel gezet met de ACC (= Accident Compensation Corporation). De ACC is een algemene ongevallenverzekering, met gratis behandeling in ziekenhuizen en schadevergoeding zonder premieheffing. De ACC kwam net op tijd, want kort daarna zou het snel bergafwaarts gaan met Nieuw-Zeeland door de eerste oliecrisis en de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de EG (Vuijsje,1986:38).

Tot 1984 kende Nieuw-Zeeland gecontroleerde prijzen voor landbouwprodukten, gecontroleerde rente, inflatie en ruilvoet (Vuijsje,1987:58). Dit systeem bestond toen al 50 jaar (FT, 23-7-87).

Het rentepercentage werd door de overheid vastgesteld en bedroeg in maart 1978 9,75% op overheidsleningen. In juli 1981 bedroeg het rentepercentage 13%. De wisselkoers werd bepaald aan de hand van de relatieve inflatiebeweging van Nieuw-Zeeland ten opzichte van haar handelspartners. Deze handelsgewogen ruilvoet werd elke maand bijgesteld, waarbij gelet werd op de verwachte relatieve verandering van de consumptieprijsindex voor het volgende jaar. Veranderingen werden per kwartaal doorgevoerd. Dit systeem leidde tot een devaluatie van de NZ$ van 12% tussen 1979 en 1981 (OECD,1982:37).

De sterke overheidscontrole leidde echter niet tot een gezonde economie. Het overheidstekort liep op van 1,8% van de overheidsbegroting in 1973 tot 8,7% in 1983. De inflatie bedroeg gemiddeld 13,9% tussen 1974 en 1983 (ter vergelijking: het OECD-gemiddelde bedroeg 9,6%). De inkomensverdeling werd steeds schever, de betalingsbalans verslechterde, en de buitenlandse schuld nam grote vormen aan (EM,4(1986)5:43). Ook het overheidsaandeel in het Bruto Nationaal Produkt steeg ongeveer van 26% in de zestiger jaren tot gemiddeld 38% in 1979-81. Deze verschijnselen deden zich echter ook in andere OECD landen voor. De oorzaken voor deze economische malaise waren: een snelle groei van de nominale inkomens in het begin van de zeventiger jaren als gevolg van hoogconjunctuur, en een wereldwijde acceleratie van prijzen en inkomens als gevolg van de eerste oliecrisis. Eerst leidde dit tot meer belastinginkomsten (die nominaal geheven worden), maar vervolgens tot een sterke groei in arbeidskosten (OECD, 1982:23).

De protectie van de Nieuwzeelandse industrie is hoog (naar OECD-standaard). Al vele jaren bestaat er import-licensing, met een lichte trend naar importtarieven (Idem:38). De internationale contacten van Nieuw-Zeeland zijn veelomvattend. Nieuw-Zeeland is lid van onder andere Commonwealth, OECD, GATT, UNO, IMF, FAO, ILO, IPU en CER (een economische relatie met Australië) (EM,4(1986)5:35).

2.3.2 Beleid Labourregering

Sinds Labour in 1984 de verkiezingen won (en opnieuw in augustus 1987), is er erg veel veranderd in Nieuw-Zeeland. Samen met zijn minister van Financiën, Roger Douglas, koos David Lange voor deregulering, privatisering en liberalisering om de Nieuwzeelandse economie weer gezond te kunnen maken. Dit lijkt erg vreemd voor een labour-regering. Maar ten eerste lijkt het verschil in visie tussen conservative en labour in Nieuw-Zeeland minder groot dan in bijvoorbeeld Engeland. Bovendien was de economie onder

de conservatieve regering sterk verslechterd door veel overheidscontrole en -subsidie. Labour moest logischerwijze een andere weg kiezen om een alternatief te bieden. Met name de sterk toegenomen buitenlandse schuld noopte tot deze veranderingen.

De politieke uitgangspunten van de Labourregering zijn:

a. optimaal gebruik van natuurlijke hulpbronnen, in een competitieve omgeving, met de overheid als regelgevend orgaan;
b. hiervoor is een open, vrije markt nodig en neutrale overheidsinterventies;
c. interventie dient dan gericht te zijn op openheid van markten en hulp voor benadeelde personen;
d. alle interventies dienen echter rendabel te zijn, mede gezien het soms geringe effect van overheidsinterventie in de publieke sector.

Deze uitgangspunten vereisen een lager overheidstekort (om de nadelen van overheidsschulden te verlagen), een lage en stabiele inflatie en een economische gevoeligheid van aanbieders. Deze economische gevoeligheid dient vergroot te worden door:

- initiatieven te belonen door verlaging en verandering van de belastingtarieven;
- het instellen van een vrijere arbeidsmarkt;
- lagere relatieve prijsverstoringen, door lagere subsidies en een zwevende Nieuwzeelandse dollar;
- hogere efficiëntie van de dienstensector door grotere competitie (OECD,1987c:8-9).

Ondanks deze meer marktgerichte economie blijft overheidsinterventie dus noodzakelijk. Niet alleen voor de controle over buitenlandse invloeden of ongelijke economische macht (monopolies, kartels), maar ook voor de inkomensverhoudingen blijft overheidsinterventie van belang (Idem:10).

2.3.3 Begrotingspolitiek

In het kort zijn de bovenstaande veranderingen te vatten onder de noemers begrotingspolitiek, monetaire politiek en structuurpolitiek. De begrotingspolitiek is gericht op het verkleinen van het begrotingstekort. Door enorme bezuinigingen door te voeren werd stevig gekort op de overheidsuitgaven. Subsidies aan industrie en landbouw werden afgeschaft. Marketing Boards verloren, om de efficiëntie te vergroten, hun monopolieposities op de exportmarkt, (MAF,1986b:11). Ook werden gesubsidieerde rentetarieven afgeschaft: overheidsleningen gaan nu tegen commercieel tarief (Idem).

De regering verkoopt aandelen in staatsbedrijven om zo haar enorme schuld af te lossen. In maart 1986 bedroeg de buitenlandse schuld van overheid en nationale bank NZ$ 15.622 miljoen (34% van het Bruto Binnenlands Produkt). Inclusief overheidsinstellingen bedroeg de buitenlandse schuld NZ$ 20.892 miljoen (45,3% van het BBP) (MOTM,1986:6). In 1987/88 wordt een begrotingstekort verwacht van NZ$ 379 miljoen als gevolg van een beperking van de overheidsuitgaven en hogere belastingen. Dit kleinere financieringstekort heeft geleid tot vertrouwen in de NZ$, en een verhoging van de waarde ervan. Deze import van kapitaal was vooral beleggingsgeld (in onroerend goed) en leidde niet tot een groei van de werkgelegenheid (FT, 23-7-87).

Het belastingsysteem, de voornaamste inkomstenbron van de overheid, diende een mimimale invloed uit te oefenen op relatieve prijzen en dus op consumptie- en produktieniveau. Deze gedachte leidde tot de "Tax and Benefit Reform", waarbij de invoering van de zogeheten Goods and Services Tax (GST) per 1-10-1986 samen ging met nieuwe inkomstenbelastingschalen. De GST van 10% op alle consumptiegoederen en diensten kwam in plaats van de Sales Tax, die varieerde van 0-50%. De inkomensbelasting kende niet langer vijf tot 66% belastingschijven van 20, maar drie van 15, 30 en 48%. Alle

sociale uitkeringen werden tegelijkertijd met 5% verhoogd (OECD,1987c:34). Deze veranderingen bevoordelen de hogere inkomens. De lagere inkomens (met relatief meer consumptieve uitgaven, en dus hogere GST) worden door deze veranderingen het meest getroffen (FT, 23-7-87).

2.3.4 Monetaire politiek

De monetaire veranderingen waren de meest rigoreuze van alle OECD-landen. De rentetarieven werden vrijgelaten (eind 1984) en vervolgens ook de NZ$ (maart 1985). Aan het einde van 1986 werden de regels voor het bankwezen versoepeld, waardoor ook buitenlandse banken in Nieuw-Zeeland konden gaan opereren (OECD,1987c:39). Doel van de monetaire politiek is een gelijkblijvende primaire liquiditeit, wat moet leiden tot een lagere groei van de geldhoeveelheid en minder kredietverlening. Vooralsnog is dit echter niet het geval (Idem).

Het grote overheidstekort wordt volledig intern gefinancierd, wat samen met de inflatieverwachtingen (o.a. GST en loonkostenontwikkeling) opwaartse druk zet op de rentekosten. De hoge rente beïnvloedt de ruilvoet, waardoor deze stijgt (MAF,1986b:4). Bijlage B geeft een indruk van rente-tarieven, ruilvoet en inflatie van de laatste jaren. Bijlage C geeft een beeld van de wisselkoersen (= ruilvoet) van ECU, Hfl, NZ$ en US$ in de jaren tachtig.

2.3.5 Structuurpolitiek

Het structuurbeleid van de Nieuwzeelandse regering werd de laatste decennia gekenmerkt door een compensatie van de exportsector voor een kunstmatig hoge ruilvoet, hoge invoertarieven en voor quotaregelingen ter bescherming van de eigen industrie. Deze bescherming van de eigen industrie dient veel kleiner te worden. De eerste tariefverlagingen zijn inmiddels doorgevoerd. De landbouw kent anno 1987 practisch geen subsidies meer. De Nieuwzeelandse industrie nog wel; de invoertarieven zullen in 1987 en 1988 verlaagd worden, maar blijven dan met 25 tot 50% (was 30 tot 60%) nog de hoogste van de OECD-landen (OECD,1987c:45). Dit relatief langzaam en onvolledig afbreken van de invoertarieven wekt grote wrevel op in de landbouwsector (MAF,1986b:4), zeker nu de export van landbouwprodukten steeds moeilijker wordt door de relatief hoge NZ$ en de subsidies en handelsbelemmeringen van andere landen (Idem:47).

2.3.6 Defensiepolitiek

In defensie-politiek opzicht zorgde Nieuw-Zeeland voor wereldnieuws door in februari 1985 de USS Buchanan de toegang tot Nieuwzeelandse wateren te ontzeggen omdat niet duidelijk was of het schip nucleaire wapens aan boord had. In juni 1986 leidde deze actie tot de "Disarmament and Arms Control Bill" waarmee een "Nuclear Free Zone" aangelegd werd. Tevens werd een South Pacific Nuclear Free Zone ingesteld (een verdrag dat niet ondertekend werd door de VS, VK en Frankrijk). Sindsdien heeft Nieuw-Zeeland regelmatig geageerd tegen nucleaire proeven van o.a. Frankrijk in de South Pacific. Deze "non-nuclear policy" leidde tot het uiteenvallen van 'ANZUS', het defensieve verbond tussen Australië, Nieuw-Zeeland en de VS (FT, 23-7-87).

Kort na het USS Buchanan-geval werd in Auckland de Rainbow Warrior (het actieschip van milieugroepering Greenpeace) door Franse geheimagenten opgeblazen. Na eerst tot 10 jaar cel in Nieuw-Zeeland veroordeeld te zijn, werden de geheimagenten Alain Mafart en Dominique Prieur, via een politiek compromis, voor drie jaar naar de Franse atol Hao in de Stille Oceaan verbannen. Tegelijk beloofde Frankrijk om alle importbeperking voor Nieuw-Zeeland op te heffen (zie ook hoofdstuk 6) en geen obstructie te plegen op de export van lamsvlees en boter naar de EG, na eerst gedreigd te hebben

met het tegendeel. Tevens schreef Frankrijk haar officiële excuses en betaalde NZ$ 7 miljoen schadevergoeding aan Nieuw-Zeeland (FT 11-7-86). De Rainbow Warrior-actie maakte eens te meer duidelijk dat Nieuw-Zeeland erg gevoelig was voor invoerbeperkingen van zijn landbouwexporten. Echter, de non-nuclear policy en het geval Rainbow Warrior maakten van Nieuw-Zeeland een echte natie, met een eigen mening en identiteit, en los van het oude moederland Groot-Brittanië (Vuijsje,1987:60).

2.3.7 Arbeidsmarkt

Na alle hervormingen en liberaliseringen resten nog de sociale voorzieningen en de starre arbeidsmarkt. De industriële arbeidsmarkt van Nieuw-Zeeland wordt van oudsher gekenmerkt door:

- verplicht vakbond-lidmaatschap van werknemers en vakbondregisstratie;
- organisatie van vakbonden naar beroep, niet naar bedrijf. Hierdoor vinden loononderhandelingen per beroep of vakgebied plaats, en niet per bedrijf. Dit leidt per bedrijf tot eindeloze onderhandelingen met talloze vakbonden (OECD,1987c:14).

Tot 1978 was er in Nieuw-Zeeland practisch geen werkloosheid, in 1985 3,9% (OECD 8,1%) en in 1986 waren er 65.000 werklozen (=6,2%) en 41.000 van overheidswege gesubsidieerde banen (EM,(1986)5:43). De groei in werkgelegenheid is vanaf 1961 echter de hoogste van de OECD-landen geweest. Zo nam de werkgelegenheid in de Nieuwzeelandse landbouw tussen 1961 en 1984 met 15% toe, terwijl de OECD gemiddeld een daling van 50% kende! Ook de industriële werkgelegenheidsgroei ligt boven het gemiddelde.

Vooral sinds 1974/75 stijgt het reële inkomen in Nieuw-Zeeland meer dan de reële output. Een loonbevriezing tussen 1982 en 1984 maakte deze schade gedeeltelijk goed (OECD,1987c). Deze loonbevriezing deed de vraag naar arbeid weer toenemen. Samen met een vrij sterke migratie naar Australië (hogere lonen) zorgde dit voor een lagere werkloosheid. In 1986 en 1987 is de werkloosheid weer aanzienlijk gestegen door loonstijgingen (circa 20% in 1986) en de recessie in de landbouw. De werkloosheid is vooral hoog (meer dan 10%) onder Maori's en jongeren van 15-19 jaar (Idem:50-51). De regering wil dan ook de lonen laten zakken (of niet laten stijgen) omdat dit inflatoir werkt en tevens de kosten voor defensie, onderwijs, gezondheidszorg en sociale zekerheden naar beneden brengt. Hiermee wilde Lange wachten tot na de verkiezingen van 15 augustus 1987 (FT, 23-7-87). Labour won deze verkiezingen (56 zetels, tegen 41 voor National) en zal haar beleid kunnen voortzetten. Er zal zelfs een minister van ontwapening aangesteld worden (NRC, 17-8-87).

2.3.8 Resultaten Labourbeleid

De cijfers mogen deze veranderingen duidelijk maken. Het begrotingstekort (als percentage van het Bruto Nationaal Produkt) daalde van 8,9% in 1983/84 tot 4,1% in 1985/86. De betalingsbalans was het afgelopen jaar twee miljard NZ$ negatief, maar verbetert lichtjes. De buitenlandse schuld bedraagt NZ$ 36 miljard, wat 70% van het Bruto Nationaal Produkt is. Het BNP daalde 0,8% in 1986/87, en voor 1987/88 wordt een daling verwacht van 1,3%. De reële inkomens daalden het afgelopen jaar met 4%. De inflatie bedroeg (inclusief 10% GST) 18,2% (OECD: 8,8%). De rente is omhoog geschoten na de liberalisering in 1984 en bedroeg medio 1987 23 tot 26% op korte leningen en 18 tot 19% op langlopende leningen (FT, 23-7-1987). Van de 3,3 miljoen inwoners leeft één miljoen onder de armoedegrens van NZ$ 24.000 per jaar, en zijn er meer dan 100.000 miljonair (NRC, 14-8-1987).

De overheidsbezuinigingen moeten nog een tijdje doorgaan, vindt de Nieuwzeelandse regering, daarin gesteund door de OECD. Want wanneer dat niet gebeurt zal, bij een verwachte daling van de inflatie, het overheidstekort weer stijgen, wat weer inflatoir werkt. Bovendien zorgt louter een krappe geldmarkt wel voor een lagere inflatie, maar ook voor een duurdere

dollar. Hierdoor wordt de export benadeeld. Een lagere inflatie moet dus behaald worden zonder een duurdere dollar. De enige mogelijkheid die daarvoor resteert is een lager overheidstekort (OECD,1987(c):59-60).

2.4 Economie van Nieuw-Zeeland

De financiële deregulering, vrijere handel en de begrotings- en overheidshervormingen zijn bedoeld om de Nieuwzeelandse economie om te vormen van de meest gereguleerde en overheidsgecontroleerde binnen de OECD tot een economie die tot één van de meest marktgeoriënteerde behoort (OECD, 1987c:58). De Nieuw-Zeelandse economie wordt sedert lang gekenmerkt door een geringe bevolking en bevolkingsdichtheid en een vrij belangrijke landbouwsector (zie tabel 2.1).

Nieuw-Zeeland telt 3,3 miljoen inwoners. Hiervan wonen er 2,4 miljoen op het North-Island. In Central-Auckland en South-Auckland-Bay of Plenty samen leven 1,4 miljoen mensen (Statistics:17). In totaal wonen er 2,2 miljoen mensen in zg. "main urban areas" (Idem). Voor het grootste deel is de bevolking van Europese afkomst (vooral Engeland). Nieuw-Zeeland telt verder ca. 300.000 Maoris, die al ongeveer 1000 jaar in Nieuw-Zeeland wonen en ca. 90.000 Polynesiërs (Idem:26).

Tabel 2.1 Economische kengetallen van Nieuw-Zeeland (1983/84) en Nederland +(1985); waardecijfers in nationale munt 1)

Kengetal	Nieuw-Zeeland a)		Nederland b)	
Bevolking (mln)	3,3		14,56	
Arbeidskrachten (mln)	1,37	c)	5,80	
- in de landbouw (1000)	143	c)	270	d)
- % in de landbouw	10,44		4,65	
Nationaal inkomen (mln)	31.363		373.440	
% landbouw	10		3,6	
Totale exporten (fob)(mln)	8.624		225.568	
importen (cif)(mln)	9.020		215.467	
% landbouw in totale export	70		21,8	
Bruto Binnenlandse Produktie	34.935		-	
Netto Nat.Inkomen (marktpr.)(mln)	-		373.440	
- landbouw	2.602		13.380	
- voedingsmiddelenind.	2.369		n.b.	
- bosbouw en visserij	460		n.b.	
- visserij en jacht	157		n.b.	
- bosbouw	418		n.b.	
- delfstoffenwinning	354		33.570	
Totaal Bedrijven (mln)	29.986		289.660	
Totaal Overheid (mln)	4.455		46.880	

1) Voor wisselkoersen: zie bijlage C.

Bronnen: a) New Zealand Pocket Digest of Statistics, 1985.
b) Landbouwcijfers 1987.
c) MAF, 1985.
d) De Nederlandse Landbouw in Feiten en Cijfers, 1986.

De economische infrastructuur van Nieuw-Zeeland is sedert lang goed ontwikkeld. Gezien echter de kleine thuismarkt, de hoge arbeidskosten en de afstand tot de potentiële overzeese markten (Australië is al 2000 km) is een grootschalige omschakeling van landbouw naar industrie momenteel niet mogelijk, ook al heeft Nieuw-Zeeland grondstoffen die nog niet volle-

dig worden geëxploiteerd. De toetreding van Groot-Brittannië tot de EG in 1973 had grote economische gevolgen voor Nieuw-Zeeland. Deze problemen onderstrepen de kwetsbaarheid van een handelseconomie die vanouds voor uitvoer is aangewezen op de Europese markten en op relatief goedkope levering van ingevoerde energie. Zo ontstond o.a. het streven om in de jaren tachtig minstens 50% van de energiebehoefte in eigen land te produceren middels gas, kolen, hydro- en geothermische energie (COM,1983:1-2).

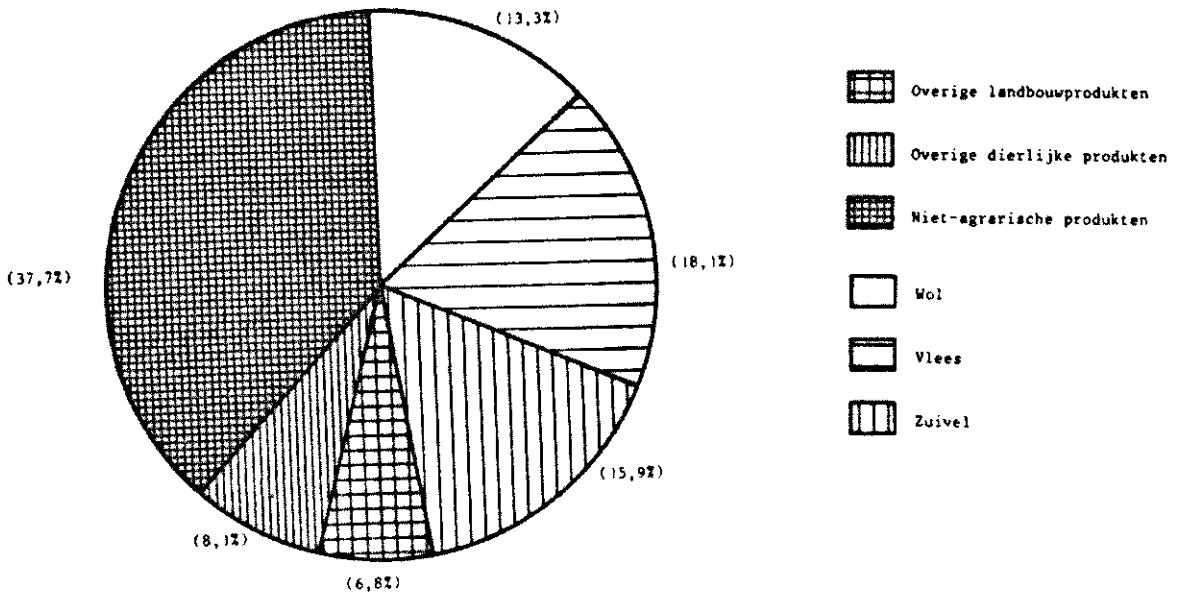
De economische groei van Nieuw-Zeeland is in de regel kleiner dan die van andere OECD-landen (zie tabel 2.2). In 1984/85 bedroeg het BPP 38.729 miljoen NZ$, waarvan 33.399 mln NZ$ door privé-ondernemingen en 4.683 mln NZ$ door overheid en overheidsinstellingen (zie bijlage D). De belangrijkste economische sectoren (naar BBP) waren: handel en horeca (7.098 mln NZ$), financiering en verzekering (4.422 mln NZ$), landbouw (3.542 mln NZ$), voedingsmiddelenindustrie (2.497 mln NZ$) en metaalindustrie (2.271 mln NZ$).

Tabel 2.2 Economische groei in Nieuw-Zeeland, Australië en OECD (in % van BBP)

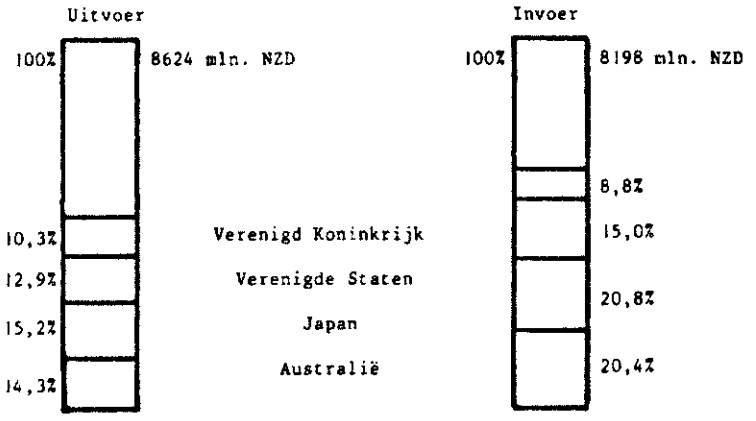
Jaar/periode	Nieuw-Zeeland	Australië	OECD-landen
1972-1982	1,6	2,8	2,5
1983	5,3	0,5	2,7
1984	4,8	6,3	4,9
1985	0	4,3	2,8
1986	0,3	4,3	2,8

Bron: MAF,1986b:7.

Over 1985/86 bedroeg het BBP 44.255 mln NZ$. Hiervan was 7,0% direct afkomstig van de landbouwsector. De directe werkgelegenheid van de landbouwsector bedroeg in 1985/86 9% van de beroepsbevolking. Inclusief toeleverende - en verwerkende industrie bedroeg het werkgelegenheidsaandeel 18%

Figuur 2.1 Nieuwzeelandse export naar sectoren, voorspelling 1985/86

Figuur 2.2 Export- en importaandeel van de belangrijkste handelspartners van Nieuw-Zeeland (1984)

en het BBP-aandeel 17%. Van de totale financiële opbrengst uit export is echter meer dan 60% afkomstig uit de landbouwsector (zie figuur 2.1).

De lopende rekening van de betalingsbalans van Nieuw-Zeeland is al ruim tien jaar negatief (OECD,1982:65). Dit wordt vooral veroorzaakt door een hoge buitenlandse schuld; de handelsbalans is veel minder negatief en vaak zelfs positief. Zo bedroeg de lopende rekening van Nieuw-Zeeland in 1984/85 min 1,3 miljard NZ$, terwijl de handelsbalans +100 miljoen NZ$ was. In 1984/85 bedroeg de totale exportwaarde 11,31 miljard NZ$, bij een importwaarde van 11,34 miljard NZ$ (OECD,1987c:82-85). De handelsbalans is sinds 1974 sterk verslechterd doordat de import- en exportprijzen steeds verder uit elkaar gingen lopen. De terms of trade (= ratio exportprijzen: importprijzen) was in 1974 112 (1957=100), in 1975 78, in 1979 86 en in 1984 75.

De import (totaal 8.197,9 mln NZ$ value for duty in 1982/83) bestaat voor een groot deel uit olieprodukten (1.214,8 mln NZ$), industrieprodukten (1.598,2) en machines en transportmiddelen (2.731,6). De export (totaal 8.623,8 mln NZ$) is grotendeels van agrarische oorsprong. Inclusief visserij en bosbouw is het agrarische aandeel in de totale exportwaarde, zoals al eerder opgemerkt, maar liefst 70%.

De belangrijkste handelspartners van Nieuw-Zeeland zijn Australië, Japan, het Verenigd-Koninkrijk en de Verenigde-Staten (zie figuur 2.2). Australië heeft zich ontwikkeld tot de belangrijkste handelspartner (Middelbeek, 1986:45). Dit is vooral te danken aan de ANZCERTA (= Australian New Zealand Closer Economic Relations and Trade Agreement, ook wel CER genoemd). De CER is in 1983 gestart, zal in 1988 geëvalueerd worden en in 1995 moeten alle tarieven en quota tussen Nieuw-Zeeland en Australië verdwenen zijn. In 1988 zal bekeken worden of er eventueel gezamenlijke tarieven en quota opgesteld zullen worden voor o.a. Canada, Pacific forum landen en de ASEAN landen. De CER is (als garantie voor export) belangrijker voor Nieuw-Zeeland dan voor Australië, omdat het industrie-aandeel in de Australische exporten groter is. Hierdoor is de Australische economie minder gevoelig voor de erg wisselvallige landbouwmarkt. Bovendien is Australië, met zijn 15 miljoen inwoners, voor Nieuw-Zeeland een relatief grote markt, terwijl het omgekeerde niet geldt.

3. HET NIEUWZEELANDSE LANDBOUWBELEID

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van het Nieuwzeelandse landbouwbeleid. In paragraaf 3.2 worden de doelstellingen ervan en het landbouwstructuurbeleid beschreven. Ook worden de veranderingen besproken zoals die, sinds het aantreden van de Labourregering in 1984, doorgevoerd zijn. De prijspolitiek van Nieuw-Zeeland is geregeld via en wordt uitgevoerd door de Marketing Boards (paragraaf 3.3).

3.2 Doelstellingen Nieuwzeelandse landbouwbeleid

De doelstellingen van het Nieuwzeelandse landbouwbeleid zijn (Clough and Isermeyer, 1985:27):

1. exportopbrengsten verdienen om importen mee te kunnen betalen en zo de levensstandaard te kunnen verhogen;
2. een voldoende en veilige voedselvoorraad voor de interne markt te verschaffen;
3. het behoud en de promotie van een efficiënt gebruik van natuurlijke bronnen;
4. sociale stabiliteit handhaven met behulp van een sterke landbouwbasis voor de economie, gebaseerd op het ideaal van de "owner-operated farm";
5. een positieve bijdrage leveren aan de wereldvoedselproduktie. Dit landbouwbeleid uitte zich tot 1984 in de vorm van talloze subsidies en overige overheidsbijdragen aan de landbouwsector (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Enkele subsidies en andere overheidsuitgaven aan de landbouwsector van Nieuw-Zeeland in 1983/84 (in miljoenen NZ$)

Kunstmesttransport-subsidie	21,6
Kunstmest-subsidie	23,2
Supplementary Minimum Price Plan voor wol	208,3
" " " " " vlees	296,5
Bestrijding van dierlijke ziekten	4,0
" " plagen	7,0
" " onkruiden	8,9
Livestock Incentive Scheme	21,6
Landinrichting, rentesubsidie	11,3

Bron: Department of Statistics,1985a:430-431.

De meeste overheidshulp in Nieuw-Zeeland is indirect, zodat de exportsectoren minder snel beschuldigd worden van dumping of valse concurrentie. Deze indirecte hulp is moeilijk te kwantificeren, omdat niet altijd duidelijk is welk deel aan de landbouwsector toegerekend moet worden (bijvoorbeeld wegenaanleg of onderwijs). Hulp voor landbouw is gedeeltelijk compensatie voor de hulp die aan de eigen industrie gegeven wordt (zie hoofdstuk 2). Deze industriesteun leidt namelijk tot hogere inputkosten voor de landbouw. Tabel 3.2 geeft een beeld van de effectieve nettohulp aan de diverse landbouwsectoren in de jaren tot de Labourveranderingen. Deze hulp is inclusief opbrengstverhogende en kostprijsverlagende subsidies. De hulp geeft een beeld van de totale hulp aan de sector, niet alleen van de overheidshulp.

Tabel 3.2 Effectieve netto hulp (%) aan diverse landbouw en andere sectoren in Nieuw-Zeeland

Bestemming	1980	1981	1982	1983
Factory supply milk	20	13	6	7
Town milk	64	61	47	42
All pastoral	4	5	44	51
All arable	n.b.	-12	- 9	- 7
Tuinbouw	10	13	9	3
Textiel	223	n.b.	n.b.	n.b.
Motorassemblage	554	n.b.	n.b.	n.b.

Verklaring: Effectief % Netto Hulp (ENH) = TWj* - TWj = Wj
TWj* = toegevoegde waarde aan produkt j, bij ondersteunde prijs
TWj = toegevoegde waarde aan produkt j, bij wereldmarktprijs
Wj = netto hulp aan produkt j
Voorbeeld: Bij 100% Effectieve Netto Hulp is de toegevoegde waarde via de ondersteunde markt 2x zo groot als de toegevoegde waarde via de wereldmarkt (beide ten opzichte van de wereldmarktprijs).

Bron: Clough, 1985:38-39.

Verder bestaat er een uitvoerig netwerk van onderzoeksstations van het ministerie van Landbouw en Visserij (MAF) en het departement van wetenschappelijk en industrieel onderzoek (DSIR), die hun bijdrage leveren aan de landbouw. Ook beschikt Nieuw-Zeeland over twee landbouwuniversiteiten, in Palmerston North en in Lincoln (Reitsma, 1985:843).

Sinds het aantreden van de Labourregering zijn echter tal van subsidies afgeschaft. De voornaamste is het Supplementary Minimum Price-plan (SMP), dat in 1983/84 beëindigd werd, met een overgangsjaar voor wol in 1984/85 (zie 3.3.3). Deze afschaffing van de SMP heeft vooral de schapenhouderij hard getroffen. Het grootste probleem voor de landbouw vormen de hoge inflatie en de hoge rente. De boeren werden onder Muldoon (de premier van de National Party van 1975 tot 1984) door de subsidies aangespoord om te investeren en land te kopen (FT, 23-7-87). De hoge rentekosten en de lage opbrengstprijzen leidden tot zeer slechte tijden voor de Nieuwzeelandse boeren. In 1986 verklaarde Lange dat 8.000 boeren waarschijnlijk hun land zouden moeten verkopen. Medio 1987 stonden 6.000 boeren "onder curatele" bij de Rural Bank, waarvan er 1.000 op het punt stonden failliet te gaan. De bedrijven belanden vaak in een vicieuze cirkel. Door de inflatie en de lage opbrengstprijzen stijgen de kosten enorm. Er wordt dan bespaard door minder te bemesten, wat weer minder opbrengst geeft, wat weer minder geld oplevert, etc. (Idem).

3.3 Marketing Boards

3.3.1 Inleiding

De verkoop van landbouwprodukten aan binnen- en buitenland verloopt in Nieuw-Zeeland bijna uitsluitend via Marketing Boards. Deze Boards kennen meestal ook een inkomensstabilisatieplan, wat tot 1984 extra ondersteund werd met overheidssubsidies (zoals SMP). De belangrijkste Marketing Boards zijn die van de zuivelsector en schapen/rundvleessector. Deze zullen in het onderstaande aan bod komen.

3.3.2 De New Zealand Dairy Board

De New Zealand Dairy Board (NZDB) opereert volgens de Dairy Board Act van 1961 en is belast met de export en nationale verkoopregelingen van alle zuivelprodukten. De Board (totaal 14 leden) heeft behalve leden uit de fabrieksmelksector ook twee overheidsvertegenwoordigers en één vertegenwoordiger uit de consumptiemelksector. De NZDB koopt de produkten van de coöperaties.

De prijzen voor fabrieksmelk worden jaarlijks vastgesteld door de Dairy Product Prices Authority. Deze houdt rekening met lopende export, internationale marktvooruitzichten, de financiële reserves of - tekorten van de NZDB en de gemiddelde produktiekosten. Als resultaat worden basisprijzen opgesteld voor melkvet en "solids-non-fat" af-boerderij. De gemiddelde produktiekosten van de zuivelfabrieken komen hier bovenop om de kosten voor de NZDB te bepalen. Op basis hiervan stelt de NZDB produktprijzen vast. Zo kan er een prijsverschil gecreëerd worden tussen kaas en boter om de kaasproduktie te stimuleren. Hierdoor kan de prijs die de boer ontvangt variëren, naar gelang de produktiekosten van de fabriek hoger of lager zijn dan het gemiddelde, en naar gelang de fabriek meer of minder produkten produceert die gestimuleerd of ontmoedigd worden door de NZDB. Gemiddeld over de jaren ontvangen de boeren zo de internationale prijs voor zuivelprodukten (OECD, 1987b).

De boterprijs wordt voor de consumptiemarkt vastgesteld door de Dairy Board (namens de producenten) en het Department of Trade and Industry (namens de consumenten). Kaas kent een richtprijs van de Dairy Board (NZDB, 1984:15). Binnen Nieuw-Zeeland wordt de verkoop van boter gereguleerd door de Dairy Board middels een quotumtoewijzing aan de fabrieken. De andere produkten zijn vrij, hoewel gecoördineerd door de NZDB. De consumptiemelksector is apart georganiseerd in de NZ Milk Board. De "town milk suppliers" melken het gehele jaar door en zijn dicht bij de steden geconcentreerd. De melk wordt gepasteuriseerd door 41 behandelingsstations en dagelijks huis aan huis verkocht door 1100 verkopers. Deze verkopers hebben een speciale Milk Board licentie (= Home delivery Act). De prijs af-boerderij wordt door de overheid vastgesteld. Deze prijs wordt gebaseerd op de factory supply prijs. De boer krijgt een toeslag voor jaarrond melken en voor het melken in minder gunstige gebieden. De townmilksupplier heeft een contract voor een dagelijks quotum townmilk. De meerproduktie wordt als industriemelk gebruikt en gewaardeerd. Tot maart 1985 zat er overheidssubsidie op de aankoop van consumptiemelk door de consument (Idem:14). Deze subsidie is vanaf 1973 minder geworden en in maart 1985 afgeschaft (Clough and Isermeyer, 1985:33). Vanaf 1 september 1987 is de overheidsbemoeienis met de "townmilksector" gereduceerd. De stations sluiten nu zelf contracten met de boer over prijs, volume en condities (DE, 62(1987)11).

De aankopen van de Dairy Board worden voorgefinancierd met behulp van leningen. Deze leningen waren tot 1984 leningen door de overheid, tegen verlaagd rentetarief (1%), met een maximum van NZ$ 650 miljoen. Het overheidsgarantiefonds zal echter in 5 jaar, vanaf 1986 volledig afgebouwd worden. Dit gebeurt in het kader van de algehele deregulering onder de Labourregering van David Lange. De NZDB zal dan de aankopen tegen commerciële rente moeten lenen. NZ$ 650 miljoen schuld kost dan in vijf jaar 37 cent/kg melkvet (DE,62(1986)1:52). Desalniettemin werd in 1986/87 NZ$ 500 miljoen op de commerciële markt geleend (NZDB,1987:11). Voor de voorfinanciering bestaan twee rekeningen: de "milkfat account" en de "solids non-fat account". Na 1983/84 bedroeg het saldo op de milkfat account - NZ$ 9,932 miljoen en op de solids non-fat account +NZ$ 26,039 miljoen. Samen met NZ$ 32,22 miljoen aan nabetalingen resulteerde toen een negatief jaarsaldo van NZ$ 16,106 miljoen (PvZ(a), 1985:10). Deze rekeningen worden ook wel Dairy Industry Reserve Account genoemd. Een surplus op deze rekening mag voor maximaal 50% als nabetaling aan de boeren uitgekeerd worden, de rest bijft op de Reserve Account.

In 1986/87 werd door de NZDB een "non-supply plan" (ook wel: milk limitation scheme) opgesteld. Een boer kan een contract sluiten om een deel van of het gehele quotum (= verwachte levering voor 1986/87) niet te leveren. Ook kan men besluiten een geplande produktie-uitbreiding niet te doen. Dit leverde dan 70 $cent per kg ingeleverd vet op, bij een basisprijs van NZ$ 2,25. Dit kon nog maximaal 50 cent meer worden, bij een hogere totaalprijs (die uiteindelijk NZ$ 3,20 werd). De "non-milkers" ontvingen dus NZ$ 0,95 per ingeleverde kg vet. De Nieuwzeelandse produktie werd verwacht met 2% te dalen door deze quotering bij 500 boeren. Gezien het droge weer was het plan niet nodig geweest. Maar de politieke gevolgen zijn wel erg gunstig; Nieuw-Zeeland toont aan de rest van de wereld iets te willen doen aan het zuiveloverschot (Non milkers,1987).

In het seizoen 1988/89 zal een historische verandering in de bepaling van de uitbetalingsprijs plaatsvinden. Na meer dan 100 jaar alleen op melkvet uit betaald te hebben zal de zuivelindustrie dan ook gaan uitbetalen op melkeiwit, een negatieve volumefactor gaan berekenen en een bonus gaan geven voor een hogere produktie buiten het piekseizoen (oktober/november) (DE,62(1987)12). Deze bonus is aanzienlijk. Zo zijn voor 1987/88 in een district ten zuiden van Auckland inmiddels 115 contracten afgesloten met een bonus van 1 NZ$ per kg melkvet in mei en eind juli en een bonus van NZ$ 2,50 in de tussenliggende periode. Men dient dan wel minimaal 500 liter per dag te produceren. Deze bonus is aanzienlijk, gezien de basisprijs van NZ$ 3,20 (DE,63(1987)4).

Als Marketing Board is de Dairy Board erg actief om haar produkten te verkopen in het buitenland. Zo moet meer eigen verwerking tot eindprodukten de opbrengstprijzen voor de boer verhogen (FT,23-7-1987). En in tal van landen bezit de Dairy Board aandelen in bedrijven of verkoopstations om zo specialistische, hoogwaardige en dus duurdere zuivelprodukten te kunnen verkopen. De Dairy Board doet ook investeringen in non-dairy als vlees, kunstmest en hout, om zo haar risico te spreiden en daarmee het risico van de melkveehouders (DE,62(1987)11). Ook is de Dairy Board regelmatig actief in het Brusselse om haar zuivelbelangen in en buiten de EG te verdedigen (FT,23-7-1987).

Een Marketing Board als de Dairy Board lijkt aantrekkelijk voor markten als EG, Midden Oosten en centraal geleide economiëen. Bovendien lijken er schaalvoordelen te bestaan. Maar wellicht zou de prijsefficiency hoger zijn bij talloze kleinere exporteurs (OECD,1987b:13).

3.3.3 Meat Producers Board en Wool Board

Tot maart 1985 verliep, net als in de zuivelsector de verkoop en export van vlees via een marketing board; de Meat Producers Board. Sindsdien is de export van schapenvlees geprivatiseerd in het kader van de economische liberalisering.

De Meat Board stelde richtprijzen en minimumprijzen vast. Bovendien kende Nieuw-Zeeland vanaf juni 1978 tot juni 1984 het Supplementary Minimum Price Scheme (SMP), met een overgangsregeling voor 1984/85 in de schapensector. Dit overheidsplan kende minimumprijzen voor vlees, wol en melkvet. Onder het SMP plan werd de minimumprijs twee seizoenen op gelijk niveau gehouden. De producenten Boards beheren het plan en blijven verantwoordelijk voor hun eigen mimimumprijzen. Tabel 3.3 toont de regeringsuitgaven aan boeren onder het SMP-plan. Duidelijk is dat vooral de schapensector erg veel steun gehad heeft via het SMP plan. Na de afschaffing van het SMP-plan kwamen bovendien de eigen stabilisatieplannen van de Meat Board en Dairy Board in financiële problemen door de lage wereldmarktprijzen.

De NZ Wool Board werd opgezet in 1944 onder de Wool Industry Act 1944 en fuseerde in 1978 met de NZ Wool Marketing Corporation. De Board bestaat uit tien leden (Dept. of Statistics, 1985). De algehele doelstelling van de Wool Board is de best mogelijke opbrengst voor Nieuwzeelandse wol te be-

Tabel 3.3 Overheidsuitgaven onder SMP-plan (in mln NZ$)

Sector	1981	1982	1983	1984	1985a)
Wol	-	184	210	78,8	0,6
Vlees, lams-	-	94	135	213,2	72
schape-	-	9	12	48,4	38
rund-	-	253	25	-	-

a) Schatting voor wol, maximale uitgaven voor vlees.
Bron: Department of Statistics, 1985a.

dingen. Tot haar activiteiten behoren o.a.: promotie, marketing, verwerkingsefficiëntie, kwaliteitsbewaking, onderzoek en het stellen en onderhouden van minimumwolprijzen. De inkomsten van de Wool Board zijn afkomstig uit een heffing op wol ($34,5 miljoen in 1983/84, besteedt aan onderzoek en promotie) en rente uit investeringen ($11,4 miljoen in 1983/84). De heffing op wol is in 1984/85 verhoogd van 3% naar 5%.

De Wool Board kan interveniëren op de wolmarkt door wol te kopen of te verkopen om zo de minimumprijs te handhaven (315 cent/kg in 1984/'85). Een lagere verkoopprijs dan de minimumprijs wordt met behulp van supplementen verhoogd tot de minimumprijs. De Board gebruikt hier haar eigen kapitaal voor ($120 mln op 30 juni 1984) en sinds 1 juni 1976 ook een 1% heffing op de wolopbrengst. In 1985/86 werd in totaal NZ$ 18,5 mln aan supplementen uitgekeerd (NZ MWB, 1986). Verder beheert de Wool Board een "Individual Grower Income Levy Retention Scheme". Onder dit plan draagt de teler een gedeelte van de meeropbrengst af, wanneer de wolprijs boven de richtprijs komt. Deze opbrengst komt dan voor vijf jaar ter beschikking van de Reserve Bank. De Wool Board geeft ook export-licenties uit. Verder draagt de Wool Board bij aan het International Wool Secretariat ($44,2 miljoen in 1983/84). In dit IWS zijn Australië, Uruguay, Zuid-Afrika, Brazilië en Nieuw-Zeeland vertegenwoordigd. Het IWS geeft voorlichting en doet aan kwaliteitscontrole (via het wolmerk) op alle consumentenmarkten ter wereld.

4. DE NIEUWZEELANDSE LANDBOUW

4.1 Inleiding

De Nieuwzeelandse landbouw wordt gekenmerkt door een hoog percentage grasland, dat benut wordt door vooral schapen en koeien (zie tabel 4.1). De laatste jaren is het aantal herten en geiten procentueel sterk gestegen. Het aantal landbouwbedrijven neemt nog steeds toe, evenals de oppervlakte landbouwgrond.

Tabel 4.1 Enkele kengetallen van de landbouwsector in Nieuw-Zeeland en in Nederland

Kengetal	Nieuw-Zeeland a)		Nederland b)
Totale opp. landbouwgrond (mln ha) (1985)	21,377		2,02
% grasland	73		57,7
% tuinbouw en plantages	14,2		6,1
% akkerbouw	5,0	c)	36
Aantal landbouwbedrijven (1985)	78808		136000
Aantal schapen (mln) (1987)	66,5		
melkkoeien (mln) (1987)	3,36		2,37
rundvee (vlees) (mln) (1987)	4,84		
varkens (mln) (1986)	0,4		12,38
leghennen (mln) (1984)	3,60	d)	44,4
herten (mln) (1986)	0,72		
geiten (mln) (1987)	0,65	e)	

Bronnen: a) New Zealand Agricultural Statistics, 1987.
b) De Nederlandse Landbouw in Feiten en Cijfers, 1986.
c) New Zealand Pocket Digest of Statistics, 1985.
d) New Zealand Agricultural Statistics, 1986.
e) Financial Times, New Zealand Survey, 1987.

Van de 76.633 bedrijven op 30 juni 1984 waren er 27.560 met overwegend schapen, 15.934 met overwegend melkkoeien, 8540 met overwegend rundvee en 7.074 met overwegend tuinbouw. De bruto produktie van de landbouwsector in 1983/84 5.923 mln NZ$ (zie tabel 4.2). De vlees/wolsector is de belangrijkste sector via de posten wol, verkoop van levend vee, rundvlees en schapen/lamsvlees.

Tabel 4.2 Bruto produktie Nieuwzeelandse landbouwsectoren in 1983/84 (in mln NZ$)

Sector	Produktie
Zuivelprodukten	1.193
Wol	933
Verkoop van levend vee	775
Rundvlees	724
Tuinbouw	651
Schapen/lamsvlees	512
Akkerbouw	280
Totaal	5923

Bron: New Zealand Agricultural Statistics, 1986:14.

Op de 78.808 bedrijven waren in 1985 88.748 eigenaars, huurders en sharemilkers (zie 4.2) werkzaam, 21.886 full-time arbeidskrachten, 6.833 part-time arbeidskrachten en 11.882 seizoensarbeiders.

In de volgende paragrafen zal de Nieuwzeelandse landbouw opgesplitst worden in haar belangrijkste sectoren. Dat wil zeggen: niet alleen belangrijk voor Nieuw-Zeeland, maar ook voor de relatie met de EG. Achtereenvolgens komen aan bod: melkveehouderij, schapen en rundveehouderij en fruit. De resterende sectoren (zoals akkerbouw, herten en geiten) zullen kort besproken worden in 4.5.

4.2 Melkveehouderij in Nieuw-Zeeland

De melkveesector van Nieuw-Zeeland is verdeeld in factory-supply (=industriemelk) en town-milk supply (=consumptiemelk). Deze twee markten zijn in beginsel strikt gescheiden; de factory-supplier kan geen melk leveren als consumptiemelk en de town-milk supplier kan alleen de meerproduktie boven zijn town-milk quotum als industriemelk afzetten. De townmilkbedrijven melken het gehele jaar; de factory-supply melkt alleen in het seizoen, van augustus tot en met april of mei. In het seizoen 1984/85 waren er 14593 factory suppliers en 1254 townmilksuppliers.

Het afkalfpatroon van de factorysupply koeien is afgestemd op de hoeveelheid beschikbaar gras; het meest in de lente, het minst in de winter. Alle koeien kalven rond half augustus. Wanneer er aan het einde van de zomer te weinig gras is worden de koeien drooggezet. De meeste koeien krijgen geen krachtvoer of supplementen in het begin van de lactatie. De melkprijs is meestal zo laag dat krachtvoer niet rendabel lijkt (New Zealand Dairy,1985:1-3).

Alleen in het voorjaar treedt een grassurplus op, waar silage of hooi van gemaakt wordt. Het grootste deel van het jaar is er echter een tekort aan gras. Een intensief omweidingssysteem (elke halve of hele dag een nieuwe weide) zorgt ervoor dat de koeien niet in één dag al het gras van morgen en overmorgen opeten. Het meeste grasland is gebaseerd op Engels Raaigras en Witte Klaver. Er wordt weinig stikstof gestrooid in Nieuw-Zeeland. Wel worden aanzienlijke hoeveelheden fosfaat gebruikt om de klaver, ondanks het gunstige klimaat, concurrentiekrachtig te houden. De gemiddelde kudde telde in 1986/87 151 koeien, op een bedrijf van 65 ha. Het overgrote deel van de bedrijven zijn gezinsbedrijven (Ter vergelijking: Nederland (1982): 39 koeien; USA (1975) 26). De gemiddelde omvang van de kudde is de afgelopen twintig jaar verdubbeld, en neemt nog steeds licht toe. In 1984/85 hadden 3071 bedrijven (van de 14.593) minder dan 100 koeien; 9.020 bedrijven hadden tussen 100 en 200 koeien en 2.502 bedrijven hadden meer dan 200 koeien.

Om jonge boeren op gang te helpen bestaan er speciale share-milker contracten. In het geval van een 50% contract brengt de share-milker de koeien en de machines mee en betaalt hij een groot deel van de variabele kosten. De boer betaalt de vaste kosten en de melkstal. De melkopbrengst wordt gedeeld. In het seizoen 1983/84 waren er 4.379 sharemilk suppliers onder de 14.612 factory suppliers.

De Nieuwzeelandse zuivel sector wordt gekenmerkt door een lage arbeidsinput (één man/gezin kan 140 koeien aan) en een hoge arbeidsproduktiviteit. Er wordt practisch overal gebruik gemaakt van visgraat- of roterende melkstallen.

60% van de koeien worden via KI bevrucht. Van deze 60% werd in 1984 63% met Friesian-sperma geïnsemineerd en 33% met Jersey-sperma. De gemiddelde produktie bedroeg in 1985/86 3.282 liter per koe, bij 4,78% vet, wat 157 kg vet per koe is. Het seizoen 1986/87 was het droogste van de laatste decennia; de produktie daalde tot 2.863 liter melk per koe, bij 4,75% vet (zie ook tabel 4.3). De EG telde in 1986 1,3 miljoen melkveehouders, 24,3 miljoen melkkoeien, gemiddeld 18 koeien per bedrijf met 4.500 kg melk per koe bij 3,9% vet (PvZ, 1987:7).

Tabel 4.3 Produktie industriemelksector Nieuw-Zeeland

Kengetal	1979/80 a)	1981/82 a)	1983/84 a)	1985/86 b)	1986/87 b)
Aantal melkkoeien (1000)	2.046	2.061	2.201	2.321	2.313
Produktie/koe (liter)	3.105	3.038	3.235	3.282	2.863
(kg vet)	151	144	154	157	136
Totaal liter (mln)	6.629	6.578	7.429	7.987	7.073
melkvet (1000ton)	318	312	351	378	335

Bronnen:
a) Agricultural Section, 1985 New Zealand Official Yearbook:420-421.
b) Annual Report NZ Dairy Board, 1987:30-31.

Alle melk wordt in Nieuw-Zeeland met tankwagens opgehaald, voor 98% door coöperatieve fabrieken. Van de totale melkproduktie wordt minder dan 15% binnen Nieuw-Zeeland zelf verbruikt. De melkconsumptie per persoon bedroeg in 1984 110 liter. De boterconsumptie is de hoogste ter wereld met 12 kg/hoofd, o.a. door een, tot voor kort, hogere margarineprijs (NZ$2,80 per kg margarine, NZ$2,20 per kg boter, 1984). De kaasconsumptie (90% Cheddar) bedroeg in 1983 8,4 kg per hoofd, terwijl deze in 1976 nog 5 kg bedroeg.

De melk van de factory supply bedrijven wordt verwerkt door minder dan 20 zuivelcoöperaties (die weer verenigd zijn in de New Zealand Dairy Board). In 1970 waren er nog meer dan 100 coöperaties. De 3 grootste coöperaties verwerken samen meer dan 50% van de totale produktie, de 6 grootste meer dan 65%.

De seizoenmatige produktie verlaagt de verwerkingsefficiëntie doordat de fabrieken een zeer korte piekaanvoer kennen in oktober/november, terwijl de aanvoer in juni en juli zelfs nul is. Daar staat echter een grotere efficiëntie van de agrarische sector zelf tegenover, wat lijkt te resulteren in een voordeel voor de gehele zuivelsector (Clough and Isermeyer, 1985:108).

In 1986/87 werd 68% van de aangeleverde melk tot boter verwerkt (in 1967/68 80%), 14% tot kaas (1967/68 17%) en 18% tot volle melk produkten (1967/68 3%). De laatste jaren wordt er meer melk gebruikt voor volle-melkpoeder en weiverwerking. Volgens dhr. van Ormondt (Produktschap voor Zuivel) wordt dit veroorzaakt door de grotere verwerkingsmogelijkheden voor volle-melkpoeder dan voor magere-melkpoeder. Tabel 4.4 geeft een beeld van de produktie-ontwikkelingen in de afgelopen 20 jaar.

Tabel 4.4 Produktie van melkprodukten in Nieuw-Zeeland (1000 ton)

Produkt	1964/65 a)	1974/75	1985/86 b)	1986/87
Boter	247	208	276	220
Ander melkvet	-	32	16	17
Kaas	108	89	127	114
Condens+evap.	14	16	3	3
Volle-melkpoeder		18	153	156
Magere-melkpoeder	82	244	187	139
Botermelkpoeder	22	24	28	23
Caseïneprod.	42	35	75	62
Lactose	6	8	14	14

Bronnen:
a) New Zealand Dairy Industry, 1985:4-5.
b) Annual Report NZDB, 1987:31.

De boterprijs wordt voor de consumptiemarkt vastgesteld door de Dairy Board (namens de producenten) en het Department of Trade and Industry (namens de consumenten). Kaas kent een richtprijs van de Dairy Board. Binnen Nieuw-Zeeland wordt de verkoop van boter gereguleerd door de Dairy Board (= NZDB), middels een quotumtoewijzing aan de fabrieken. De andere produkten zijn vrij, alhoewel gecoördineerd door de NZDB (zie verder 3.3.2). Deze prijsregelingen zijn bedoeld om de boeren een stabieler inkomen te geven. Zonder speciale toestemming mogen de prijzen niet meer dan 10% verhoogd of 5% verlaagd worden. De laatste jaren zijn er echter wel grotere prijsfluctuaties opgetreden door de zeer slechte wereldmarktprijs (zie tabel 4.5).

Tabel 4.5 Vastgestelde melkvetprijzen door NZDB, per kg melkvet (NZ$) a)

Jaar	Basisprijs	Eindprijs
1980/81	2,30	2,65
1981/82	2,85	3,33
1982/83	3,18	3,61
1983/84	3,40	3,50
1984/85	3,81	3,90
1985/86	3,08	4,00 b)
1986/87	2,25 c)	3,20 d)
1987/88	3,20 e)	

Bronnen:
a) PvZ Marktbericht nr2865, (1985):10.
b) persoonlijke informatie via P.Smits, Te Awamutu, New Zealand.
c) Strait Furrow (1987): 13-14.
d) Annual Report NZDB (1987):5.
e) Dairy Exporter, 62,9(1987).

De overschotten op de wereldzuivelmarkt en de lage US$ belemmeren een hogere melkprijs. De verwachte basisprijs voor 1987/88 (NZ$3.20) zou gezien de 30% inflatie over 1985 en 1986 NZ$ 5 moeten zijn om de melkvetprijs van 1984/85 en 1985/86 te benaderen (DE, 62(1987)9). De grootste zuivelcoöperatie in Nieuw-Zeeland was nog in staat, o.a. door deelnemingen in andere bedrijven, 40 $cent bovenop de Dairy Board-basisprijs te zetten, waardoor haar leden $3,60 per kg melkvet ontvingen. In het seizoen 1986/87 is de wereldzuivelmarkt licht verbeterd, o.a. door afnemende voorraden en het kleinere EG-quotum (zie hoofdstuk 6). Nieuw-Zeeland werd getroffen door de grootste droogte na de Tweede Wereldoorlog, waardoor de melkproduktie met 11% terugliep. In het nieuwe seizoen 1987/88 is de produktie weer enigszins op peil gekomen (DE, 63(1987),4).

De inkomenspositie van de melkveehouders is de afgelopen seizoenen zeer slecht geweest (zie tabel 4.6). Een droog jaar kan in een all-grass systeem grote gevolgen hebben voor de produktie. Maar samen met een voortdurende hoge inflatie (15% en meer), een hoge rente (ca.24%), de afschaffing van de Nieuwzeelandse landbouwsubsidies, de relatief sterke NZ$ en de lage wereldmarktprijzen voor zuivelprodukten heeft dit geleid tot een zeer slechte financiële situatie voor de melkveehouders en de rest van de landbouw en toeleverende industrie (PvZ,1987b).

Tabel 4.6 Inkomenspositie melkveehouderij Nieuw-Zeeland (in 1000 NZ$ per bedrijf)

	1982/83 a)	1983/84 b)	1984/85 a)	1985/86 c)	1986/87 c)
Totale inkomsten	76,0	85,4	103,1	96,2	85,0
waarvan:melkvet	65,6	72,4	83,9	82,4	71,4
kalveren+koeien	8,3	10,5	16,5	11,4	11,1
rest	2,0	2,5	2,6	2,5	2,5
Totale uitgaven	55,2	63,7	75,0	81,0	64,0
Netto inkomen	20,8	21,7	28,0	15,2	20,9
Indexcijfer netto inkomen *)	84	84	97	46	64
Cons.prijsindex *)	259	270	302	343	398

*) 1976 = 100.
Bronnen:
a) New Zealand Agricultural Statistics, 1987:20.
b) Bartlett, 1987:73-74.
c) Annual Report NZDB, 1987:24.

4.3 Schapen- en Rundveehouderij in Nieuw-Zeeland

Op 30 juni 1984 telde Nieuw-Zeeland 27560 bedrijven waar meer dan 50% van de bruto inkomsten van schapen afkomstig was en 8.540 bedrijven met meer dan 50% van de bruto inkomsten van rundvee. In totaal zijn er in Nieuw-Zeeland 39.611 bedrijven met schapen, dit is 52% van alle bedrijven. Het belang van de schapen/rundveehouderij voor de Nieuw-Zeelandse landbouw is dus erg groot. Tabel 4.7 geeft een beeld van de grootte van de schapen- en rundveebedrijven. In deze tabel is te zien dat de kleinere bedrijven relatief meer rundvee houden en de grotere bedrijven de meer extensievere schapenteelt uitoefenen. Op de meeste vleesbedrijven zijn echter én schapen én runderen aanwezig.

Tabel 4.7 Aantal bedrijven naar grootte klasse met meer dan 50% van bruto inkomsten uit schapen-, c.q. rundveehouderij

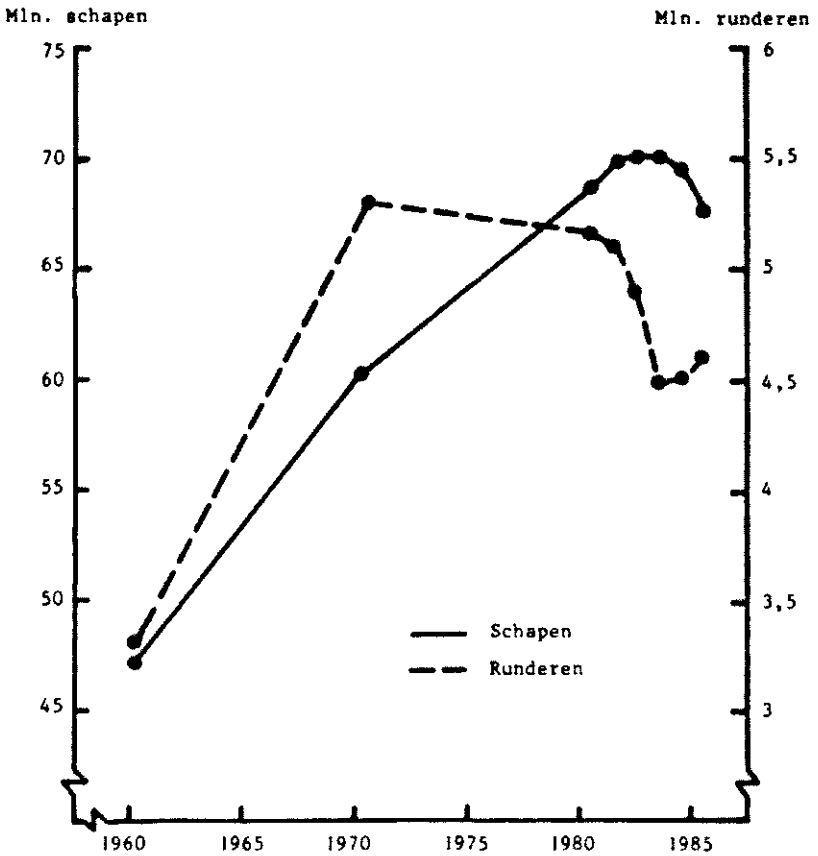
Opp. bedrijf (ha)	Schapen	Rundvee
0 - 5	1.833	1.007
5 - 19	2.968	2.030
20 - 59	2.852	2.419
60 - 199	7.020	1.911
200 - 799	10.310	979
800+	2.577	194
Totaal	27.560	8.540

Bron: NZ Agricultural Statistics, 1986:7.

Op 30 juni 1986 telde Nieuw-Zeeland 48 miljoen ooien (breeding ewes), 50,2 miljoen in 1985 en 51,2 miljoen in 1984. In totaal telde Nieuw-Zeeland in augustus 1986 68,1 miljoen schapen en in 1985/86 werden 46,4 miljoen lammeren geteld (1984/85: 50,7, 1983/84: 52,8 mln). In 1986 telde de EG-12 86 miljoen schapen, waarvan 26 miljoen in Groot Brittannië, Australië telde in 1986 149 mln schapen (Downey, 1987:1) en de Verenigde Staten hadden in 1985 10,5 mln schapen (Phillips and Murdoch, 1987:39). Fi-

guur 4.1 geeft een historisch overzicht van het aantal schapen en runderen in Nieuw-Zeeland. Het aantal schapen is redelijk verdeeld over Noord en Zuid Eiland, al zijn Wairarapa, Canterbury, Otago en Southland de schapengebieden bij uitstek. De houderij is net als bij melkvee gebaseerd op de aanwezigheid van gras. De schapen en koeien ooien of kalven in de vroege lente (augustus), zodat de jonge dieren opgroeien met veel gras voorradig. De lammeren gaan vanaf begin december naar de slachterijen om als "Christmas lambs" (kerstlammeren) verkocht en geëxporteerd te worden. De kalveren worden meestal veel langer gehouden en worden na 12 tot 18 maanden geslacht (karkasgewicht (1984): 236,6 kg) (Ter vergelijking, in Nederland bedroeg het karkasgewicht van stieren in 1985 320 kg).

De laatste jaren is er een sterke trend naar mager(der) schapenvlees. De lammeren worden desondanks langer aangehouden omdat de verlangde karkasgewichten ook zijn toegenomen (13,6 kg in 1984). Onder andere door deze ontwikkelingen is het ras Coopworth sterk komen opzetten. Dit ras koppelt een goede vleeskwaliteit aan een goede wolopbrengst. De Romney is echter nog steeds het meest gebruikte ras in Nieuw-Zeeland.

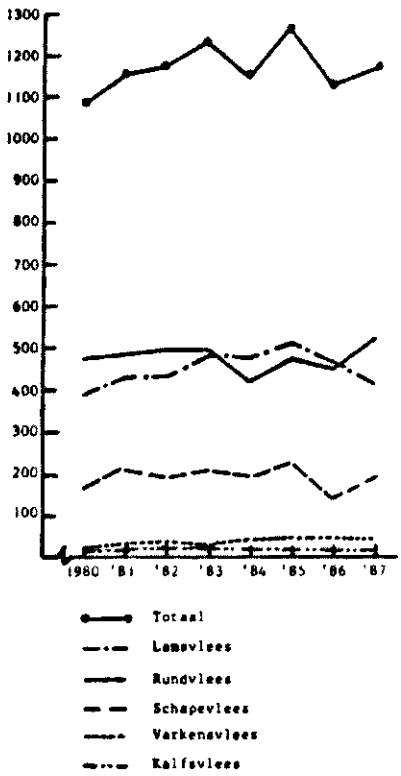
Figuur 4.1 Aantal schapen en runderen in Nieuw-Zeeland sinds 1960/61 (in mln)

De meeste runderen zijn van het ras Hereford. Ook wordt veel gebruik gemaakt van de kruising Hereford x Friesian. Verder komen Red en Black Angus voor. De totale vleesproduktie is de laatste jaren vrij constant gebleven (zie figuur 4.2). De vleesprijzen zijn echter sterk gedaald door de afschaffing van de landbouwsubsidies en de daling van de US$. Van de totale vleesproduktie wordt 25% in Nieuw-Zeeland afgezet, van de totale lamsvleesproduktie 10%; de rest wordt geëxporteerd. Net als in de zuivelsector

verloopt de verkoop en export van vlees via een Board: de Meat Producers Board.

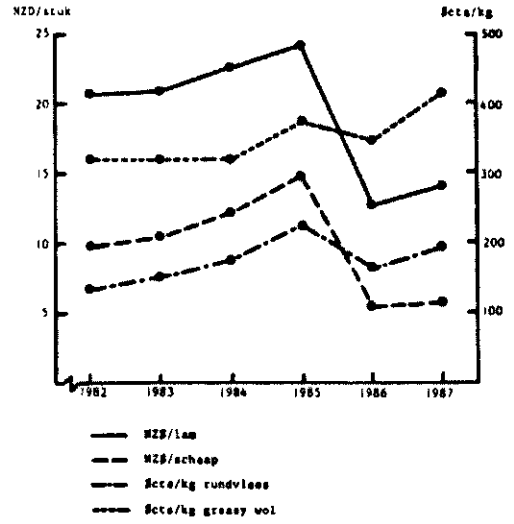
De schapensector van Nieuw-Zeeland steunt niet alleen op vlees, maar ook op wol. Vooral de laatste jaren, met extreem lage vleesprijzen is wol erg belangrijk voor de schapenhouder. De Nieuwzeelandse wol is vrij grof; 60% van de wol is dikker dan 33 micron. In Australië is meer dan 90% dunner dan 28 micron. Deze grofheid wordt vooral bepaald door het klimaat en het schapenras. Zo levert de Merino veel fijnere wol dan de Coopworth of Romney, maar de Merino kan alleen overleven in droge gebieden zoals Central Otago en Australië.

Nieuw-Zeeland is de grootste producent ter wereld van grove wol (40% van de wereldproduktie en 70% van de internationale handel). De grove wol is het meest geschikt voor tapijten, dekens en handbreigarens, maar minder voor confectie. Meer dan de helft van de Nieuwzeelandse wol wordt dan ook voor tapijten gebruikt en minder dan een kwart voor confectie. De wolproduktie bedroeg in 1985/86 357.600 ton. Dit is 5,27 kg per schaap.

Figuur 4.2 Vleesproduktie in Nieuw-Zeeland (in 1000 ton)
N.B. 1987 = schatting.
Bron: Ministry of Agriculture and Fisheries, New Zealand Agricultural Statistics.

De wolvooruitzichten zijn relatief gunstig. Aan het begin van het seizoen 1987/88 werd een prijs gehaald van 579 cents/kg schoon (560 in 1986/87 en 463 in 1985/86). De Wool Board voorraad is geslonken van 122.000 balen aan het einde van 1985/86 tot 31.000 balen nu. En er wordt een 3% daling van de wolproduktie verwacht (uitgaande van 358 miljoen ton), omdat er minder schapen zijn. Er is een grote vraag naar grove en (fijnere) Merino wol. De Merino produktie komt pas in augustus op gang, wanneer de sheepstations op het South Island beginnen met scheren

Figuur 4.3 Prijzen af-boerderij in de schapen- en rundvleessector
Bron: Ministry of Agriculture and Fisheries, New Zealand Agricultural Statistics.

(FT,24-7-1987). De hogere prijs wordt gedeeltelijk veroorzaakt door de sterk gedaalde voorraden. De voorraad van Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika samen is gedaald tot 65.000 ton in het voorjaar van 1987, tegen 226.000 ton in 1984 en 500.000 ton in 1976 (AEbonn, 26-10-1987:II4).

Figuur 4.3 geeft een beeld van de prijzen in de schapen- en rundveesector. Met name in 1986 en 1987 zijn de vleesprijzen extreem laag geweest. Dit had enorme gevolgen voor de inkomens in deze sector. De financiële opbrengst op een sheep en beef farm daalde in 1985/86 met 26%, de financiële opbrengst uit wol met 12% en de opbrengst uit rundvlees met 25%. Het netto inkomen bedroeg in 1985/86 NZ$ 9600; wat een daling is van 69% ten opzichte van 1984/85 en het laagste reële inkomen van de laatste 25 jaar (zie tabel 4.8). De slechte vlees/wolprijzen hebben geleid tot een zeer snel toegenomen interesse voor de geiten- en hertenhouderij (= restinkomen tabel 4.8).

Tabel 4.8 Inkomens op schapen en rundveebedrijven in Nieuw-Zeeland (in 1000 NZ$ per bedrijf)

	81/82	84/85	85/86 (v)	86/87 (r)
Totale inkomsten	95,6	132,6	105,4	111,0
waarvan: wol	39,0	47,0	42,0	49,3
schapen+lammeren	32,1	44,4	25,3	25,0
rundvee	14,7	21,7	18,6	20,0
rest	9,8	19,5	19,5	16,7
Uitgaven	74,2	98,4	91,4	92,0
Netto inkomen	21,4	34,2	14,0	19,0
indexcijfer 1)	69	83	30	35
cons.prijsindex 1)	229	302	343	398

1) 1974 = 100.
Bron: New Zealand Agricultural Statistics, 1987:25.

4.4 Appels, kiwifruit en andere fruitsoorten

De tuinbouwsector (en dan met name de fruitsector) is de laatste tien jaar sterk gegroeid. Doordat de produktie ten opzichte van Europa en de Verenigde Staten "out of season" plaats vindt, is er veel vraag tegen relatief hoge prijzen. Appels zijn rond 1980 in beteelde oppervlak voorbijgestreefd door kiwifruit, dat met 17.978 ha in 1985 de meest geteelde fruitsoort was (zie tabel 4.9).

De teelt van hardfruit is geconcentreerd in Nelson en Hawke's Bay. In deze twee gebieden wordt 80% van het hardfruit van Nieuw-Zeeland geteeld, op 70% van de oppervlakte hardfruit van Nieuw-Zeeland (Reitsma, 1985:837). De totale appelproduktie bedroeg in 1952 18.000 ton, in 1983 223.000 ton en in 1984 234.000 ton. De afzet en export is bij wet geregeld via de NZ Apple and Pear Marketing Board. De prijzen worden door de Board vastgesteld en elke teler krijgt een quotum toegewezen met prijsgarantie. De oogstperiode valt in Nieuw Zeeland van maart tot augustus, wanneer er op het Noordelijk halfrond weinig fruit is (idem).

Tabel 4.9 Oppervlakte fruitgewassen in Nieuw-Zeeland a)

Gewas	opp. (ha)	trend
Appels	7.225	+
Peren	611	0
Perziken	1.295	+
Abrikozen	750	+
Pruimen b)	398	0
Nectarinen	1.216	+
Kersen b)	174	0
Sinaasappelen b)	848	0
Grapefruit b)	419	0
Citroenen b)	243	0
Mandarijnen b)	466	0
Tangelos b)	741	0
Tamarillos b)	403	0
Kiwifruit	17.978	++
Passievrucht (1981) b)	54	
Avocados	1.217	+
Feijoas b)	323	0
Druiven (wijn)	5.636	0

\+ = stijging ten opzichte van 1980.
\- = daling ten opzichte van 1980.
0 = onveranderd.
Bronnen:
a) NZ Agricultural Statistics, 1987:32.
b) NZ Horticultural Statistics, 1985:5,18.

Het belangrijkste teeltgebied van kiwifruit is de Bay of Plenty. Hier vindt 90% van de produktie plaats. Na aanplant duurt het 5 jaar voordat de vrouwelijke bomen vruchten dragen. De bomen kunnen tot 50 jaar oud worden. De kiwifruit wordt in mei geoogst en de vruchten kunnen, bij 0°C en 96% RV 12 maanden bewaard worden. De afzet en export wordt geregeld door de NZ kiwifruit Authority. Zij leveren o.a. de verpakkingsmaterialen aan de telers en stellen kwaliteitseisen op.

De kiwifruit produktie bedroeg in 1983 29366 ton verse en 5968 ton verwerkte kiwifruit. In 1986 werden 28 mln kistjes geoogst, in 1987 verwacht men er 40 miljoen en in 1988 60 miljoen. In 1986 bedroeg de op-

brengst tussen de 400 en 500 miljoen NZ dollar. De inkomens in de appel en kiwifruitsector zijn na een fikse daling in 1985/86 en 1986/87 weer flink aangetrokken. Dit wordt vooral veroorzaakt door de (hogere) exportprijzen. Kiwifruit en appels leveren samen NZ$ 800 mln op, dit is 80% van de tuinbouwexportwaarde.

Ook bloemen zijn sterk in opkomst in Nieuw-Zeeland. Tien jaar geleden was de exportwaarde nog maar NZ$ 20.000; in 1986 reeds NZ$ 10 mln en in 1987 zelfs 15 mln. Verder lijkt onder andere de Nashi peer (een tropische vrucht) veel perspectief te bieden; in 1986 werden 9.000 kistjes geproduceerd en in 1987 al 50.000, waarvan 35% naar Groot-Brittannië gaat.

De Nieuwzeelandse wijn heeft in 1985 een structuurverbetering ondergaan. De regering besloot een rooisubsidie (Engels Pond 6175/ha) in te stellen voor wijngaarden. De resterende wijngaarden (4500 ha) zijn nu veel beter van kwaliteit. Vooral Marlborough, Auckland, Nelson en Hawke's Bay zijn qua klimaat, grondsoort en zonuren zeer geschikt voor wijnbouw.

4.5 Andere gewassen en landbouwprodukten

Akkerbouw komt in Nieuw-Zeeland vooral in de drogere streken voor. Met name Canterbury, Manawatu (in Wellington area), Otago en Southland kennen vrij veel graanverbouw. De distributie van geïmporteerde en locaal geproduceerde tarwe is een taak van de New Zealand Wheat Board, die ook verantwoordelijk is voor de distributie van meel en meel-bijprodukten. In de Wheat Board zijn producenten, meelproducenten, de kippensector, bakkers en overheid vertegenwoordigd. Alle Nieuwzeelandse baktarwe wordt door graanhandelaren voor de Wheat Board opgekocht. De Wheat Board regelt de totale verwerking en verkoop van meelprodukten. De totale menselijke tarweconsumptie bedraagt 300.000 ton, wat ongeveer de produktie (van 70.897 ha in 1982/83) evenaart. Doordat tarwe ook nog nodig is voor zaad en kippenvoer en omdat de opbrengsten van jaar tot jaar kunnen verschillen, zijn soms importen (uit Australië) noodzakelijk.

De oppervlakte gerst is tot 1985 flink toegenomen. Veel gerst wordt namelijk verbouwd op gemengde bedrijven. Doordat de vleesprijzen (met name schapen) de laatste jaren erg laag waren, zijn veel boeren gerst gaan telen in plaats van grasland voor schapen. Hierdoor bedroeg de oppervlakte gerst circa 166.000 ha in 1985, terwijl in 1982/83 nog maar 82.000 ha verbouwd werd. Ook de gerstprijzen bleken echter niet erg standvastig, zodat in 86/87 nog 98.000 ha gerst werd verbouwd.

De aardappelproduktie is meestal voldoende voor de Nieuwzeelandse markt. Om import van ziekten te vermijden mogen er geen aardappelen ingevoerd worden. De totale oppervlakte aardappelen bedroeg in 1983 9.053 ha. De produktie vindt plaats in drie gebieden: Pukekohe, onder Auckland, waar vorstvrij, praktisch het gehele jaar aardappels geteeld worden; Manawatu-Opiki regio, op het Noord Eiland, waar de late aardappelen geteeld worden; en Canterbury (vooral rond Methven) waar pootaardappelen geteeld worden.

De meeste uien (85%) worden rond Pukekohe geteeld. In het seizoen 1982/83 bedroeg de oppervlakte 1.823 ha. De meeste groenten worden dichtbij de steden verbouwd, en ook nauwelijks geëxporteerd. Pukekohe is het tuinbouwgebied voor Auckland; Ota-ki-Levin voor Wellington. Ook gebieden rond Christchurch, Dunedin en Nelson staan als tuinbouwgebieden bekend.

In Nieuw-Zeeland worden geen suikerbieten verbouwd. Alle suiker wordt betrokken van de Fidji-eilanden, als een soort ontwikkelingshulp. Er wordt hop verbouwd in Waimea County in Nelson. In 1985 bedroeg de oppervlakte 171 ha. Er werd geëxporteerd naar de BRD, Engeland en Japan. De hopmarkt wordt gecontroleerd door de Hop Marketing Committee. In het Motueka district wordt tabak verbouwd (1.718 ha in 1978/79, 746 ha in 1983/84). Ongeveer 40% van de in Nieuw-Zeeland gebruikte tabak wordt geteeld in Nieuw-Zeeland. Er is een sterke terugval in geteeld oppervlak opgetreden in 1981. Dit werd veroorzaakt door een herstructureringssubsidie waardoor

tweederde van de tabakquota ingeleverd werd. De tabakteelt wordt gereguleerd door de Tobacco Board middels licenties en individuele quota.

De laatste jaren is er een enorme opkomst van herten en geitenhouderij in Nieuw-Zeeland. Vroeger werden de herten in het wild afgeschoten, nu worden ze gehouden op gespecialiseerde hertenhouderijen. In 1984 telde Nieuw-Zeeland 642 bedrijven waar meer dan 50% van de bruto opbrengsten van herten afkomstig was. In totaal werden in 1984 258.700 herten gehouden. De hertenhouderijen zijn vooral te vinden in South Auckland/Bay of Plenty (30%) en Canterbury/Southland (28%). De herten worden gehouden voor het vlees (Venison, voor export naar vooral de BRD) en de geweien (Velvet, export naar o.a. Korea). De geiten worden vooral gehouden voor de fijne vezel (Cushmer en Mohair), maar ook wel voor het vlees en de melk. Voor elk doel worden andere rassen gehouden. Oorspronkelijk werden de geiten louter gebruikt voor onkruidbestrijding van struiken en stekelige planten. In 1981 telde Nieuw-Zeeland nog maar 68.000 geiten, in 1986/87 reeds 649.000 bij 3000 bedrijven. De Cushmerproduktie bedroeg in 1986/87 50 ton, de Mohairproduktie 260 ton. Op veel schapen/rundveebedrijven worden enige herten of geiten gehouden, als extra bron van inkomsten. Met name de laatste jaren waren deze inkomsten vrij belangrijk (zie tabel 4.7, restinkomsten).

5. DE AGRARISCHE EXPORT VAN NIEUW-ZEELAND

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de exporthoeveelheden en markten van Nieuw-Zeeland. De EG is hierbij behandeld als exportblok van Nieuw-Zeeland, niet als importerend land van produkten uit Nieuw-Zeeland. Dit laatste zal pas in hoofdstuk zes het geval zijn.

Allereerst wordt een beschrijving gegeven van het agrarische aandeel in de totale exporten (5.2). Vervolgens worden de belangrijkste agrarische exportprodukten behandeld in dezelfde volgorde als in hoofdstuk 4. Achtereenvolgens komen zuivel (5.3), vlees en wol (5.4) en fruitexporten (5.5) aan de orde.

5.2 De agrarische export als onderdeel van de totale export

De export van Nieuw-Zeeland is van oudsher grotendeels van agrarische oorsprong (zie tabel 5.1 en paragraaf 2.4). Inclusief visserij en bosbouw is het agrarische aandeel in de totale exportwaarde maar liefst 70%. De export en import vertoont nog steeds een stijgende lijn (zie bijlage E).

Tabel 5.1 Exportprodukten en -waarden in 1986 (mln NZ$, f.o.b.)

Produkt	Exportwaarde
Zuivel	1.715,8
waarvan:	
- boter	538,8
- caseïne	275,6
- kaas	267,2
- magere-melkpoeder	236,6
- volle-melkpoeder	304,6
Vlees	1.731,7
Wol	1.378,9
Huiden en Vellen	319,5
Totaal Grasland	5.429,4
Verse kiwifruit	294,4
Verse Appels en Peren	117,5
Ander vers fruit en groente	239,6
Totaal Agrarisch	6.251,2
Visserijprodukten 1)	369,1
Bosbouw 1)	533,4
Totale Exporten	10.141,1

1) 1985.
Bron: NZ Agricultural Statistics, 1985 en 1987.

De Nieuwzeelandse economie is dus erg afhankelijk van de agrarische export, terwijl het Nieuwzeelandse aandeel in de totale wereldexport en -produktie niet erg groot is (zie tabel 5.2). Deze afhankelijkheid heeft grote gevolgen voor de gevoeligheid van de Nieuwzeelandse economie voor wereldmarktprijzen. Tevens betekent het dat de economische macht van Nieuw-Zeeland op de wereldmarkten betrekkelijk gering zal zijn. Nieuw-Zeeland is voor veel exportprodukten overgeleverd aan de grillige prijs-

vorming van de wereldmarkten. De meeste OECD-landen vangen deze grilligheden op middels prijsondersteuning. In de zuivelsector is Nieuw-Zeeland het enige land waar prijsinterventie, als stabilisatie, afgeschaft is. Nieuw-Zeeland begeeft zich op restmarkten, waar competitie om handelsaandelen steeds meer gebaseerd op het vermogen om de export te subsidiëren en voorraden te financiëren, dan op kostprijzen (OECD,1987b).

Tabel 5.2 Nieuw-Zeeland - Wereld vergelijkingen, 1983

Kengetal	NZ	Wereld	% NZ van wereld
Melkkoeien (mln stuks)	2,1	227,9	0,9
Melkproduktie (mln ton)	6,9	454	1,5
Magere-melkproduktie (1000 ton)	164,6	4.914,4	3,3
Melkpoederexport (1000 ton)	262,0	2.599,9	10,1
Kaasexport (1000 ton)	75	1.618,7	4,6
Boterproduktie (1000 ton)	254	7.851,5	3,2
Boterexport (1000 ton)	228	1.245,7	18,3
Rundvee (mln stuks)	4,7	1.225,4	0,4
-vleesproduktie (1000 ton)	510	6.462,7	1,1
-vleesexport (1000 ton)	233	3.600,5	6,5
Schapen (mln stuks)	70	1.137	6,2
-vleesproduktie (1000 ton)	680,3	6.139	11,1
-vleesexport (1000 ton)	523	921,3	56,8
Wolproduktie (schoon)(1000 ton)	274	1.629,0	16,8
Wolexport (greasy)(1000 ton)	322	1.234	26,1

Bron: NZ Agricultural Statistics, (1985):47.

De belangrijkste handelspartners van Nieuw-Zeeland zijn de EG, Australië, Japan, en de VS. In 1982 werd 22,2% van de totale export naar de EG geëxporteerd, 14,9% naar Australië, 12,6% naar Japan en 12,1% naar de VS. Van de agrarische export ging 28,5% naar de EG, 15,0% naar de VS, 13,2% naar Japan, 5,8% naar Australië, 7% naar de USSR en 6,6% naar de ASEAN-landen (= Association of South East Asian Nations: Singapore, Indonesië, Maleisië, Filippijnen en Thailand). In 1985/86 werd 35% van het lamsvlees in Iran afgezet en 29% in het VK. Japan importeerde 50% van het schapevlees en is een van de belangrijkste afnemers van wol. Maar de meeste boter (56%) gaat nog steeds naar de Britten (Middelbeek, 1986:45).

5.3 Zuivelexporten

De melk die industrieel verwerkt wordt (90% van de melkaanvoer; de rest is consumptiemelk) wordt 85% geëxporteerd (= ca.700.000 ton). Deze 85% van de zuivelproduktie zorgt voor 20% van de totale exportinkomsten van Nieuw-Zeeland. Van de totale boterproduktie wordt 80% geëxporteerd, van de totale kaasproduktie 75%. De laatste jaren is de export van volle-melkpoeder flink toegenomen; van 20.000 ton in 1970 tot 100.000 ton in 1984. De toetreding van het VK tot de EG in 1973 heeft geleid tot de noodzaak alternatieve markten te ontwikkelen, vooral voor boter: USSR, Midden Oosten en Noord Afrika zijn nu belangrijke importerende landen (zie ook bijlage F). De boter- en (tot 1977) kaasexporten naar het VK zijn aan quota gebonden. Middels protocol 18 van de UK Accession Treaty werd bepaald dat Nieuw-Zeeland gelegenheid moest krijgen om alternatieve markten te vinden voor haar traditionele exporten naar Groot-Brittannië. Het boterquotum bedroeg in 1973 165.000 ton, in 1983 was dit nog 87.000 ton (Harris, 1983:99). In hoofdstuk 6 zal dit onderwerp nader belicht worden.

Ondanks de verlaging van het boterquotum is Groot-Brittannië nog steeds de belangrijkste afzetmarkt voor Nieuwzeelandse boter (zie tabel 5.3). De VS is de belangrijkste exportmarkt voor caseïne (tabel 5.4). De kaasexport gaat voor grootste deel naar Japan, gevolgd door de VS en de EG (tabel 5.5). De ASEAN-landen nemen het grootste deel van de magere-melkpoeder-exporten voor hun rekening (tabel 5.6).

Vooral de export naar de ASEAN-landen is de laatste jaren flink toegenomen. Deze landen hebben vaak Bruto Nationaal Produkt-stijgingen van

Tabel 5.3 Boterexporten van Nieuw-Zeeland naar bestemming in 1977-86 (1000 ton)

Bestemming	1977/78	1979/80	1981/82	1983/84	1986 a)
VK	130,0	120,7	93,5	97,4	71,5
USSR	-	34,4	51,9	0,5	9,1
Iran	-	0,4	-	31,0	12,8
Irak	2,5	3,4	1,0	5,8	2,6
Algerije	-	-	-	2,0	8,8
Cuba				-	16,0
Polen				-	14,1
Overige landen	18,5	18,9	20,1	18,6	26,7
Totaal	151,0	177,9	166,5	155,3	161,5

Bron: NZ Dairy Industry, 1985.
a) Annual Report NZDB, 1987.

Tabel 5.4 Caseïne exporten van Nieuw-Zeeland naar bestemming in 1977-86 (1000 ton)

Bestemming	1977/78	1979/80	1981/82	1983/84	1986
VS	46,1	39,6	36,3	39,1	51,0
Japan	12,5	15,1	11,2	12,8	11,4
Overige landen	13,3	14,1	8,5	9,3	15,6
Totaal	72,0	68,8	56,1	61,1	78,0

Bron: Als tabel 5.3.

Tabel 5.5 Kaasexporten van Nieuw-Zeeland naar bestemming in 1977-86 (1000 ton)

Bestemming	1977/78	1979/80	1981/82	1983/84	1986
Japan	23,4	22,8	24,1	30,8	31,7
VS	17,2	19,5	17,0	20,5	17,5
EG	6,0	7,1	12,4	18,7	
Australië	4,1	4,3	5,3	5,8	7,2
VK					7,5
Irak					5,9
Overige landen	19,4	15,5	22,3	20,4	30,8
Totaal	70,1	69,2	81,0	96,3	100,7

Bronnen: Als tabel 5.3.

Tabel 5.6 Nieuwzeelandse export van magere-melkpoeder naar bestemming in 1977-86 (1000 ton)

Bestemming	1977/78	1979/80	1981/82	1983/84	1986
Filippijnen	35,5	40,5	27,0	13,8	16,8
Indonesië	18,4	32,2	21,6	18,5	12,0
Maleisië	25,9	18,2	16,7	18,5	17,8
Thailand	7,5	9,9	11,2	7,4	6,6
Singapore	6,2	5,9	2,0	5,6	3,5
Mexico	-	9,5	11,2	22,0	10,2
Peru	15,7	16,9	19,1	7,5	8,8
Brazilië				-	21,1
Saoedi Arabië					11,4
Overige landen	55,8	39,4	26,2	64,6	43,6
Totaal	164,9	172,4	135,0	158,0	185,0

Bronnen: Als tabel 5.3.

meer dan 6%. Hierdoor trad er een inkomensgroei per hoofd van de bevolking op, die een grotere vraag naar zuivel- en vleesprodukten tot gevolg had (PvZ,1985:20-21). Een voorbeeld is Indonesië. Nieuw-Zeeland leverde in 1985/86 40% van de totale Indonesische zuivelimporten en 25.000 ton van de totaal 60.000 ton geïmporteerde boter. Deze zeer omvangrijke markt (168 miljoen inwoners) heeft de Dairy Board doen besluiten 20% aandeel te nemen in twee Indonesische melkverwerkende industrieën.

De prijzen op de internationale zuivelmarkt zijn vanaf 1982 gezakt tot aan het niveau van de GATT-minimumprijzen voor zuivelprodukten (zie bijlage G). Deze minimumprijzen zijn in 1985 zelfs verlaagd. In 1987 is de zuivelmarkt weer licht hersteld, wat geleid heeft tot een verhoging van de minimumprijzen. Deze minimumprijzen worden afgesproken binnen het IDA (International Dairy Arrangement), dat per 1-1-80 in werking is getreden. De IDA telt op dit moment 15 leden, waaronder de EG en Nieuw-Zeeland. De VS is in 1985 uit de IDA gestapt, nadat de EG een voorraad oude boter onder GATT-minimum aan de USSR hadden verkocht (COM,1987:119).

De wereldmarktprijzen voor boter en boterolie liggen anno 1987 nog steeds tegen het GATT-minimum aan. De kaasprijzen zijn flink hersteld en liggen nu ruim boven het GATT-minimum. De mager melkpoeder-prijzen zijn sinds eind 1986 licht gestegen (zie bijlage G).

De Nieuwzeelandse prijzen voor kaas en boter zijn over het algemeen hoger dan de "internationale prijzen" van de IDA. De hogere boterprijs is vooral te danken aan de export naar Groot-Brittannië. Het boterquotum van Nieuw-Zeeland is namelijk niet alleen een hoeveelheidsregeling, maar ook een prijsregeling. Deze hogere boterprijs is voor Nieuw-Zeeland erg belangrijk; zonder de VK-boter zou de boterprijs ook voor Nieuw-Zeeland niet ver boven GATT-minimum uitkomen. Zo bedroeg de gemiddelde boterexportprijs van Nieuw-Zeeland tussen oktober en december 1986 1.351,7 US$/ton f.o.b. (over 49.060 ton). Hiervan ging bijna de helft naar Groot-Brittannië, met een gemiddelde prijs van 1584,7 US$/ton. De rest werd dus verkocht voor gemiddeld 1.124,4 US$/ton, terwijl het GATT-minimum toen 1.000 US$/ton was (zie bijlage G).

Behalve voor kaas en boter behaalt Nieuw-Zeeland ook voor haar caseïne-exporten vrij hoge prijzen (vergeleken met bijvoorbeeld SMP-prijzen). Zo werden in 1982 en 1983 exportprijzen behaald van ca. 2.500 US$/ton. In mei 1986 werden in de VS prijzen behaald van US$ 2.000/ton en in mei 1987 van US$ 2.600/ton (IDPC/IDA/GATT,1987b:48). In hoofdstuk zes zal dieper ingegaan worden op de prijzen en exporten op de wereldzuivelmarkt.

De exportopbrengst van de zuivelprodukten wordt uiteindelijk uitgekeerd aan de Nieuwzeelandse melkveehouders. Zij ontvingen in 1985/86 een uitbetaling van NZ$ 4/kg melkvet. Hiervan was 0,45 $ afkomstig van de Reserve Account (zie 3.3.2). De opbrengst per kg melkvet was uiteindelijk slechts $2,30. Dit verschil ($1,25) werd voor $ 0,90 veroorzaakt door de lage US dollar. De NZ$ was US$ 0,54, terwijl US$ 0,45 verwacht was. Het verschil moest toen door de NZDB geleend worden tegen commercieel tarief (DE, 62(1987)2). In 1986/87 werd de basisprijs dan ook flink verlaagd naar NZ$ 2,25 om de financiële problemen van 1985/86 te voorkomen. De Dairy Board betaalde in 1986/87 uiteindelijk NZ$ 3,20, de NZ Cooperative Dairy Company (de grootste coöperatie met 30% van de Nieuwzeelandse produktie) kon hier nog NZ$ 0,40 bovenop zetten.

Het meest prominente doel van de NZDB in de laatste jaren is de diversificatie van markten en produkten, en het behoud van toegang tot "overseas markets". Dit om het aantal doelgerichte exporten te vergroten, waardoor de wereldprijs minder doorwerkt op die produkten, maar alleen maar op de overblijvende bulk als boter en magermelkpoeder. Een groot deel van de export is echter nog bulk, en niet in kleine hoeveelheden verpakt (Clough and Isermeyer, 1985:28). De kleinverpakkingen bedroegen in 1986 20% van de totale verkopen. Het merendeel van de zuivelexporten (80%) wordt verhandeld via de Dairy Board offshore operations. Deze substations dienen vooral nieuwe gespecialiseerde markten te ontwikkelen. Zo heeft de Dairy Board stations en aandelen in supermarktketens in 19 landen waaronder de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Singapore, Japan, Filippijnen en Mexico. Ook de NZCDC heeft aandelen in buitenlandse bedrijven.

De vooruitzichten voor de zuivelexport lijken na enkele zeer slechte jaren (lage prijzen) weer enigszins ten goede te keren. De VS, Australië en Canada hebben weinig voorraden en ook Nieuw-Zeeland heeft, door het droge weer in 1986/87 (15% minder melk), praktisch geen voorraden. Bovendien werd in het afgelopen jaar de Nieuwzeelandse botervoorraad van 50.000 ton met speciaal GATT-tarief aan Brazilië verkocht (FT, 9-4-1987) (zie ook hoofdstuk 6). Een hogere wereldmarktprijs lijkt echter alleen mogelijk met een verlaging van de EG-subsidies. De Dairy Board denkt zelfs dat de prijzen dan 2x zo hoog kunnen zijn, bij een gelijkblijvende vraag. De basisprijs voor het seizoen 1987/88 is, boven de wereldmarktprijs gezet, en wel op NZ$ 3,20 per kg vet (FT, 23-7-1987).

5.4 Vlees- en wolexporten

De wereldschapevleesproduktie bedraagt 6 miljoen ton, wat 8% van de wereldvleesproduktie is. Van deze 6 miljoen ton werd in 1983 10% in de USSR geproduceerd, 9% (=714.000 ton) in de EG en 8% (=618.000 ton) in Nieuw-Zeeland. Van de totale produktie wordt 15% internationaal verhandeld. Deze 15% bestaat voor ongeveer de helft uit Nieuwzeelandse exporten. Evenals bij zuivel is het exportbelang voor Nieuw-Zeeland dus groot, en de wereldexport vrij klein. De belangrijkste importeurs in 1983 waren de EG (vooral het VK), het Midden-Oosten (ieder 30%), USSR (16%) en Japan (10%).

Tabel 5.7 geeft een beeld van de vleesexporten van Nieuw-Zeeland. De helft van de totale vleesexporten van Nieuw-Zeeland bestaat uit lamsvlees en eenderde uit rund- en kalfsvlees. De wereldschapenmarkt wordt gedomineerd door Australië en Nieuw-Zeeland. Australië exporteert vooral mutton, Nieuw-Zeeland vooral lamsvlees (McLaren, 1980:7). De voornaamste afnemers van schapenvlees zijn Iran en de EG. Binnen de EG wordt het grootste deel geïmporteerd door Groot-Brittannië. De schapenvleesexport van Nieuw-Zeeland naar het VK wordt gereguleerd via een Voluntary Restraint Agreement(VRA), dat in 1980 ingesteld is met de start van het EG-schapenvleesregime. De VRA bedroeg in 1983 245.500 ton. Door dit VRA moet Nieuw-Zeeland harder op zoek naar andere afzetmarkten. Eén van die markten is Iran, dat van 1980 tot 1983 een contract had voor 200.000 ton diepvrieslams-

vlees. De laatste jaren worden er ook levende lammeren naar o.a. het Midden-Oosten geëxporteerd en worden lammeren in Nieuw-Zeeland op islamitische wijze geslacht. Ook wordt steeds meer export als bewerkte en consumentvriendelijke hoeveelheden verhandeld, in plaats van als karkassen.

Tabel 5.7 Vleesexporten (1000 ton) van Nieuw-Zeeland

Bestemming	Schape- en lamsvlees mutton + lamb				Rund- en kalfsvlees			
	1984/85	1985/86	1985/86	1986/87	1984/85	1985/86	1985/86	1986/87
	(okt/juni)				(okt/juni)			
Totaal	479,5	478,0	328,2	350,5	228,5	208,5	133,7	205,2
waarvan naar:								
EG	191,4	158,7	114,5	139,4	0,2	0,4	0,1	1,0
Oost Europa	34,5	22,4	9,9	28,7	-	0	-	-
Iran	119,5	124,7	85,8	76,5	-	0	0	-
Saoedi Arabië	11,3	10,4	6,1	8,7	0,4	0,4	0,3	0,2
Japan	36,0	33,8	23,5	21,4	7,4	6,8	4,0	5,3
VS	12,1	15,5			173,6	161,9	105,2	164,6
Canada	9,1	9,4	8,3	5,3	23,8	19,4	11,4	15,4

Bronnen:
- voor 1984/85-1985/86:AE-london, 7-8-1987.
- voor 1985/86-1986/87 (oktober/juni):AE-london, 27-11-1987.

De belangrijkste afnemer van rundvlees is de VS (zie tabel 5.7). De VS kent voorwaardelijke quota; wanneer de import het z.g. trigger level te boven gaat, worden de importerende landen quota opgelegd. Daarom bestaan er VRA's van in totaal 587.000 ton (1982). Nieuw-Zeeland had in 1982 een VRA voor rund- en kalfsvlees van 155.000 ton (Bohall, 1983:14). De afgelopen jaren is het exportaandeel van Australië en Nieuw-Zeeland op de wereldrundvleesmarkt licht afgenomen, en dat van de VS, Brazilië en de EG toegenomen. Australië en Nieuw-Zeeland kunnen echter wel vers vlees naar de VS exporteren, omdat deze landen geen mond- en klauwzeer kennen (Declining,1984). De totale wereldrundvleesproduktie zal licht dalen door een afname in produktie vanuit Australië, Nieuw-Zeeland, Argentinië, Europese niet-EG landen en EG zelf. De afname in produktie binnen de EG wordt veroorzaakt door de afnemende aantallen runderen, als gevolg van de superheffing (AElondon, 7-8-1987). De zelfvoorzieningsgraad voor rundvlees in de EG zal in 1989 ongeveer 100% bedragen. Doordat de EG echter nog tal van verplichte rundvleesimporten kent (bijv. Hiltonbeef), zal er een rundvleesoverschot in de EG gehandhaafd blijven. De voorraden zullen voorlopig nog erg hoog blijven (711.000 ton in 1987, op een EG-jaarproduktie van 28.850.000 ton en een wereldrundvleesexport van 3.600.000 ton (AEbonn, 2-11-1987).

De wolproduktie van de gehele wereld bedroeg in 1984/85 2.972.000 ton greasy, van een schapenpopulatie van circa 1 miljard stuks. De wereldmarkt voor wol wordt bepaald door slechts enkele landen, waarvan Australië en Nieuw-Zeeland de belangrijkste aanbieders zijn (zie tabel 5.8).

Het Nieuwzeelandse aandeel in de wereldhandel in grove wol bedraagt zelfs 70%. Toch waren Australië en Nieuw-Zeeland de laatste jaren niet in staat om hoge wolprijzen op deze oligopolistische markt te verwezenlijken. Dit werd veroorzaakt door de hoge wolproduktie en wolvoorraad in de jaren zeventig en begin jaren tachtig. In het voorjaar van 1987 was de wolvoor-

Tabel 5.8 Wolexport 1984/85 (clean equivalent) (1000 ton)

Bestemming	Exportwaarde
Australië	397,2
Nieuw-Zeeland	268,2
Zuid-Afrika	36,3
Argentinië	43,7
Uruguay	16,8

Bron: NZ Meat and Wool Boards Economic Service, 1986:33.

raad in Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika gedaald tot 65.000 ton, na een voorraad van 226.000 ton in 1984 en zelfs 500.000 ton in 1976. Deze sterk gedaalde wolvoorraad lijkt veroorzaakt door lagere schapenaantallen in Australië en Nieuw-Zeeland en zorgde voor een 27.8% hogere wolprijs in 1986/87 vergeleken met 1985/86 (AEbonn, 26-10-1987). Inmiddels is het aantal schapen in Australië weer flink toegenomen door de sterk gedaalde tarweprijzen, wat lagere wolprijzen voor 1988 zal betekenen (Downey, 1987:1). In 1985/86 was Groot-Brittannië de belangrijkste afzetmarkt voor Nieuwzeelandse wol; de 32.000 ton was 12,8% van de totale wolexporten. De export naar China en Japan nam af met respectievelijk 23% en 32%. Er was een toename van de export naar de USSR (zie tabel 5.9).

Tabel 5.9 Exportmarkten van Nieuwzeelandse wol in 1985/86 (1000 ton)

Bestemming	Exportwaarde
Verenigd Koninkrijk	32,0
China	27,3
Japan	25,0
USSR	24,8
BRD	14,3
België	13,8
Nederland	13,8
VS	11,6
Australië + Pacific I.	10,9
Totaal	249,8

Bron: NZ Meat and Wool Boards Economic Service, 1986:33.

5.5 Groenten en fruitexport van Nieuw-Zeeland

De totale exportwaarde van fruit en fruitprodukten bedroeg in 1983/84 266 mln NZ$ f.o.b. De exportwaarde van groenten, zaden, bloemen en planten bedroeg 168,4 mln NZ$ f.o.b. Aan graan- en graanprodukten werd 82,2 mln NZ$ f.o.b. geëxporteerd, waarvan 25% gerst. De totale exportwaarde van de non-pastoral groep is 10% van de totale agrarische export (exclusief visserij en bosbouw).

De belangrijkste exportgroente is uien (40 mln NZ$), waarvan ruim 3/4 in Japan afgezet wordt. Vlak achter uien volgen erwten met in 1983/84 een totale exportwaarde van 38 mln NZ$, waarvan het grootste deel afgezet wordt in Australië en Japan. Kiwifruit is de belangrijkste fruitsoort met in 1985-86 een exportwaarde van 294,4 mln NZ$. De appel-exportwaarde bedroeg in 1983/84 87 mln NZ$. Tot 1980 bestonden er in de VS en Europa VRA's voor appels van het Zuidelijk halfrond. Het "out of season" aspect

werd door Chili bij het GATT aangedragen als aanval op deze VRA's. In 1980 gaf het GATT Chili gelijk en zijn de VRA's opgeheven (Harris,1983:160).

Van de totale Nieuwzeelandse export van hardfruit (zoals appels) werd in 1985 67,8% in Europa afgezet en 15,6% in Noord-Amerika (Reitsma, 1985:843). Voor appels is de EG ook de belangrijkste afzetmarkt. De totale appelexport bedroeg in 1983/84 125.202 ton, waarvan 20.807 ton naar het VK en 55.844 ton naar de rest van de EG.

De belangrijkste importeurs van kiwifruit waren in 1981 achtereenvolgens de BRD, Japan, VS en België. België is belangrijk, omdat Antwerpen en Zeebrugge belangrijke aanvoerhavens van Nieuwzeelandse-importen zijn. Ook in 1983/84 waren de BRD en Japan nog steeds de belangrijkste afnemers van de Nieuwzeelandse kiwifruit-export (zie tabel 5.10 en tabel 6.6).

Tabel 5.10 Export van kiwifruit (vers) door Nieuw-Zeeland in 1983/84

Bestemming	Exportvolume in 1000 ton	Exportwaarde in mln NZ$ f.o.b.
BRD	12,8	35,9
Japan	12,6	36,1
VS	4,4	13,0
Oostenrijk	2,6	7,9
Frankrijk	2,1	5,8
Australië	2,0	4,4
België	1,7	4,9
Nederland	1,3	3,6
VK	1,0	2,7
Canada	1,0	2,7
Zwitserland	0,8	2,3
andere	2,3	6,5
Totaal	44,8	125,9

Bron: NZ Horticultural Statistics, 1985:27.

De belangrijkste fruitconcurrenten van Nieuw-Zeeland in Europa zijn Zuid-Afrika, Chili, Argentinië en Australië. De topografische ligging van deze landen duidt nog eens op het "out-of-season" aspect van de Nieuwzeelandse fruitexport. Met name Zuid-Afrika en Chili zijn erg sterke concurrenten, met vrijwel identieke produkten als Nieuw-Zeeland (Laing, 1985:19). Chili is ook de belangrijkste concurrent in de VS. De VS op hun beurt, zijn de grootste concurrent op de Japanse fruitmarkt. Australië concurreert met name in Singapore, Hong Kong en het Midden-Oosten.

6. DE LANDBOUWRELATIE NIEUW-ZEELAND - EG

6.1 Inleiding

Na de bespreking van Nieuw-Zeeland als landbouwnatie, komt in dit hoofdstuk zijn relatie met de Europese Gemeenschap aan de orde. Voor een groot deel is deze relatie direct van karakter, in de vorm van de omvangrijke rechtstreekse handel tussen EG en Nieuw-Zeeland (6.2). Deze directe relatie omvat de feitelijke handelsstromen, bilaterale en multilaterale overeenkomsten en handelscodes, zoals zelfbeperking (Voluntairy Restraint Agreement). Deze directe relatie staat onder invloed van de handelspolitiek van Nieuw-Zeeland en ook die van de EG. De EG kent een gezamenlijk buitentarief en een gezamenlijke handelspolitiek ten opzichte van derde landen (Weinmüller, 1984:6). Via het verdrag van Rome bezit de EG een wettelijke basis voor multilaterale relaties:

- als rechtspersoon mag de EG contacten aangaan met derde landen;
- volgens artikel 113 van het EG-verdrag heeft de Gemeenschap alleenrecht over de externe handel;
- volgens art.238 mogen associaties aangegaan worden;
- volgens art.235 beslist de EG in gevallen waarin het verdrag niet voorziet, o.a. externe relaties;
- volgens art.228 moeten de overeenkomsten besproken worden door de Commissie;
- als sprake is van EG-belang (art.116), dienen de EG-landen alleen gezamenlijk op te treden;
- volgens art.229 is de Commissie verantwoordelijk voor internationale contacten.

De EG is echter niet federaal (zoals de VS), en heeft niet het alleenrecht op de buitenlandse betrekkingen (Weinmüller, 1984:7). De handelspolitiek verloopt echter wel practisch uitsluitend via de EG.

Binnen de EG bestaan voor 90% van de landbouwproduktiewaarde marktordeningen. Invoer wordt belast tot iets boven de EG-interventieprijs, of er wordt een invoersubsidie gegeven wanneer de wereldmarktprijs hoger ligt dan de EG-prijs. Voor agrarische importen buiten de marktordeningen gelden gemeenschappelijke doaunerechten. De hoogte ervan is afhankelijk van het produkt en de eigen EG-produktie en varieert van 0-20% (Idem:9-10).

Nieuw-Zeeland kent een bilaterale overeenkomst met Australië (ANZCERTA), die in 1995 moet uitmonden in de New Zealand/Australian Free Trade Agreement (NAFTA). Verder kent Nieuw-Zeeland bilaterale overeenkomsten met China, Maleisië en Canada. De invoertarieven op landbouwprodukten zijn laag en nihil voor boter en kaas. Er bestaan wel verpakkingsvoorschriften. De invoertarieven op niet-agrarische produkten behoren tot de hoogsten van de OECD, al zijn de regelingen enigszins versoepeld onder de Labour-regering (zie hoofdstuk 2 en 3) (IDPC/IDA/GATT,1987a).

De directe relatie tussen Nieuw-Zeeland en de EG zal grotendeels beschreven worden aan de hand van de import door de EG uit Nieuw-Zeeland. In 6.2 zullen achtereenvolgens de totale agrarische export, de zuivelexport, vlees-, wol- en groente en fruit-export onder de loep genomen worden.

In 6.3 zullen de indirecte relaties tussen Nieuw-Zeeland en EG besproken worden. Hiermee worden de relaties via de wereldmarkten bedoeld en tevens de onderhandelingen in het kader van de GATT. De GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) is een internationaal overlegorgaan op het gebied van de wereldhandel. De belangrijkste artikelen (voor de landbouwsector) van het oprichtingsverdrag zijn:

- artikel I: meest-begunstigde land behandeling;
- artikel VI: anti-dumping en countervailing duties regeling;
- artikel XI: geen kwantitatieve invoerbeperkingen;

- artikel XVI: subsidies moeten aangevraagd en goedgekeurd worden (GATT, Basic Instruments:2-26).

De GATT is op het moment van schrijven toe aan haar vierde besprekingsronde na de Dillon-ronde (1961-62), Kennedy-ronde (1963-67) en Tokio-ronde (1973-79). De Tokio-ronde besteedde vooral aandacht aan de afschaffing van non-tarifaire handelsbelemmeringen en verlaging van invoertarieven (Weinmüller, 1984:74). De nieuwe Uruguay-ronde is in september 1986 gestart en zal vooral aandacht besteden aan de landbouwsector. Er zal worden gestreefd naar:

1. verbetering van de markttoegang door een verlaging van importtarieven;
2. verbetering van het concurrentieklimaat door een grotere discipline bij alle directe en indirecte subsidies;
3. reducering van sanitaire en fytosanitaire handelsbelemmeringen (Hartwig, 1987:70).

Nieuw-Zeeland en de EG zijn beide lid van de GATT en van het zuivel-overleg daarbinnen, de International Dairy Arrangement (per 1-1-80 opgericht). Nieuw-Zeeland is binnen de GATT ook lid van een overeenkomst inzake subsidies en tegenmaatregelen, maar niet van een overeenkomst inzake open procedures bij dumping-onderzoek (COM,1987b:131-136).

De indirecte relaties tussen Nieuw-Zeeland en EG zijn vooral te vinden in de zuivelsector. Dit is ook logisch, aangezien Nieuw-Zeeland en EG de belangrijkste exporteurs van zuivelprodukten zijn. In andere sectoren (vlees, wol, groente en fruit) zijn de indirecte relaties tussen Nieuw-Zeeland en EG veel minder aanwezig. Deze laatste zullen in het onderstaande niet expliciet aan de orde komen.

6.2 Directe landbouwrelaties tussen Nieuw-Zeeland en EG

6.2.1 Landbouw, algemeen

Begin jaren zestig ging 67% van de totale agrarische exportwaarde van Nieuw-Zeeland naar de landen van de EG-10. Hiervan ging meer dan de helft naar Groot-Brittannië. In 1982 ging nog 23% naar de EG-10 (COM, 1983:3). Tussen juli 1981 en juli 1982 werd van de totale Nieuwzeelandse export naar de EG 31,5% als schapenvlees afgezet. Het wolaandeel in diezelfde periode was 24,1%, boter 20,4% en vers fruit 3,6%. Bijlage H geeft een beeld van de totale agrarische export van Nieuw-Zeeland naar de EG van 1981 tot en met 1986. De totale agrarische exportwaarde naar de EG-12 bedroeg in 1986 3,2 miljard gulden. Hiervan wordt bijna de helft (1,5 miljard) in Groot-Brittannië afgezet. Frankrijk en de Bondsrepubliek zijn als exportmarkten praktisch even belangrijk met 352 respectievelijk 341 miljoen gulden.

De belangrijkste produkten zijn vlees- en vleesprodukten (920 miljoen Hfl voor EG-12 in 1986), ex-textielvezels (=voornamelijk wol) (759 miljoen), zuivel en eieren (563 miljoen), groente en fruit (424 miljoen) en ongelooide huiden en vellen (372 miljoen) (zie bijlage I). Deze produkten worden verderop in deze paragraaf gedetailleerder beschreven.

De agrarische uitvoer uit de EG-10 naar Nieuw-Zeeland bedroeg in 1985 150 miljoen Hfl (vergelijk: 3,9 miljard Hfl agrarische import vanuit Nieuw-Zeeland, zie bijlage H). Van deze uitvoer was 15 miljoen levende dieren; 14 miljoen koffie, thee, cacao en specerijen; 45 miljoen dranken en 23 miljoen plantaardige oliën en vetten.

De totale export van Nieuw-Zeeland naar de EG-10 bedroeg in 1984-85 3,8 miljard ECU f.o.b. (= circa 9,6 miljard Hfl). Hiervan is dus circa 40% van directe agrarische oorsprong. De totale import van Nieuw-Zeeland vanuit de EG bedroeg in diezelfde periode 3,95 miljard ECU v.f.d. (= circa 9,93 miljard Hfl). Het agrarisch aandeel is hierin maar 1,5% (MOTM, 1986:9).

6.2.2 Zuivelsector

In 1986 bedroeg de totale import van de EG-12 uit Nieuw-Zeeland van zuivelprodukten en eieren 563 miljoen Hfl. Het overgrote deel hiervan bestond uit boter (485 miljoen Hfl), waarvan praktisch alles naar Groot-Brittannië ging (484 miljoen Hfl). Deze boterexport valt onder protocol 18 van het toetredingsverdrag van het Verenigd Koninkrijk uit 1972. Hierdoor werd het Verenigd Koninkrijk gemachtigd om bij wijze van overgangsregeling bepaalde hoeveelheden boter en kaas uit Nieuw-Zeeland in te voeren in de periode 1973-1977. Sedertdien is deze periode verlengd (Bulletin EG, 19(1986)7/8:60-61).

Het tweede importprodukt is kaas (en wrongel); in 1986 met een importwaarde in de EG-12 van 75 miljoen Hfl. Hiervan werd 45 miljoen door Groot-Brittannië afgenomen, 12 miljoen door BRD en 10 miljoen door Nederland.

De zuivelexport van Nieuw-Zeeland naar de EG gaat dus voornamelijk naar Groot-Brittannië. In 1986 nam het Verenigd Koninkrijk maar liefst 95,4% van de totale EG-10 invoerwaarde aan zuivelprodukten uit Nieuw-Zeeland voor haar rekening (zie tabel 6.1 en 6.2). Het zuivelquotum van Nieuw-Zeeland werd in 1973 vastgelegd op 165.000 ton boter (maximaal 85% vet) en 68.580 ton kaas (maximaal 40% vet). Deze quota liepen af tot 138.000 ton boter en 15.000 ton kaas in 1977 (Harris, 1983:99).

Tabel 6.1 Invoer in 1986 van zuivelprodukten in de lidstaten van de EG-12 uit Nieuw-Zeeland (ton)

Produkt	Fr.	Ned.	BRD	It.	VK	Den.	Gr.	Por.	Sp.	EG-12
Wei	50	139	658	-	-	-	-	-	-	847
Mager poeder	-	-	-	-	-	-	-	-	46	46
Vol poeder	-	-	-	-	22	-	-	-	-	22
Boter	-	-	-	-	82.576	-	-	128	-	82.704
Kaas + wrongel	-	1.345	1.605	1	7.306	239	2	2.485	294	13.277

Bron: Eurostat.

Tabel 6.2 Invoer in Verenigd Koninkrijk van boter en kaas uit Nieuw-Zeeland (ton)

Produkt	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Boter,max.85% vet	10.1912	87.847	1.206	85.145	77.439	82.576
Kaas/wrongel, max.40% vet	7.563	6.969	7.308	7.153	7.206	7.306

Bron: Eurostat.

In 1975 werden nieuwe quota geregeld tot en met 1980, in 1981 tot en met 1983. Het kaasquotum werd in 1977 op nul gezet. Na protest van Nieuw-Zeeland en na GATT-overleg werd vanaf 1983 een GATT minimum van 9.500 ton gehanteerd (MOTM, 1986).

Op 13-10-1983 werden boterquota voorgesteld tot 1988; 83.000 ton in 1984, daarna elk jaar 2000 ton minder tot 75.000 ton in 1988. Voor deze boter gold, per 19-12-1983, een speciale invoerheffing van 76,39 ECU/100 kg (Bulletin EG, 19(1986)7/8:60-61). Dit is 25% van de interventieprijs. Nieuw-Zeeland ontvangt dus een c.i.f.-prijs die 75% van de interventieprijs bedraagt, wanneer ze tegen EG-prijs aanbieden (Weinmüller,

1984:233). De quota voor 1987 en 1988 werden in 1983 afgekeurd door Frankrijk en Ierland. Als gevolg van de verplaatsing van Prieur en Mafart (de daders van de Rainbow Warrior aanslag, zie hoofdstuk 4) van Nieuw-Zeeland naar het atol Hao beloofde Frankrijk geen oppositie meer te zullen voeren tegen de import van Nieuw-Zeeland-boter in het Verenigd Koninkrijk (The Times, 10-7-86). Op 22-7-1986 werden de quota voor 1987 en 1988 vastgelegd op 76.500 ton en 74.500 ton (Bulletin EG, 1986:60-61). Overigens blijken de boterquota nooit precies te kloppen met de werkelijke importen. In 1984 werd het quotum (83.000 ton) overschreden, in 1985 (81.000 ton) onderschreden, in 1986 (79.000 ton) opnieuw overschreden. Dit is zeer waarschijnlijk een administratieve en statistische kwestie, waarbij inklarings- en leveringsdata van belang zijn.

De verdere verlaging van de melkquota in de EG heeft de NZ-quotumdiscussie weer doen oplaaien. Zo werd in 1986 in Groot-Brittannië 90.000 ton boter voor interventie aangeboden, wat praktisch overeenkomt met het Nieuwzeelandse quotum. En de 9,5% quotumkorting alleen is al 60.000 ton (DE,62(1987)11:47). Bovendien is het Nieuwzeelandse aandeel in de totale boterimport van Groot-Brittannië gestegen van 39% in 1977 naar 56% in 1985. Dit hoge aandeel is volgens de Engelse zuivellobby kunstmatig, doordat het Nieuwzeelandse boterquotum minder gedaald is dan de markt eigenlijk verlangd. De Nieuwzeelandse boter houdt zo Britse - en andere EG-boter van de VK-markt (PvZ,1986:8). Ook de non-nuclear policy van Nieuw-Zeeland kan gevolgen hebben voor de Nieuwzeelandse boterquota in de EG, zo zei Sir Geoffrey Howe (staatsecretaris buitenlandse zaken Verenigd Koninkrijk) eind april 1987 in Wellington. De protesten komen volgens hem vooral uit Ierland, Frankrijk, Denemarken en Groot-Brittannië (AElondon, 1-5-1987). De Nieuwzeelandse boter is dus niet alleen een Engelse kwestie, maar is voor de gehele EG van belang. Volgens de NZDB heeft Anchor boter (het Nieuwzeelandse merk) haar plaats op de Britse markt. Een daling van dit Nieuwzeelandse quotum zou eerder door Nederland of Denemarken ingenomen worden dan door Engeland zelf. Bovendien betekent een lager Nieuw-Zeelands quotum in de EG meer boter op de wereldmarkt. Hierdoor wordt de wereldmarkt nog instabieler en de samenwerking van Nieuw-Zeeland en EG alleen maar minder goed, zo vindt de NZDB (DE, 62(1986)11:43). Dit laatste argument gold in 1983 overigens ook voor de Europese Commissie, toen de speciale invoerheffing gehandhaafd bleef op 25% van de interventieprijs. De kosten van deze invoer werden volgens haar gecompenseerd door de voortzetting van de samenwerking met Nieuw-Zeeland bij het beheer van de wereldzuivelmarkt, waarvan de EG en Nieuw-Zeeland samen 75% in handen hebben (Bulletin EG,16(1983)10:44).

Het mag duidelijk zijn dat niet alleen de hoeveelheid boter belangrijk is voor Nieuw-Zeeland; ook de prijs speelt een belangrijke rol (zie ook 6.3). Zo nam Groot-Brittannië over 1983/84 51% van de boter- en boterolie-export van Nieuw-Zeeland tot zich, wat 56% van de exportwaarde betekende. Dit compenseert Nieuw-Zeeland enigszins voor de uitvoer tegen lagere prijzen naar andere landen (PvZ,1985:8).

Tabel 6.3 Produktie van zuivelprodukten in EG en Nieuw-Zeeland (gemiddeld over 1981-85), en Nieuw-Zeeland quotum in EG (1984) (x 1000 ton)

Produkt	EG	NZ	NZ als % EG	NZ-quotum EG
Boter+boterolie	2.099,6	211,7	10,1	83,0
Magere-melkpoeder	2.154,6	195,7	9,1	-
Volle-melkpoeder	758,6	118,9	15,7	-
Kaas	4.024,4	118,4	2,9	9,5

Bron: PvZ,1986:39.

Samenvattend is de directe relatie tussen Nieuw-Zeeland en EG op zuivelgebied een uitzonderlijke (door de invoerquota), maar desondanks voor de EG van minieme omvang (zie tabel 6.3). Zo bedroeg de EG-boterproduktie over 1981-'85 2.099.600 ton, terwijl het Nieuwzeelandse EG-boterquotum in 1984 83.000 ton bedroeg. De Nieuwzeelandse invoer bedraagt dus slechts een fractie (4%) van de jaarlijkse EG-produktie.

6.2.3 Vleessector

De totale exportwaarde van Nieuw-Zeeland naar de EG-12 voor vlees en vleesprodukten bedroeg in 1986 920 miljoen Hfl. Hiervan was 806 Hfl schape- of geitenvlees (waarschijnlijk voor het overgrote deel lamsvlees) en 91 miljoen Hfl slachtafval. Van de Hfl 920 miljoen exportwaarde ging tweederde naar Groot-Brittannië, waarbij het vooral ging om schape/geitevlees. De BRD importeerde voor Hfl 78 miljoen aan schapen/geitenvlees en 12 miljoen "ander vlees", wat voor een groot deel hertenvlees zal zijn. Frankrijk importeerde voor 15 miljoen slachtafvallen.

In 1986 werd door de EG-12 205.780 ton vlees en vleesprodukten uit Nieuw-Zeeland ingevoerd. Hiervan ging 152.469 ton naar het Verenigd Koninkrijk en was 174.092 schape- en geitevlees en 29.899 ton slachtafval. De VK-import van lamsvlees is sinds het begin van het EG-schapenvleesregime sterk teruggelopen (zie tabel 6.4). Ook het aandeel van het Verenigd Koninkrijk in de invoerwaarde voor vlees en vleesprodukten van de EG-10 uit Nieuw-Zeeland daalde in die periode, van 82,2% in 1981 tot 69% in 1986. Groot-Brittannië werd dus iets minder belangrijk voor Nieuw-Zeeland als EG-lid-handelspartner, maar blijft veruit het belangrijkste EG-lid voor Nieuw-Zeeland wat betreft vlees en vleesprodukten.

Tabel 6.4 Invoer in Verenigd Koninkrijk van schape/geitevlees (vers/gekoeld/bevroren) uit Nieuw-Zeeland

Jaar	Volume in 1000 ton	Waarde in miljoen Hfl
1981	157,0	839,0
1982	196,8	1.011,8
1983	159,8	745,8
1984	159,1	808,0
1985	141,0	735,1
1986	129,0	

Bron: Eurostat.

Het grootste deel van de vleesimporten uit Nieuw-Zeeland naar de EG wordt bepaald door Voluntary Restraint Agreements (VRA's). Deze VRA's werden opgesteld, tegelijk met de instelling van een EG-schapenregime in 1980. Dit regime kwam tot stand met de wetenschap dat Nieuw-Zeeland een belangrijke positie had op de VK-markt. In 1977 kwam 53% van het lams- en schapenvlees in Groot-Brittannië uit Nieuw-Zeeland. Voor de vleesimporten gold tot 1980 een GATT-heffing van 20% (Harris, 1983:115).

Om de fragiele Ierse en Franse markt te beschermen werd besloten tot VRA's, met 10% douaneheffing. Buiten de VRA's mag in totaal maar 100 ton schapenvlees geïmporteerd worden. In totaal werd voor 300.675 ton schapevlees VRA's uitgegeven, waarvan 245.500 ton uit Nieuw-Zeeland. Deze VRA's zouden gelden tot 31 maart 1984 (Idem:120). Tevens mocht de EG haar aandeel op de wereldschapenmarkt (tot dan toe nihil) niet vergroten: "Any subsidized EC sheepmeatexports shall take place only at prices and under conditions which comply with existing international obligations and in

respect of traditional shares of the Community in world export trade... in a manner consistent with Article 16 of the GATT" (Idem:280).

Ondanks de VRA's is de export van lamsvlees van Nieuw-Zeeland naar de EG de afgelopen jaren teruggelopen. Zo bedroeg de export naar het Verenigd Koninkrijk in 1970 nog 306.900 ton, in 1979 210.600 ton, in 1982 196.775 ton, in 1986 was dit gedaald tot 129.006 ton, terwijl voor 1987 nog maar 120.000 ton export verwacht wordt (AElondon, 7-8-1987). Deze daling wordt vooral veroorzaakt door een produktiestijging in Groot-Brittannië en de rest van de EG. Zo bedroeg de EG-produktie 649.000 ton in 1979, 721.000 ton in 1980 en 740.000 ton in 1983 (MOTM, 1986:23-24). De Britse produktie bedroeg 226.900 ton in 1970, 230.900 in 1979, 274.500 in 1980, 304.400 ton in 1985 en 320.000 ton geschat voor 1987 (AElondon, 7-8-1987). Volgens dhr. Crawley (Nieuwzeelandse ambassade te Den Haag) beperkt Nieuw-Zeeland bewust de schapenvleesimporten om de EG-prijs op een redelijk niveau te houden. Bovendien zou de Nieuwzeelandse import zo minder protesten opleveren vanuit de EG. Deze opmerking lijkt discutabel wanneer we de zeer slechte inkomens in de Nieuwzeelandse schapensector beschouwen.

Het grootste deel van de EG-produktiestijging is dus afkomstig uit Groot-Brittannië zelf. En met de daling van de EG-melkquota, lijkt de schapevleesproduktie alleen maar toe te nemen (Farmers Weekly,6-2-1987). Zelfs de scheidslijn van zelfvoorziening komt in zicht; in 1993 zal de 90% zelfvoorziening samen met de Nieuwzeelandse importen leiden tot een schapevleesoverschot. De Europese Commissie begint Nieuw-Zeeland dus maar vast te beschuldigen van kostenveroorzaker van het EG-schapenregime, terwijl de produktiestijging vooral afkomstig is uit Groot Brittannië. De Nieuwzeelandse import wordt namelijk steeds groter dan het tekort van Groot-Brittannië.

De sterke produktiestijging in het Verenigd Koninkrijk lijkt onder andere veroorzaakt door het uitbetalingssysteem. Het Verenigd Koninkrijk kent een variabele slachtpremie, de andere EG-landen hebben een ooipremie. Ook het Verenigd Koninkrijk zou, volgens de Europese Commissie, over moeten gaan op ooipremies, die minder produktiestimulerend zouden werken. Dit uitbetalingssysteem kostte in 1986 617 miljoen ECU (1980: 53 miljoen ECU), waarvan 50% naar Groot-Brittannië ging. In september 1987 heeft de Europese Commissie dan ook officiële voorstellen gedaan ter wijziging van het EG-schapenregime. De variabele slachtpremie en de ooipremie moeten afgeschaft worden en vervangen worden door een premie per schaap. Tevens zal het systeem een maximaal aantal te subsidiëren schapen per eigenaar en een budgetstabilisatie kennen, om de maximum uitgaven in de hand te houden. Tot 1992 geldt een overgangsregeling. Tevens wil de Commissie minimum invoerprijzen gaan stellen voor de VRA-importen. De VRA's kunnen, als GATT-afspraken, namelijk niet verlaagd worden: binnen GATT mogen in beginsel namelijk geen kwantitatieve restricties opgenomen worden (art. 11). Dus blijft alleen de prijs over om de importen nog verder terug te dringen (AElondon, 18-9-1987).

6.2.4 Wol en andere dierlijke produkten

Als een van de belangrijkste wolexporterende landen ter wereld, is het niet vreemd dat Nieuw-Zeeland een aanzienlijke hoeveelheid wol naar de EG-12 exporteert (zie tabel 6.5). Opnieuw blijkt Groot-Brittannië de grootste importeur, op ruime afstand gevolgd door Frankrijk, BRD en Italië.

Ook schapenhuiden worden in grote hoeveelheden naar de EG geëxporteerd. De totale EG-12 importwaarde bedroeg in 1986 14,4 miljoen Hfl aan schapenhuiden met wol en 314 miljoen Hfl aan schapenhuiden zonder wol. De schapenhuiden zonder wol gaan vooral naar Italië (89 miljoen Hfl), Frankrijk (69 miljoen), Verenigd Koninkrijk (57 miljoen) en Spanje (56 miljoen Hfl).

Tabel 6.5 Invoer in lidstaten EG-12 in 1986 van wol en haar uit Nieuw-Zeeland

Bestemming	Volume in 1000 ton	Waarde in miljoen Hfl
Frankrijk	22,8	144,1
BLEU	14,7	109,9
Nederland	4,3	32,0
BRD	10,1	70,1
Italië	10,5	88,2
VK	33,4	204,0
Ierland	2,5	15,9
Denemarken	1,8	15,3
Griekenland	6,3	55,3
Portugal	0,9	6,2
Spanje	2,7	18,1
EG-12	110,0	759,1

Bron: Eurostat.

6.2.5 Kiwifruit, appels en andere tuinbouwprodukten

De totale invoerwaarde in de EG-12 over 1986 van groente en fruit produkten uit Nieuw-Zeeland was 424 miljoen Hfl. Hiervan is 148 miljoen Hfl (97.333 ton) verse appelen en 224.3 miljoen Hfl (39.929 ton) "ander vers fruit" (= hoofdzakelijk kiwifruit, verder als zodanig aangeduid).

Veruit de meeste appelen gaan naar België en Luxemburg (83 miljoen Hfl), gevolgd door Groot-Brittannië (39,5 miljoen Hfl) en de BRD (16 miljoen Hfl). Totaal werden in 1986 449.071 ton appelen van het Zuidelijk halfrond in de EG-12 ingevoerd. Hiervan kwam dus 22% uit Nieuw-Zeeland. Zuid Afrika en Chili hebben het grootste deel van deze appelmarkt in handen met 37% respectievelijk 34% (AElondon, 20-11-1987). Volgens dhr. Crawley (NZ ambassade Den Haag) kost het elk jaar meer moeite om de appelmarkt open te houden. Ondanks de GATT-afspraak van 1980 (zie 5.5), doen vooral Europese fruittelers elk jaar moeite om de appels van het Zuidelijk halfrond buiten de EG te houden. Tot op dit moment zonder succes.

De import van kiwifruit uit Nieuw-Zeeland is de laatste jaren fors gestegen (zie tabel 6.6). De vooraanstaande positie in de kiwifruitexport lijkt voorlopig nog stevig in handen van Nieuw-Zeeland. De nieuwe produktiegebieden in onder andere Californië, Chili en Zuid-Afrika en de teeltgebieden binnen de EG-12 (Zuid Frankrijk, Italië, Spanje en Griekenland) zullen Nieuw-Zeeland nog tal van jaren als marktleider tegemoet moeten treden. Toch neemt de export van onder andere Griekenland de komende jaren sterk toe. In het kader van het Integrated Mediterranean Program zullen tot 1992 forse subsidies (circa Hfl 6500/ha) verstrekt worden voor de aanplant van kiwifruit (AElondon, 10-10-1987). De kiwifruitexport van Griekenland (= 90% van de Griekse produktie) bedroeg in 1982 nog maar 150 ton en in 1985 1884 ton. Voor 1990 schat Griekenland haar kiwifruitexport op 9000 ton. Vooral dit laatste getal heeft toch al enige omvang vergeleken met de Nieuwzeelandse verkopen van 1986; 9327 ton invoer in Nederland, 13.786 ton invoer in BRD en 39.929 ton invoer voor de EG-12. Ongetwijfeld zou een erg groot deel van de EG-consumptie intern geproduceerd kunnen worden. Voordeel voor Nieuw-Zeeland blijft het "out of season"-effect, alhoewel kiwifruit 12 maanden bewaard kan worden (Reitsma, 1985:843).

De Nieuwzeelandse Kiwifruit Authority doet veel moeite om haar marktaandeel te behouden en de export uit te breiden. Zo werd in 1987 31% meer geld dan in 1986 besteed aan promotie-activiteiten voor de Nieuwzeelandse

Tabel 6.6 Invoer van vers kiwifruit in de lidstaten van de EG uit Nieuw-Zeeland (miljoen Hfl)

Bestemming	1981	1982	1983	1984	1985	1986
BRD	28,8	18,4	39,7	52,7	71,3	77,9
Nederland	23,4	19,0	30,8	33,2	38,2	50,9
Frankrijk	2,9	4,1	11,1	18,0	27,2	41,8
Italië	1,9	1,9	4,0	3,7	16,1	19,0
België/Luxemburg	6,8	7,2	8,2	12,1	17,1	17,2
Verenigd Koninkrijk	4,6	3,1	6,4	8,1	12,2	13,7
Ierland	0,2	0,2	0,2	0,5	1,2	1,8
Denemarken	0,4	0,3	0,6	0,8	1,2	1,8
Griekenland	-	-	-	-	-	0,0
Spanje						0,0
Totaal EG	69,0	54,1	101,0	129,2	184,5	224,2

Bron: Eurostat.

kiwifruit (AEbonn, 5-10-1987). Ook de handelspolitiek wordt niet vergeten. Uit mondelinge informatie van het ministerie van Landbouw en Visserij blijkt dat al rond 1980 in GATT-verband gepraat is over een consolidatie van invoertarieven voor kiwifruit waarbij een laag tarief vanzelfsprekend gunstig is voor Nieuw-Zeeland. Er is toen echter niets besloten. De Noordelijke lidstaten en Nieuw-Zeeland lijken toen verloren te hebben van de Zuidelijke lidstaten, die vanzelfsprekend weinig zagen in het waarborgen van de Nieuwzeelandse afzet. Sindsdien is Nieuw-Zeeland secretaris geworden van een OECD-commissie inzake kiwifruit. Nieuw-Zeeland, dat hoog kwalitatieve kiwifruit produceert, probeert hier de kwaliteitseisen zo hoog mogelijk te stellen. Italië, Spanje en Griekenland, die de Nieuwzeelandse kwaliteit niet kunnen halen, proberen de eisen vrij laag te stellen.

6.3 Indirecte landbouwrelaties EG - Nieuw-Zeeland

6.3.1 Inleiding

De handelsrelatie tussen EG en Nieuw-Zeeland via de wereldmarkten wordt voor een deel gereguleerd via de GATT. Als grote exporteurs van zuivelprodukten komen de EG en Nieuw-Zeeland elkaar met name op de wereldzuivelmarkt vaak tegen. In andere sectoren (vlees, wol, groenten en fruit) zijn de relaties via de wereldmarkt tussen Nieuw-Zeeland en EG veel minder aanwezig.

De wereldzuivelmarkt kent minimumprijzen, die in GATT/IDA-verband zijn afgesproken (zie bijlage G). Dit zijn geen werkelijke minimumprijzen, maar niveaus waarboven, volgens de IDA, de verkopen, zouden moeten plaatsvinden. Wanneer lidstaten van de IDA zuivelprodukten beneden deze GATT-minima willen verkopen, mag dat alleen met toestemming van de IDA (dit noemt men: verkoop onder derogatie). De IDA kent minimumprijzen voor magere-melkpoeder, volle-melkpoeder, boterolie, boter en kaas (zie bijlage G). Tot nog toe hebben verkopen onder derogatie plaatsgevonden voor magere-melkpoeder (voor gebruik als veevoer), boter en boterolie (oude boter) en kaas (inferieure exportkwaliteit). Via questionnaires moeten de IDA-lidstaten een opgave doen van hun zuivelverkopen en de ontvangen prijzen. Volgens mondelinge informatie van het Produktschap voor Zuivel zijn de werkelijk ontvangen prijzen vaak lager dan deze officiële prijzen doordat gebruik gemaakt wordt van allerlei officieuze leveringsvoorwaarden (kredietverstrekking door exporteur, transportkosten door exporteur, etc.).

Vooral de boter/boteroliemarkt en de magere-melkpoedermarkt zijn de uitlaatkleppen van de hoge zuiveloverschotten van met name de EG en VS. De zuivelprodukten worden regelmatig gebruikt in de handelsoorlogen tussen EG en VS (Bohall,1983:13). Zo verzocht de VS begin 1985 Irak om 25% meer zuivelprodukten uit Nieuw-Zeeland te betrekken, om het marktaandeel van de EG te beknotten (PvZ,1985:21). Bovendien is de VS sinds 1985 geen lid meer van de IDA en verkoopt sindsdien regelmatig zuivelprodukten (met name magere-melkpoeder) onder het GATT-minimum.

De laatste jaren proberen de exporteurs dan ook zoveel mogelijk weg te blijven van deze dumpmarkten. Zo is er in de EG een toename in de verwerking tot kaas en volle-melkpoeder en een afname in boter, magere-melkpoeder en condens. Ook doen EG en Nieuw-Zeeland steeds meer moeite om kleinverpakkingen te verkopen, om zo een hogere prijs te kunnen bedingen dan op de bulkmarkten. Een andere interessante markt is die van verse zuivelprodukten (zoals vla, yoghurt, e.a.). Ook hier worden hoge prijzen behaald. De wereldhandel is echter klein: 150.000 ton. In de EG werd in 1985 2,5 miljoen ton zuivelprodukten verhandeld. Nieuw-Zeeland en Australië doen dan ook pogingen om meer verse export te creëren.

6.3.2 Wereldmelkproduktie

De totale wereldmelkproduktie bedroeg over de jaren 1978/82 gemiddeld 475 miljoen ton. Hiervan produceerde de EG 113 miljoen ton (24%), de USSR 89 miljoen ton (19%), de VS 60 miljoen ton (=13%) en Nieuw-Zeeland 6,6 miljoen ton (1,4%) (NZDI, 1985:19). Over 1983-'85 bleven de percentages praktisch hetzelfde (Barrett, 1986:172). De totale wereldmelkproduktie steeg echter in 1985 1,4% ten opzichte van 1984 en bedroeg 507,5 miljoen ton. In Australië, EG, Nieuw-Zeeland, VS en USSR samen (2/3 wereldproduktie) daalde de melkproduktie met minder dan 1% over 1985 tot 298 miljoen ton; de EG leverde 1,7% in, de VS 6%, en de USSR minimaal 1% + (AElondon, 9-1-1987). Over 1986 steeg de wereldmelkproduktie nog eens 2%. Voor 1987 wordt geen groei verwacht. De totale produktie stagneert door de maatregelen van de VS (milkrentprogram en de lagere melkprijs) en de EG (Superheffing). Ook andere Europese landen kennen melkquota: Zwitserland (sinds 1977), Oostenrijk (1978), Noorwegen (1983), Zweden (1984), Finland (1984). Van januari tot en met april 1987 daalde in de VS de melkproduktie met 2,9% ten opzichte van diezelfde periode in 1986. In Nieuw-Zeeland daalde door droogte de produktie in diezelfde periode met maar liefst 22,4%.

Van de totale wereldmelkproduktie wordt slechts 5% (circa 25 miljoen ton) internationaal verhandeld. Een groot deel van deze handel is weer gebonden aan importquota; slechts 3% van de totale produktie is werkelijke vrijhandel (15 miljoen ton). De prijzen op deze restmarkt worden sterk beïnvloed door subsidies van afgesloten markten (NZDI, 1985:19).

In de zeventiger jaren ontstond een groeiende vraag naar zuivelprodukten door de groei van de bevolking en van de economie. Deze toename van de vraag zou in de tachtiger jaren niet herhaald worden: de economische malaise deed haar intrede, vele landen hadden enorme schulden, de bevolkingsgroei werd lager, en de ontwikkelingslanden bereikten een hogere zelfvoorzieningsgraad. Ook de USSR, als belangrijkste importeur van zuivelprodukten, voerde haar produktie op (Barrett, 1986:174). Tot 2005 is zelfs een forse uitbreiding van melkverwerkende capaciteit in de USSR gepland. Vanaf 1984 daalden de wereldmarktprijzen onder de internationaal (in GATT-verband) afgesproken prijzen; de produktie was hoog, de vraag stagneerde, en de voorraden stapelden zich op.

De EG en VS kennen een interne, afgesloten markt met hoge prijzen. Zij exporteren naar de wereldmarkt met behulp van exportsubsidies. De export van de EG (45% van de totale zuivelexport) is op deze manier meer dan verdubbeld in de laatste tien jaar, en heeft een groot deel van de gegroeide markt (USSR, Midden Oosten, ontwikkelingslanden) veroverd. Eigenlijk kan alleen Nieuw-Zeeland nog opboksen tegen de EG en - sinds 1986 -

ook van de VS. De daling van de wereldmarktprijs werd ingezet door de verkoop van "oude boter" door de EG aan de USSR in december 1984 (111 ton voor 450-500 US$/ton). In juni 1985 werd binnen de International Dairy Arrangement (IDA) zelfs afgesproken dat deze oude boter onder GATT-prijs verkocht mocht worden. Ondertussen was de VS al in december uit de IDA gestapt, na de transactie tussen EG en USSR (Barrett, 1986:172).

Barrett vermoedt dat de prijzen de komende jaren nog niet zullen stijgen, omdat de voorraden hoog zullen blijven. Ondanks quota en minder overheidssteun in EG, VS en Nieuw-Zeeland. Toch lijkt de wereldzuivelmarkt in de loop van 1986 licht hersteld te zijn. De GATT-minimumprijzen konden zelfs licht verhoogd worden (zie bijlage G). Maar hierbij moet wel in gedachten gehouden worden dat de US-dollar sinds het begin van 1986 erg sterk gedaald is (zie bijlage C). De wereldzuivelprijzen zijn dus in werkelijkheid (omgerekend in NZ$, ECU of Hfl) ook in 1986 sterk gedaald. Meestal worden de prijsdalingen ingezet op de boter- en magere-melkpoedermarkt, waarna de andere zuivelprodukten meestal vrij snel volgen. Overigens kennen de verschillende zuivelprodukten elk hun eigen aanbieders en vragers (zie bijlage F).

6.3.3 Wereldbotermarkt

De totale wereld boter- en boterolieproduktie bedroeg in 1986 7,8 miljoen ton. Van 1976 tot 1980 waren Nieuw-Zeeland (19%), Nederland (17%), de BRD (13%) en Frankrijk (11%) de grootste exporteurs van boter. De belangrijkste impor-teurs waren het Verenigd Koninkrijk (41%), België en Luxemburg (13%), de USSR (10%) en Italië (6%)(Blank,1983:4). Het grootste deel van de EG-markt is echter afgesloten voor niet-EG-landen. Over 1983-85 bedroeg de EG boterexport naar derde landen 41% van de totale wereldboterexport (Barrett,1986:172). Ook de boteroliemarkt wordt hoofdzakelijk door EG en Nieuw-Zeeland gedicteerd (samen 95% van de export). Vaak wordt zelfs naar dezelfde landen geëxporteerd.

Op botergebied zijn de USSR, Algerije en Iran grote importeurs. De USSR is echter een erg wisselvallig importland, en wacht vaak op de uitverkoop van onder andere de EG. Bovendien steeg haar eigen boterproduktie over 1981-'85 met 19%, en die van de COMECON-landen samen met 17% (AEbonn, 1-6-1987). Maar Nieuw-Zeeland en de EG hebben de USSR hard nodig; Nieuw-Zeeland door de lagere VK-quota (145.000 ton in 1976, 81.000 ton in 1985), en de EG om haar overschotten kwijt te raken. Zo werd in 1987 500.000 ton oude boter onder derogatie aan de USSR verkocht. Deze boter werd ruim onder het GATT minimum (1000 US$/ton) afgezet; de laatste 200.000 ton voor 204 ECU/ton (= circa 230 US$/ton). De EG-interventieprijs lag op dat moment op 3132 ECU/ton (AEbonn, 16-11-1987).

Tabel 6.7 Botervoorraden op 1 april 1987 bij de belangrijkste exporteurs (ten opzichte van 81-83 = 100 en in ton)

Land	Voorraad boter	
	index (1981-'83=100)	hoeveelheid x 1000 ton
EG	838	1.188
VS	57	120
Nieuw Zeeland	322	102
Australië	132	36
Canada	97	21

Bron: Committee of the protocol regarding milkfat, Summary Tables, 1987:28-34.

Deze boterverkopen onder derogatie zijn noodzakelijk geworden door de sterke stijging van de wereldbotervoorraad sinds 1982 (zie tabel 6.7). Sinds eind 1984 wordt er regelmatig boter onder het GATT-minimum verkocht. Officieel is dit oude boter van inferieure kwaliteit. In 1986 werd, onder derogatie, 50.000 ton boterolie door Nieuw-Zeeland aan Brazilië verkocht en ongeveer 400.000 ton oude boter door de EG aan de USSR. Het betrof leveringen tot midden 1988 (IDPC/IDA/GATT(d), 1987:13). Ook naar Algerije en Egypte werd derogatie-boter afgezet; tot 1 oktober 1987 ieder 6000 ton, tegen 90 ECU/ton (=circa 100 US$/ ton!) (AEbonn, 3-8-1987).

Vooral 1986 was een uitzonderlijk slecht jaar voor de boterexport. De totale wereldexport daalde toen met 20% ten opzichte van 1985, waarvan de helft van de daling voor rekening kwam van Nieuw-Zeeland. De exportsubsidie voor EG-boter werd omhooggeschroefd tot 200 ECU/100 kg (IDPC/IDA/GATT, 1987b:28), dus tot het dubbele van de wereldmarktprijs. Of anders gezegd: de interne EG-prijs was het drievoudige van de wereldmarktprijs!

Ondanks de hoge EG-botervoorraad verwacht de NZ Dairy Board een prijsherstel in 1987/88 en 1988/89. Nieuw-Zeeland heeft, na de verkoop aan Brazilië en het slechte seizoen 1986/87, geen voorraad meer. De VS hebben door het "whole herd buy out"-programma ook zeer lage voorraden. Bovendien kan in het kader van de overheidsbezuinigingen in de VS de melkprijs aldaar aanzienlijk gaan dalen. Dit zou moeten leiden tot een dalende melkproduktie (DE, 63(1987)4). En de EG heeft besloten om verdere quotumkortingen toe te passen en de hoge voorraden binnen enkele jaren in- en extern af te zetten (NZDB, 1987). Deze optimische gedachten worden onderstreept door de daling van de wereldvoorraad plantaardige oliën en vetten. De wereldbotermarkt is namelijk maar een klein deel van de wereldvetmarkt. De boterprijs is dus niet alleen afhankelijk van botervoorraden, maar zeker zoveel van plantaardige olie- en vetvoorraden. Zo bedroeg de totale wereldproduktie aan plantaardige oliën en vetten 198 miljoen ton in 1986/87, waarvan circa 50% soja-olie, terwijl de wereldboterproduktie 7,8 miljoen ton is. De olie- en vetvoorraden zijn na een piek in 1985/86 (28,4 miljoen ton) gedaald, en voor 1987/88 wordt 23 miljoen ton voorraad verwacht. Deze kleinere voorraad zal tot hogere prijzen leiden en ook de boterprijzen zeer waarschijnlijk positief beïnvloeden (AElondon, 23-10-1987; FT, 15-7-1986).

6.3.4 Magere-melkpoedermarkt

Ook op de andere zuivelrestmarkt, die van magere-melkpoeder, zijn tekenen van herstel zichtbaar. Sinds medio 1986 is zelfs het GATT-minimum twee keer verhoogd tot 825 US$/ton f.o.b. op. In 1986/87 zijn de voorraden bij alle exporterende landen, uitgezonderd de EG, flink gedaald. De EG-voorraad zakt echter ook vrij snel. Zo bedroeg de magere-melkpoedervoorraad eind 1986 nog 938.000 ton. Die voorraad zal aan het eind van 1988 gedaald zijn tot minder dan de helft.

De VS en de EG hebben samen 70% van de wereldexport in handen (zie bijlage F). Hiervan is een groot deel voedselhulp; in 1986 97.000 ton (van in totaal 264.000 ton) door de EG en 148.000 ton (van 347.100 ton) door de VS (IDPC/IDA/GATT,1987b). De echte verkopen worden in EG en VS met ongeveer 50% exportsubsidie (ten opzichte van de interne prijs) op de wereldmarkt afgezet. Het grootste deel van het EG-overschot wordt, vooral de laatste jaren, intern afgezet. Zo wordt jaarlijks 1,1 miljoen ton met 45% subsidie als kalvermelk afgezet en in 1986 273.000 ton met 75% subsidie voor varkensvoer. Op deze manier heeft de EG de wereldmarkt weinig belast, wat natuurlijk betekende dat haar exportpositie achteruit ging: 53% van de wereldexport in 1981 en 23% in 1986. Door de superheffing verwacht de EG haar produktie terug te brengen van 2,5 miljoen ton in 1983 tot ongeveer 1,7 miljoen ton. Ook de produktie in de VS en Nieuw-Zeeland wordt verwacht te zullen dalen.

6.3.5 Volle-melkpoedermarkt

Volle-melkpoeder wordt meestal op bestelling geproduceerd, waardoor er geen grote voorraad is. De wereldmarkt voor volle-melkpoeder is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen, ten koste van die van condens en geevaporeerde melk. Deze markten worden grotendeels gedomineerd door de EG (zie bijlage F). Nieuw-Zeeland heeft haar volle-melkpoederproduktie de laatste jaren sterk uitgebreid. De export gaat vooral naar olieproducerende landen, waardoor de export wel gevoelig is voor de olieprijs en de dollarkoers.

6.3.6 Wereldkaasmarkt

De wereldzuivelmarkt is voor alle produkten een oligopolie. Exporteurs van onder andere boter en kaas zouden dus genoeg macht hebben om prijsinvloed te hebben. Voor boter komt hier echter meestal, door de enorme overschotten, weinig van terecht. Toch lijkt de botermarkt uit twee deelmarkten te bestaan; één in Europa en één in Australië/Nieuw-Zeeland. De factor afstand is voor boter veel belangrijker dan voor kaas. Kaas is geen homogeen produkt, waardoor meerdere aanbieders naast elkaar kunnen bestaan (Blank, 1983:21). Dit laatste element wordt de laatste jaren onder andere door de NZ Dairy Board ook op de botermarkt met succes toegepast; kleine gespecialiseerde afzetmarkten bevoorraden via deelnemingen in zuivelondernemingen of dochterondernemingen (PvZ(a), 1985:12).

De kaasmarkt lijkt vooralsnog veel oligopolistischer dan de botermarkt, die veel concurrerender is (Blank, 1983:21). De kaashandel vindt voor een groot deel binnen de EG plaats; van 1976-'80 waren Nederland (22% van wereldexport), Frankrijk (17%) en Denemarken (11%) de belangrijkste exporteurs. Over 1983-'85 had de EG 50% van de kaasexport in handen, overig West-Europa 21%, Nieuw-Zeeland 10% en Australië 7%. Een groot deel van de kaasmarkt is aan quota gebonden met de VS en EG als grootste importeurs. De vrije markt is circa 100.000 ton groot, waarvan 80.000 ton naar Japan geëxporteerd wordt door de EG, Nieuw-Zeeland en Australië en de rest naar het Midden Oosten. Het Nieuwzeelandse quotum in de VS bedraagt 17400 ton (GATT-overeenkomst). De NZDB heeft zich in 1987 in twee bedrijven ingekocht, waardoor haar marktaandeel gestegen is tot 16%. De twee bedrijven hebben een quotum van 50.000 ton kaas, waarvan 16.000 ton Europese kazen (DE, 62(1987)7).

De wereldkaasproduktie is de laatste jaren gestegen tot 129 miljoen ton in 1986. Dit is vooral te danken aan de geringe exportmogelijkheden voor boter en een grotere vraag naar niet-traditionele kaas. De EG-produktie steeg tot 4,3 miljoen ton in 1986 (4,2 miljoen ton in 1985). De Nieuwzeelandse produktie is in 1986 gedaald tot 112.000 ton en een verdere daling wordt voorspeld. Nieuw-Zeeland lijkt te kiezen voor caseïneproduktie in plaats van kaasproduktie. De kaasexport is echter toegenomen tot 104.000 ton in 1986.

De wereldkaasvoorraad is vanaf 1982 gestegen in de EG, Nieuw-Zeeland en Australië, en gelijk gebleven in de VS en Canada. De kaasprijzen lagen in 1986 op het GATT-minimum, maar in 1987 ruim boven het minimum, zodat dit minimum op 23-9-1987 dan ook is verhoogd tot 1120 US$/ton.

Nieuw-Zeeland gebruikt de kaasmarkt regelmatig om overschotten te lozen, dan wel om de Europese kaasmarkt te penetreren. Tot eind 1985 leverde Nieuw-Zeeland over een periode van 2 jaar 5320 ton "inferieure" kaas aan EG-landen. Veel van deze kaas komt binnen als smeltkaas, en werkt dan concurrerend. Deze kaas werd verkocht voor 366-891 US$/ ton f.o.b. Nieuw-Zeeland heeft een quotum voor inferieure kaas van 2000 ton per jaar, en wilde dit onlangs uitbreiden. De andere landen van de IDA hebben dit verhinderd omdat zij het vreemd vonden dat Nieuw-Zeeland relatief meer "inferieure" kaas produceert dan andere exporteurs (mondelinge informatie PvZ).

6.3.7 Wereldcaseïnemarkt

Caseïne (melkeiwit) is een relatief vrij produkt. Nieuw-Zeeland en de EG zijn de grootste producenten en exporteurs. De belangrijkste exportmarkt is de VS, gevolgd door Japan en de EG. In de afgelopen jaren is de produktie en uitvoer van caseïne door de EG flink toegenomen van 86.000 ton in 1981 tot 147.000 ton in 1986. Ook Nieuw-Zeeland breidde haar produktie aanzienlijk uit, en wel tot 72.000 ton in 1986. Hierdoor trad in de VS een aanzienlijke prijsdaling op. Daarom heeft de NZDB een caseïnefabriek in de VS om de markt beter te kunnen penetreren (PvZ(a), 1985).

Wellicht dat binnenkort de vrijhandel in caseïne aan banden wordt gelegd. De VS willen hun caseïne-importen met 50% verminderen. De regering is tegen importquota, maar de zuivelindustrie en de melkveelobby doen hun best om een quotum te installeren. Met name voor Nieuw-Zeeland zou dit een grote klap zijn; haar aandeel is 44% van de totale VS caseïne-import. Andere importeurs in de VS zijn Ierland (28%), Australië (5%), Frankrijk (5%) en Nederland (3%). Dit dreigende quotum, dat overigens nog niet gekomen is, deed de caseïneprijzen vanaf begin 1987 weer stijgen; de kopers wilden zich indekken tegen een eventueel quotum.

7. DISCUSSIE EN TOEKOMSTPERSPECTIEVEN

7.1 Inleiding

Na de uitvoerige bespreking van de landbouwrelatie tussen Nieuw-Zeeland en EG in de voorgaande hoofdstukken zullen hier de belangrijkste items nog eens de revue passeren. Getracht wordt om een toekomstperspectief voor de middellange termijn (5-10 jaar) op te stellen. Na een algemeen overzicht (paragraaf 7.2) zal opnieuw de zuivelsector de meeste aandacht krijgen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan een internationale kostprijsvergelijking (7.3). De vlees-/wolsector kent per vleessoort een eigen problematiek, met een eigen oplossing (7.4). De toekomst van de fruit- en met name kiwifruitsector wordt besproken in 7.5. Tenslotte wordt teruggegrepen naar de vraagstelling van dit onderzoek (7.6).

7.2 De Nieuwzeelandse landbouw in perspectief

De Nieuwzeelandse landbouwsector geniet een zeer gunstig klimaat. Hierdoor is het mogelijk om landbouwhuisdieren het gehele jaar buiten te houden, met hoofdzakelijk vers gras als voer. De Nieuwzeelandse landbouwsector is gewend te produceren voor de wereldmarkt, wat geleid heeft tot een zeer efficiënt produktiesysteem met een hoge arbeidsproduktiviteit. Een dergelijk produktiesysteem is een vereiste om te kunnen produceren voor de wereldmarkt. Bovendien zijn sinds 1984 praktisch alle directe landbouwsubsidies afgeschaft. De Nieuwzeelandse economie is tegelijkertijd zeer snel omgevormd van de meest gereguleerde binnen de OECD, tot de meest markt-georiënteerde. Dit ging gepaard met forse overheidsbezuinigingen en een hoge rente en inflatie. Hier bovenop kwam nog de prijsval van de US$, waardoor de intussen vrij zwevende NZ$ relatief duur werd en de export moeilijker. Al deze veranderingen zorgden voor een enorme landbouwcrisis in Nieuw-Zeeland en tot zeer lage inkomens in de melkveehouderij, schapen/rundveehouderij en toeleverende handel en industrie.

In de afgelopen jaren koos Nieuw-Zeeland voor een anti-nucleaire politiek, wat vooral met de VS problemen opleverde. Nieuw-Zeeland kreeg ook problemen met Frankrijk door het opblazen van de Rainbow Warrior door Franse geheimagenten in Auckland. Dit leidde tot het inzicht dat politiek en defensie een grote invloed kunnen hebben op de exportmogelijkheden van de landbouwsector. Een landbouwsector die met een aandeel van 70% in de totale export erg belangrijk is voor de economie.

De oplossingen voor de problemen op economisch, agrarisch en politiek terrein zijn verschillend van aard. Aan de ene kant wordt getracht alternatieve inkomensbronnen aan te boren. Zo is de laatste jaren de geiten- en hertenhouderij sterk in opkomst. Maar ook wordt gedacht aan agro-forestry (bosbouw op landbouwbedrijf) en buitenlands toerisme (ondertussen de vierde economische tak van Nieuw-Zeeland na vlees, zuivel en de consumptiegoederenindustrie). Ook wordt getracht om meer kleinverpakkingen op de wereldmarkt af te zetten. Deze kleinverpakkingen worden meestal buiten de bulkmarkten om verhandeld en kennen veel hogere prijzen. Deze meer klantgerichte benadering vereist wel een andere mentaliteit van de producent; de smaak en produktkeuze van de consument wisselt sterk tussen landen en inkomensniveaus. Deze wensen kunnen en worden via prijsregelingen doorgegeven aan de producent.

De andere kant van de oplossingen ligt op het politieke vlak. Veel problemen worden veroorzaakt door de politiek (subsidies, quota, invoertarieven, dumpingspraktijken) en kunnen ook alleen maar via de politiek opgelost worden. In Nieuw-Zeeland proberen de regering en de marketing

boards op politiek vlak oplossingen aan te reiken. Zo is er regelmatig overleg met EG- en VS-vertegenwoordigers en is een aanzet gegeven tot de vorming van een economische unie met Australië. Verder is Nieuw-Zeeland lid van onder andere de OECD, het IMF en de GATT. Met name de GATT, en daarbinnen de IDA, zijn essentieel voor een behoud van toegang tot exportmarkten. Nieuw-Zeeland is het enige land dat een aanzienlijk boterquotum naar de EG kan exporteren, en bezit ook het grootste deel van de schapenvlees-VRA's binnen de EG. En ook op de kiwifruitmarkt probeert Nieuw-Zeeland via de OECD zijn export veilig te stellen.

7.3 Zuivelsector

De Nieuwzeelandse melkveehouderij kent een efficiënte produktiestructuur, met lage produktiekosten ten opzichte van andere melkproducerende landen. Hierbij moet wel in gedachte gehouden worden dat een lage opbrengstprijs "automatisch" leidt tot een lage kostprijs. Immers, het economisch optimum voor de totale sector bevindt zich daar waar de marginale opbrengsten gelijk zijn aan de marginale kosten (Clough and Isermeyer, 1985:115). Voor een individueel bedrijf spelen de gemiddelde kosten echter een veel grotere rol. Maar ook dan zijn de kostprijsverschillen tussen de verschillende landen nog erg groot. Zo werd in 1976 berekend dat de Nieuwzeelandse zuivelprodukten voor 56 tot 65% van het prijsniveau aan de oostkust van de VS geleverd konden worden. Met name de voerkosten en de arbeidsuren per koe bleken in Nieuw-Zeeland aanmerkelijk lager dan in Californië, Israël, Wisconsin en Engeland (Scott, 1981:844-845).

In 1987 werd opnieuw een kostprijsvergelijking gemaakt, nu door Isermeyer. Er worden cijfers gebruikt van gespecialiseerde melkveebedrijven uit de VS, de EG, Canada en Nieuw-Zeeland. De kosten zijn op pachtbasis berekend, met gemiddelde arbeidskosten per land/regio. De produktiekosten in Nieuw-Zeeland liggen op ongeveer een derde van de kosten van de moderne bedrijven in de EG, ondanks iets hogere arbeidskosten en pacht in Nieuw-Zeeland (zie bijlage J). De produktiviteit van de factorkosten blijkt in Nieuw-Zeeland veel hoger te zijn (= low cost-systeem). Stalhouderij is klaarblijkelijk niet opgewassen tegen een weidesysteem. Tevens is een weidesysteem gezonder voor het dier en milieuvriendelijker (Idem:17). Nieuw-Zeeland heeft het beste klimaat voor melkveehouderij. Ook in de VS, de EG, Australië en Zuid-Amerika zijn gebieden waar het Nieuwzeelandse landbouwsysteem weliswaar zou passen, maar tot op heden niet wordt toegepast. In Zuid-Europa passen elementen van zowel dry-lots (zoals in Californië) als van het Nieuwzeelandse systeem. Toch is de melkveehouderij hier overwegend traditioneel. Binnen de EG heeft Ierland de laagste produktiekosten, gevolgd door Nederland. De Bondsrepubliek heeft de hoogste kosten (Idem:16). Ook in vorstgebieden kunnen delen van het Nieuwzeelandse systeem (huisvestingsfaciliteiten en voederwinning) overgenomen worden. Men zou dan meer seizoenmatig moeten produceren, het Nieuwzeelandse graslandbeheer toepassen, arbeidsbesparende technieken overnemen, grotere bedrijven en grotere intersectorale mobiliteit (sharemilking) creëren en een efficiëntere opbouw van de gebouwen, wachtruimten en paden voor ogen moeten hebben. Bovendien is in het vorstsysteem, door een gunstige melkprijs/krachtvoerprijsverhouding, de produktie per koe belangrijk. Maar bij lagere melkprijzen of een lager melkquotum is, volgens Isermeyer, extensivering beter. Maar dan wel extensivering van de totale bedrijfsvoering, om zodoende een hogere arbeids- en kapitaalproduktiviteit te bereiken. Dit hoeft niet te betekenen dat de grond extensiever gebruikt wordt. Het zal eerder betekenen dat er zo weinig mogelijk machinegebruik is, met goedkope en efficiënte gebouwen en gebouwinrichting. De relatieve krachtvoerprijs (ten opzichte van melkprijs) lijkt hiervoor echter op dit moment nog te hoog. De gang naar seizoenmatige produktie zal in Europa en Noord-Amerika niet zo ver doorgevoerd kunnen worden als in Nieuw-Zeeland. Het aandeel van melk

dat in verse melkprodukten gaat, is door de grotere bevolking veel hoger dan in Nieuw-Zeeland. Bovendien zijn die verse produkten ook relatief duur. De zuivelindustrie kampt nu al met een tekort aan wintermelk, getuige de bestaande premie op wintermelk.

De sterk seizoenmatige produktie in Nieuw-Zeeland lijkt geen overdreven hoge verwerkingskosten te veroorzaken. Ook de transportkosten over 20.000 km (= halve wereld!) bedragen slechts 5% van de produktiekosten in de VS en de EG. Wat betreft de verwerkingskosten lijkt dit in tegenspraak met de voorgenomen wijziging in melkuitbetaling in Nieuw-Zeeland. Er komt in 1987/88 bij één coöperatie een premie op "buiten-de-piek"-produceren (zie 4.2). De verwerkingskosten kunnen dan naar beneden, omdat de maximale verwerkingscapaciteit van de fabrieken kan dalen.

Isermeyer schat dat de Nieuwzeelandse produktie verveelvoudigd zou kunnen worden, zonder intensiteitsverhoging. Bovendien kan het Nieuwzeelandse systeem ook in andere gebieden toegepast worden. Dit zou kunnen leiden tot een aanzienlijke toename in wereldmelkproduktie en -export. Zolang de EG en de VS echter doorgaan met het subsidiëren van hun export lijken deze gebieden echter weinig kansen te krijgen. Maar zelfs al zou de EG geen zuivelprodukten met exportsubsidie op de wereldmarkt afzetten, dan nog is de vrijkomende markt niet erg groot. Deze eventuele ruimte zou in dat geval wel ingenomen kunnen worden door Nieuw-Zeeland en andere gebieden met het NZ-systeem. De lage kostprijs geeft hen een belangrijk concurrentie-voordeel bij de strijd rond deze potentiële markt.

Vooral het EG-zuivelbeleid kan van grote invloed zijn op de benutting van deze potentiële melkproduktie. Dit geldt in het bijzonder voor de in 1984 ingevoerde superheffing, die de groei van de melkproduktie heeft getemperd en daarmee de druk op de exportmarkten enigszins heeft verlicht. Minder EG-export betekent meer verkoopmogelijkheden en hogere prijzen voor Nieuw-Zeeland (zie 5.2). Naar verwachting zal de EG-zelfvoorzieningsgraad voor zuivelprodukten in 1989 115% bedragen, terwijl dat zonder quotering 142% zou zijn (AElondon, 2-10-1987). Het EG-landbouwbeleid zal ook meer marktgeoriënteerd worden. Door middel van een uitgavenplafond per produkt zal de Europese Commissie maximale uitgaven vaststellen. Daarbuiten zal de marktprijs haar invloed doen gelden (AElondon, 31-7-1987).

Het EG-zuivelbeleid is niet alleen via de wereldmarkt van belang voor Nieuw-Zeeland. Ook direct, via de boter- en (in mindere mate) kaasexporten blijft de EG een belangrijke exportmarkt voor Nieuw-Zeeland onder meer doordat de boter op de VK-markt afgezet wordt tegen 75% van de interventieprijs, en dus ongevoelig is voor schommelingen van de Amerikaanse dollar. Deze prijs is bovendien hoger dan de wereldmarktprijs voor boter (PvZ,1986). Economisch gezien is de EG-boter voor Nieuw-Zeeland dus zeer belangrijk. Zeker gezien het gezamenlijke belang dat de EG en Nieuw-Zeeland hebben op de wereldzuivelmarkt is het zeer onwaarschijnlijk dat het boterquotum op middellange termijn (5-10 jaar) afgeschaft zal worden.

Via de wereldmarkt speelt het zuiveloverleg tussen de EG en Nieuw-Zeeland zich vooral af binnen de IDA (zie paragrafen 5.2 en 6.3). Getracht wordt om via minimumverkoopprijzen elkaar niet te onderbieden. In tijden van grote overschotten gebeurt dat toch regelmatig via de verkopen onder derogatie en officieuze leveringsvoorwaarden. En deze officieuze verkopen trekken de prijs dan weer verder omlaag. En aangezien de wereldzuivelmarkt inelastisch is, stijgt de vraag nauwelijks bij lagere prijzen (Clough and Isermeyer, 1985:XV). Nieuw-Zeeland probeert dus de prijzen zo hoog mogelijk te houden, omdat de vraag toch weinig reageert. In de internationale zuivelwereld leven verschillende gedachten over oplossingen voor de huidige problemen op de wereldmarkt. Zo heeft de VS-regering voorgesteld om alle exportsubsidies binnen tien jaar af te breken, ofschoon de VS ondertussen zelf tot één van de grootste subsidielanden behoren (AEbonn, 10-9-1987). De Europese Commissie ziet meer in een gecoördineerde, internationale verlaging van landbouwsubsidies op de langere termijn, en is stabilisering van de wereldmarkten voor graan, suiker en melk op de korte

termijn. Bovendien mag de landbouw niet losgekoppeld worden van andere sectoren, hetgeen overigens niet wegneemt dat er, aldus de Commissie, meer prijsdiscipline moet komen op de graanmarkt, het wereldsuikeraanbod verkleind moet worden en de minimumzuivelprijzen weer moeten gaan gelden voor alle aanbieders, inclusief de VS. Dit laatste zou betekenen dat de VS weer in de IDA dienen te stappen, waar ze in 1985 uitgestapt zijn na EG-verkopen van oude boter aan de USSR.

Een laatste voorstel komt van de "group of Cairns", met onder andere Argentinië, Australië, Canada, Hongarije, Indonesië, Thailand en Nieuw-Zeeland. Zij stellen voor de export- en produktiesubsidies voor 1988 te bevriezen, en in tien jaar af te breken. De EG acht de plannen van de groep van Cairns reëeler dan de voorstellen van de VS. Beide voorstellen zijn echter te vrij, zo vindt de EG (AEbonn, 26-10-1987). Volgens De Zeeuw (voorzitter van het landbouwcomité van de GATT-Uruguay ronde) beschermt elk land zijn eigen boeren, onder meer door import te beperken. Een "minimum access" van import acht hij noodzakelijk voor een goede relatie; een volkomen vrije markt acht bij een illusie.

Een "minimum access" lijkt op de middellange termijn inderdaad het hoogst haalbare, vooral uit politiek oogpunt. Dit zal dan vooral gebaseerd moeten zijn op invoertarieven, om GATT-goedkeuring te verkrijgen. Ieder land zou dan produkten uit mogen voeren naar een ander land. De prijs van deze produkten wordt dan via invoerheffingen tot de interne prijs van het invoerland gebracht. Nieuw-Zeeland is wat dat betreft met het EG-boterquotum zijn tijd vooruit. Geen van de grotere landen zal ooit overgaan op volledige afschaffing van landbouwsubsidies. Eigenlijk is dat ook niet nodig wanneer er voor gezorgd wordt dat de eigen produktie gecontroleerd wordt en niet alle overschotten op de wereldmarkt gedumpt worden. Deze gedachten sluiten vrij goed aan bij de plannen van de EG-commissie. Een interne markt, met hogere dan wereldmarktprijzen, een plafond aan de budgettaire uitgaven, interne oplossing van de overschotten voor zover mogelijk, en zo weinig mogelijk belasting van de fragiele wereldmarkten, zouden de problemen controleerbaar moeten maken. Export naar de wereldmarkt moet in dat geval zonder subsidies, dus tegen wereldmarktprijzen plaatsvinden. Een nadeel van minimum access levels is de administratie en uitvoerbaarheid van het geheel. In het landbouwbeleid is echter de politieke oplossing vaak anders dan de economisch- of administratief wenselijke oplossing (zoals bij de superheffing is gebleken). Op de korte termijn is wellicht de beste oplossing om zoveel mogelijk produkten buiten de restmarkten te houden, zodat een hogere prijs gehaald kan worden. Nieuw-Zeeland werkt hier hard aan via de kleinverpakkingen, exportkantoren overal ter wereld en steeds minder bulkboter en magermelkpoederproduktie (PvZ(c), 1987). De trend naar eiwituitbetaling onderschrijft deze gedachten (DE, 62(1987)12). Ook de EG produceert relatief steeds minder boter en magere-melkpoeder. Tevens wordt hard gewerkt aan produktinnovatie, vooral op de verse consumptie-markt.

Tenslotte zou het gunstiger zijn voor de EG en Nieuw-Zeeland wanneer de exporten voor een groter gedeelte in ECU of Yen dan in US$ verkocht zouden kunnen worden. Eén van de oorzaken van de lage opbrengstprijzen is namelijk de koersval van de US$ van de laatste jaren. Een gelijkblijvend GATT-minimum is in twee jaar tijd 50% minder waard geworden (zie bijlage C). Een vastere munt zou zeker voor Nieuw-Zeeland, dat tot nu toe vooral in US$ verkoopt, zeer welkom zijn. Een levend bewijs hiervan zijn de boter-exporten van Nieuw-Zeeland naar de EG, die in ECU luiden.

7.4 Vleessector

De schapen/rundveehouderij is de grootste - en belangrijkste landbouwsector van Nieuw-Zeeland (zie tabel 5.1). De gehele Nieuwzeelandse economie is dan ook gevoelig voor de lage prijzen in deze sector in de

laatste jaren. Ondertussen lijkt de ergste crisis voorbij, vooral doordat de wolprijzen flink aangetrokken zijn. Er is een internationaal woloverleg (IWS), maar daarin blijken prijs- of produktie-afspraken niet gemaakt te kunnen worden.

De lamsvleesproduktie van Nieuw-Zeeland gaat vooral naar Groot-Brittannië en Iran. De economische toestand waarin Iran verkeert mag bekend verondersteld worden. Ondanks, of dankzij de Golfoorlog met Irak lijkt de lamsvleesexport vanuit Nieuw-Zeeland echter vrij constant. De EG-import is gebonden aan Voluntary Restraint Agreements. Dit zijn GATT-afspraken, waar niet aan getornd mag worden. De EG zelf krijgt echter een steeds hogere schapenvleesproduktie, en is van plan om minimumimportprijzen te gaan hanteren voor de VRA-schapenvleesimporten. Deze minimumimportprijzen zullen zeer waarschijnlijk de Nieuwzeelandse importen verder terug doen lopen (het maximale VRA wordt al jaren niet gehaald). De toekomst voor de schapenvleessector van Nieuw-Zeeland lijkt dus niet erg rooskleurig.

Door de lage prijzen voor schapenvlees zoeken de vleesproducenten hard naar alternatieven. De rundvleesmarkt lijkt meer perspectief te bieden. De EG-melkquotering zorgt ervoor dat de EG-vleesvoorraad niet langer stijgt. Ook de VS (de belangrijkste Nieuwzeelandse exportmarkt voor rundvlees) kent zuivelregelingen die het aantal koeien beperken. Verder lijken er mogelijkheden aanwezig voor Nieuw-Zeeland in de herten- en geitenhouderij. Het hertenvlees kent een ruime afzet in de Bondsrepubliek, en de geitenvezels gaan als mohair, cashmer en cashgora (= kruising mohair/cashmer) over de gehele wereld. En de groeimogelijkheden lijken, met name in de geiten-houderij, nog lang niet uitgeput (zie tabel 7.1).

Tabel 7.1 Geitenvezelproduktie en -potentiëel (1986), produktie en vraag in ton, prijs in NZ$/kg

	NZ produktie	NZ-prijs	wereld-produktie	potentiële vraag
Mohair	147	8,54	18.000	25.000
Cashmer	28	29,61	5.000	15.000
Cashgora	60	25,90	65	26.000

Bron: Horton, 1987:86-94.

7.5 Fruitsector

De fruitsector van Nieuw-Zeeland is de laatste jaren razendsnel in het "out-of-season"-gat van het noordelijk halfrond gesprongen. De afzetmogelijkheden voor verse groenten, fruit en snijbloemen zijn enorm, vooral in de Europese en Noordamerikaanse landen. De potentiële mogelijkheden lijken nog lang niet uitgeput, zeker niet in de sector "exotisch fruit". De voortrekkersrol in deze wordt ingenomen door kiwifruit. Via een goede marketing, promotie en exportcontrole is kiwifruit snel populair geworden over de gehele wereld. De voorsprong van Nieuw-Zeeland lijkt vooralsnog zo groot, dat de concurrenten op afstand toe moeten zien. Vaak is echter de economische concurrentie-mogelijkheid minder belangrijk dan de politieke macht. In de EG breidt de eigen kiwifruitproduktie snel uit. De mediterrane landen proberen zich dan ook flink op hun eigen EG-markt te nestelen. Tot nu toe heeft dat niet geleid tot een invoerregeling met Nieuw-Zeeland, dat de concurrentie ondertussen een stap voor is en probeert via de OECD minimumkwaliteitseisen voor kiwifruit op te stellen. Hierbij weet Nieuw-Zeeland zich gesteund door de noordelijke EG-lidstaten. Dit lijkt relaties te hebben met de zuivelmarkt. De noordelijke EG-lidstaten willen niet al-

leen goed kiwifruit, ze willen bovenal een gezonde zuivelmarkt. En daarvoor is een goede relatie met Nieuw-Zeeland van veel belang.

Ook dringt de Europese landbouwlobby regelmatig aan tot invoering van appelquota voor fruit van het zuidelijk halfrond. Via de GATT is in 1980 al geregeld dat deze quotering onjuist zou zijn. Ondanks deze GATT-regeling is Nieuw-Zeeland politiek actief om onder andere haar appelexporten te behouden. Dit toont opnieuw de taktische kracht van Nieuw-Zeeland: via de vrije markt is weinig zekerheid te behalen, dus wordt via de politieke besluitvorming getracht de afzet veilig te stellen.

7.6 Beantwoording vraagstelling van het onderzoek

De vraagstellingen van dit onderzoek luidden:

1. op welke wijze en in welke mate ondervindt het EG-landbouwbeleid invloed van de landbouw-economische ontwikkelingen en het landbouw- en handelsbeleid van Nieuw-Zeeland;
2. welke zijn de gevolgen (economisch, politiek en sociaal) van het EG-landbouwbeleid voor Nieuw-Zeeland.

De beantwoording van deze vraagstelling zou in het kort kunnen luiden: Nieuw-Zeeland is voor de EG economisch gezien onbelangrijk, de EG is voor Nieuw-Zeeland economisch gezien van levensbelang.

Toch is de EG niet geheel ongevoelig voor het landbouw- en handelsbeleid van Nieuw-Zeeland en zijn landbouw-economische ontwikkeling. Vooral op de zuivelmarkt is Nieuw-Zeeland een lastige concurrent Desondanks hebben beide belang bij een stabiele wereldzuivelmarkt. De EG heeft via de melkquotering ook duidelijk geprobeerd om enige stabiliteit te bewerkstelligen. De melkquotering is er echter vooral gekomen door druk van binnenuit: de zuivelsector drukte te zwaar op het kleine EG-budget. Tegelijkertijd werd de EG door onder andere Nieuw-Zeeland van concurrentievervalsing beticht. Naast Nieuw-Zeeland's lidmaatschap van GATT/IDA en OECD, wordt er ook regelmatig in Brussel en andere Europese steden voor het Nieuwzeelands belang gelobbied. Ook ter handhaving van haar exportbelang op de EG-markt was en is Nieuw-Zeeland op politiek vlak erg actief, getuige de bestaande boterquota en schapenvlees-VRA's en nog-niet-bestaande kiwifruitquota. Hierbij lijkt Nieuw-Zeeland geholpen te worden door moederland Groot-Brittannië en andere noordelijke EG-lidstaten. Deze regelingen maken Nieuw-Zeeland tot een unieke EG-handelspartner. Alleen Nieuw-Zeeland is, als Gemenebestland, in staat gebleken een aanzienlijke landbouwexport naar de EG te handhaven nadat Groot-Brittannië in 1973 lid werd van de EG.

Strategisch gezien lijkt Nieuw-Zeeland ook van belang voor de EG (en de VS). Nieuw-Zeeland en Australië zijn immers erg belangrijk voor de stabiliteit van de South Pacific. Ook dit kan meespelen wanneer bilaterale of multilaterale landbouwafspraken worden gemaakt. De gevolgen van het EG-landbouwbeleid voor Nieuw-Zeeland zijn enorm. Zo is het voor Nieuw-Zeeland moeilijk om met zijn produkten op de EG-markt te komen. De sterke terugval van de export naar Groot Brittannië sinds 1973 moge dit onderschrijven. En via de wereldmarkt is de EG in staat om de opbrengstprijzen voor de Nieuwzeelandse landbouwprodukten flink te verlagen. Hierdoor kunnen bedrijven in economische problemen komen. Dit kan op den duur grote gevolgen hebben voor de economische en politieke stabiliteit van Nieuw-Zeeland. Hiermee is niet gezegd dat de hervormingen zoals die sinds 1984 door de Labourregering zijn doorgevoerd door de EG veroorzaakt zijn. De hervormingen waren veel meer noodzakelijk geworden door een verkeerde economische politiek van Nieuw-Zeeland in de jaren tot 1984. Een kleine economische macht als Nieuw-Zeeland kan nooit zijn economie zo reguleren dat invloeden van buitenaf geminimaliseerd worden. Zeker niet wanneer de economie erg exportgericht is en wanneer 70% van de export van agrarische oorsprong is.

Het EG-landbouwbeleid heeft wel invloed op de noodzaak tot hervormingen. Het belangrijkste voorbeeld is de toetreding van Groot-Brittannië tot

de EG in 1973. Maar ook de boterquota, schapenvlees VRA's en andere importafspraken zijn van veel belang voor Nieuw-Zeeland.

De GATT-Uruguay ronde zal duidelijk maken dat niet de economische concurrentiekracht beslist over markttoegang, produktprijzen en inkomenspositie, maar de politieke besluitvorming. Hiervan lijken EG en Nieuw-Zeeland beide op de hoogte, getuige hun intensieve politieke contacten. En per slot van rekening is geen van de GATT-landen gebaat bij lage prijzen, hoge kosten en een algemene landbouwcrisis.

Kortom, louter economisch gezien is Nieuw-Zeeland voor de EG onbelangrijk, terwijl de EG voor Nieuw-Zeeland economisch gezien van levensbelang is. Internationale politiek, internationale handel, internationaal landbouwbeleid, defensiestrategie en diplomatieke en sociale contacten tussen Nieuw-Zeeland en EG zijn echter zeker zo belangrijk als het puur economische belang.

LITERATUUR

Gebruikte afkortingen bij verwijzing naar tijdschriften in de tekst:

AEbonn	- Agra Europe (Bonn)
AElondon	- Agra Europe (London)
DE	- Dairy Exporter
EM	- Export Magazine
FT	- Financial Times
FW	- Farmers Weekly
LN	- Landbouwwereldnieuws

Barrett, D.
"International policy developments and the world dairy product market"
Quarterly review of the rural economy, 8(1986)2, pp. 172-180

Bartlett, K.R.
"How dairy farmers are handling lower dairy farming returns"
In: Proceedings Ruakura Farmers Conference, 39th conference,
Hamilton, 1987

Blank, S.
World markets and prices for dairy products
Canberra, Bureau of Agricultural Economics, 1983, Occasional paper nr. 83

Bohall, R.W.
Reaganomics and the New Zealand Agricultural Sector
Canterbury, Lincoln College, 1983, Agricultural Economics Research Unit

Bulletin van de Europese Gemeenschappen (BUL), 13(1980)1; 14(1981)1;
15(1982)1; 16(1983)1; 16(1983)10; 17(1984)1; 18(1985)1; 19(1986)1;
19(1986)7/8; 20(1987)1; 20(1987)7/8
Commissie van de Europese Gemeenschappen, Secretariaat Generaal,
Brussel/Luxemburg

Cameron, J.
"The EEC sheep eat regime and its implications"
Quarterly Review of the Rural Economy, 4(1982)2, pp. 112-122

Clough, P.W.J. en F. Isermeyer
A study of the dairy industries and policies of West Germany and New
Zealand
Palmerston North, Massey University, 1985, Centre for Agricultural Policy
Studies

Commissie van de EG (COM)
De Europese Gemeenschap en Nieuw-Zeeland
Brussel, Directoraat-Generaal Voorlichting, 1983, Europa informatie,
buitenlandse betrekkingen, 70/83

Commissie van de EG (COM)
De Toestand van de Landbouw in de Gemeenschap, verslag 1985
Brussel/Luxemburg, 1986

Commissie van de EG (COM)
De Toestand van de Landbouw in de Gemeenschap, verslag 1986
Brussel/Luxembrug, 1987a

LITERATUUR (1e vervolg)

Commissie van de EG (COM)
Multilateral Conventions and Agreements
Brussel/Luxemburg, 1987b

Daly, G.T.
"The grasslands of New Zealand"
In: Langer, R.H.M. (ed), Pasture and pasture plants, Wellington, 1984

"Declining world beef trade, with particular implications for EEC exports"
International Market Review, (1984)1, pp. 2-8

Department of Statistics
Agricultural Section; extract from 1985 New Zealand Official Yearbook
Wellington, 1985a

Department of Statistics
New Zealand Pocket Digest of Statistics
Wellington, 1985b

Downey, A.B.
"Opening Adress"
In: Proceedings of the New Zealand Grassland Associotion, 48(1987), pp. 1-3

GATT
Basic Instruments and Selected Documents, volume IV; text of the General Agreement
Genve, 1969

Harris, D., et al
"The impact of potential EC beef exports to the Pacific Basin"
Quarterly Review of the Rural Economy, 7(1985)3, pp. 250-256

Harris, S., et al
The food and farm policies of the European Community
John Wiley and Sons, 1983

Hartwig, B. und S. Tangermann
"Die Stellung des Agrarhandels im GATT, am Beginn der Uruguay-Runde"
Agrarwirtschaft, 36(1987)3, pp. 69-80

Horton, C.T.
"Goat farming - the future and economies"
In: 39th Proceedings Ruakura Farmers' Conference, Hamilton, 1987

IDA/GATT
Reply to questionnaire 4, New Zealand, second quarter 1982,
DPC/C/STAT/10/Add.7, 19-10-1982
Geneve, 1982

IDA/GATT
Reply to questionnaire 3, New Zealand, second quarter 1983,
DPC/C/STAT/10/Add.14/Suppl.1, 23-9-1983
Geneve, 1983

IDA/GATT
Reply to questionnaire 1, New Zealand, second quarter 1984,
DPC/P/Stat/10/Add.18, 21-9-1984
Geneve, 1984

IDA/GATT
Reply to questionnaire 3, New Zealand, second quarter 1984,
DPC/C/STAT/10/Add.18, 21-9-1984
Geneve, 1984

IDA/GATT
Register of Sales made under the provinsions of part 3, article 7,
paragraph 2 of the protocol regarding certain cheeses,
DPC/C/W/27, 3-10-85
Geneve, 1985

IDA/GATT
Reply to questionnaire, New Zealand, second quarter 1986,
DPC/STAT/NZ/86/Q II, 19-9-86
Geneve, 1986a (Committees of the Protocols)

IDA/GATT
Reply to questionnaire, New Zealand, third quarter,
DPC/STAT/NZ/86/Q III, 9-12-86
Geneve, 1986b

IDA/GATT
Reply to questionnaire, New Zealand, fourth quarter 1986
DPC/STAT/NZ/86/Q IV, 13-3-87
Geneve, 1987a

IDA/GATT
Reply to questionnaire, New Zealand, first quarter 1987,
DPC/STAT/NZ/87/Q I, 15-6-87
Geneve, 1987b

IDA/GATT
Reply to questionnaire, New Zealand, second quarter 1987,
DPC/STAT/NZ/87/Q II, 9-9-1987
Geneve, 1987c

IDA/GATT
Summary Tables, Committee of the protocol regarding certain
cheeses, DPC/C/W/33/rev1, 26-6-1987
Geneve, 1987d

IDA/GATT
Summary Tables, Committee of the protocol regarding certain milk powders,
DPC/C/W/33/rev1, 26-6-1987
Geneve, 1987e

IDA/GATT
Summary Tables, Committee of the protocol regarding certain milkfat,
DPC/C/W/33/rev1, 26-6-1987
Geneve, 1987f

LITERATUUR (3e vervolg)

IDPC/IDA/GATT
Reply to questionnaire 4, New Zealand, second quarter 1983,
DPC/C/STAT/10/Add.10, 23-9-83
Geneve, 1983

IDPC/IDA/GATT
Sale of Butter and Butteroil, register of sales contracted under the resolution of 16 november 1984, Revision, DPC/W/50/rev2, 12-12-85
Geneve, 1985

IDPC/IDA/GATT
Reply to questionnaire 5, Regarding information on Domestic Policies and Trade Measures, New Zealand, DPC/INV/Add9/Rev2, 30-3-87
Geneve, 1987a

IDPC/IDA/GATT
Status Report on the world market for Dairy Products, note by the secretariat, DPC/W/73, 31-9-87
Geneve, 1987b

Laing, M.T., et al
The competitive position of New Zealand fresh fruit exports
Lincoln College, Canterbury, 1985, Research report nr. 173,
Agricultural Economics Research Unit

Landbouwcijfers 1987
Voorburg/Den Haag, CBS/LEI, 1987

McLaren, L.
"Australia's sheep meat exports; how EEC policies and Middle East buyers are influencing the market"
Rural Marketing and Policy, 10(1980)3, pp. 5-10

Middelbeek, L.
"Schapen, koeien en kiwi's; Bananenrepubliek Nieuw-Zeeland"
Intermediair 22(1986)43, pp. 43-47

Ministry of Agriculture and Fisheries (MAF)
New Zealand Agricultural Statistics 1985a, 1986a en 1987
Wellington, diverse jaren

MAF
New Zealand Horticultural Statistics
Wellington, 1985b

MAF
State of Agriculture 1985-86; Report of the Agricultural Review Committee to the Minister of Agriculture
Wellington, 1986b

Ministry of Foreign Affairs (MFA)
Nieuw-Zeeland in Vogelvlucht, Informatiebulletin voor bezoekers aan Nieuw-Zeeland
Wellington, 1983a

LITERATUUR (4e vervolg)

MFA
New Zealand and the European Community - the current issues
Wellington, 1983b

Ministry of Overseas Trade and Marketing (MOTM)
NZ/EC - A Community of Interest
Wellington, 1986

New Zealand Dairy Board (NZDB)
A survey of the New Zealand Dairy Industry
Wellington, (october) 1984, External Economics Division

New Zealand Dairy Board (NZDB)
Annual Report
Wellington, 1987

New Zealand Cooperative Dairy Company (NZDCC)
Financial Review, 1987
Hamilton, 1987

"The New Zealand Dairy Industry"
Paper prepared for the International Dairy Federation's 69th annual sessions
Auckland, 1985

New Zealand Meat and Wool Boards (NZMWB)
Review of the NZ sheep and beef industry 1985-86
Wellington, 1986, Publication nr. 1949

"Non-milkers real winners"
Journal of Federated Farmers of New Zealand, (february 1987), pp. 13-14

OECD
Economic Surveys 1981/1982 - New Zealand
Paris, 1982

OECD
Ministerial Mandate on Agricultural Trade - Report to the Council; Annex 1, Policies affecting agricultural trade
Paris, 1987a, Committee for Agriculture, Trade Committee

OECD
Ministerial Mandate on Agricultural Trade - Report to the Council; Annex V, Marketing Boards
Paris, 1987b, Committee for Agriculture, Trade Committee

OECD
Economic Surveys 1986/1987 - New Zealand
Paris, 1987c

Phillips, F.W. and A.D. Murdoch
"Mary had a little lamb - was that too much?"
In: Proceedings of the New Zealand Grassland Associotion,
48(1987), pp. 37-41

LITERATUUR (5e vervolg)

Produktschap voor Zuivel (PvZ)
"De positie en ontwikkeling van de Nieuw Zeelandse zuivelindustrie"
In: Marktbericht, nr. 2865, Rijswijk, 1985, Economisch-statistische afdeling

PvZ
"Nieuw-Zeeland, de werking van de regeling inzake de invoer, onder bijzondere voorwaarden, van boter uit Nieuw-Zeeland in het Verenigd Koninkrijk"
In: Marktbericht nr. 2900, Rijswijk, 1986, Economisch-statische afdeling

PvZ
"De zuivelvoedsel-hulp van de EG
In: Marktbericht nr. 2922, Rijswijk, 1987a, Economisch-statische afdeling

PvZ
Recente ontwikkelingen in de zuivelsector in Oceani en Noord-Amerika
Rijswijk, 1987b, bijlage bij vergadering Condenscommissie d.d. 14-9-87

Reitsma, Tj.
"Fruitteelt in Nieuw-Zeeland"
In: de Fruitteelt, 75(1985)28, pp. 836-844

Scott, J.D.J.
"Efficiency of Dairying under contrasting feeding and management systems in North-America, Isreal, Europe and New Zealand"
In: Smith, J.A. en V.W. Hays, Proceedings of the XIV
International Grassland Congress, held at Lexington, Kentucky, 1981

USDA
"Dairy, Livestock, Poultry, New Zealand"
In: Gedes Attache Summaries, 1986, USDA Foreign Agricultural Service

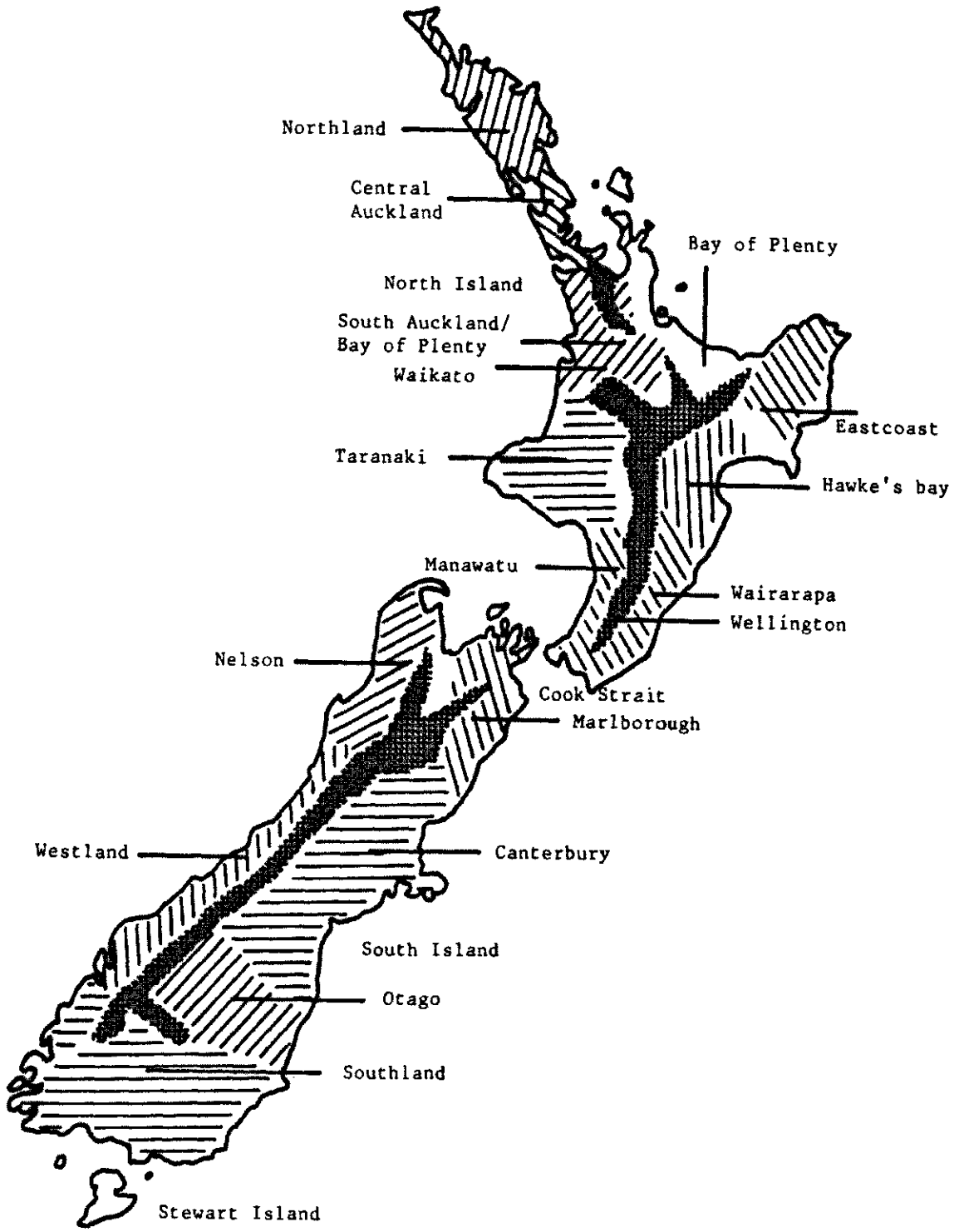
Vuijsje, H.
"Het Fort Nieuw-Zeeland"
Safe International, 6(1986)6, pp. 36-44

Vuijsje, H.
"Nieuw-Zeeland en het einde van de boerenmythe"
Safe International, 7(1987)2, pp. 58-65

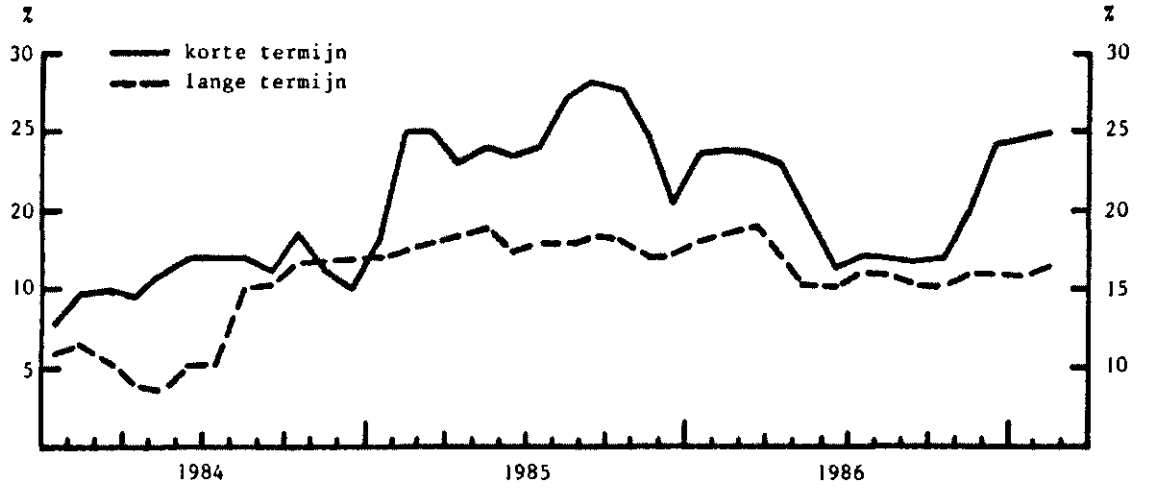
Ward, C.
"Sheep meat market requirements and implications for the processing industry and farmer supplies"
In: Proceedings of the New Zealand Grassland Association,
48(1987), pp. 43-45

Weinmüller, E.
Aussenwirtschaftliche Aspekte der EG-Agrarpolitiek, unter besonderer Berücksichtigung des Agrarhandels der Gemeinschaft
Kiel, Kieler Wissenschaftsverlag Vauk, 1984

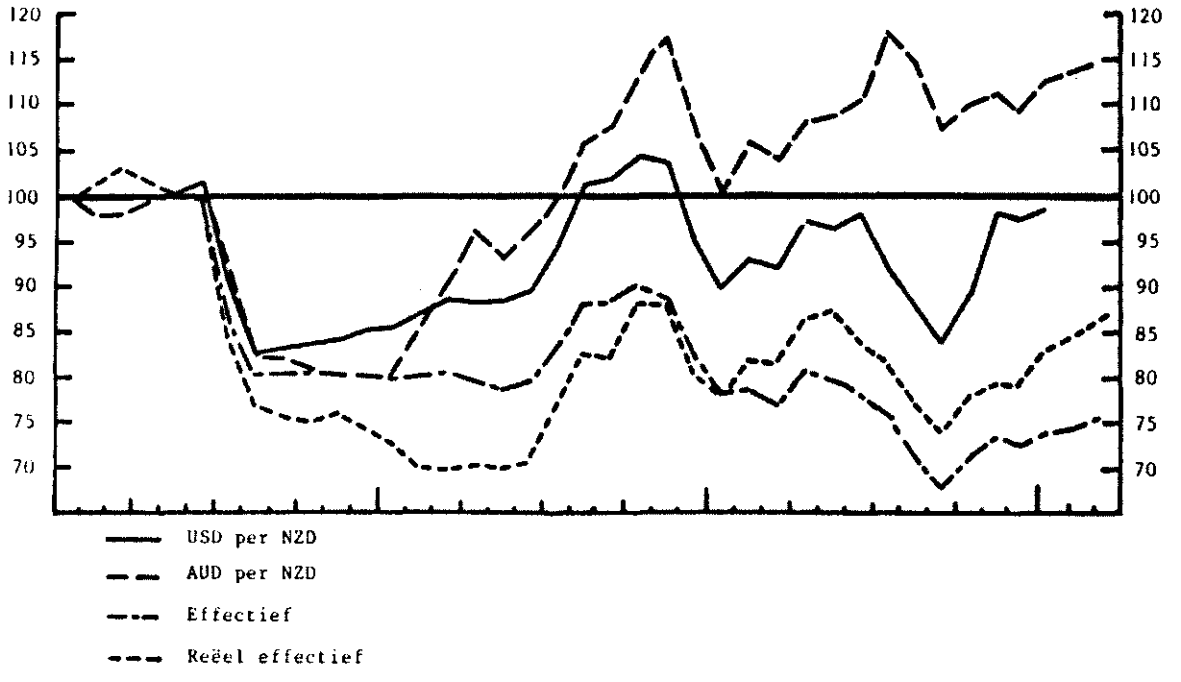
Bijlage A Kaart van Nieuw-Zeeland

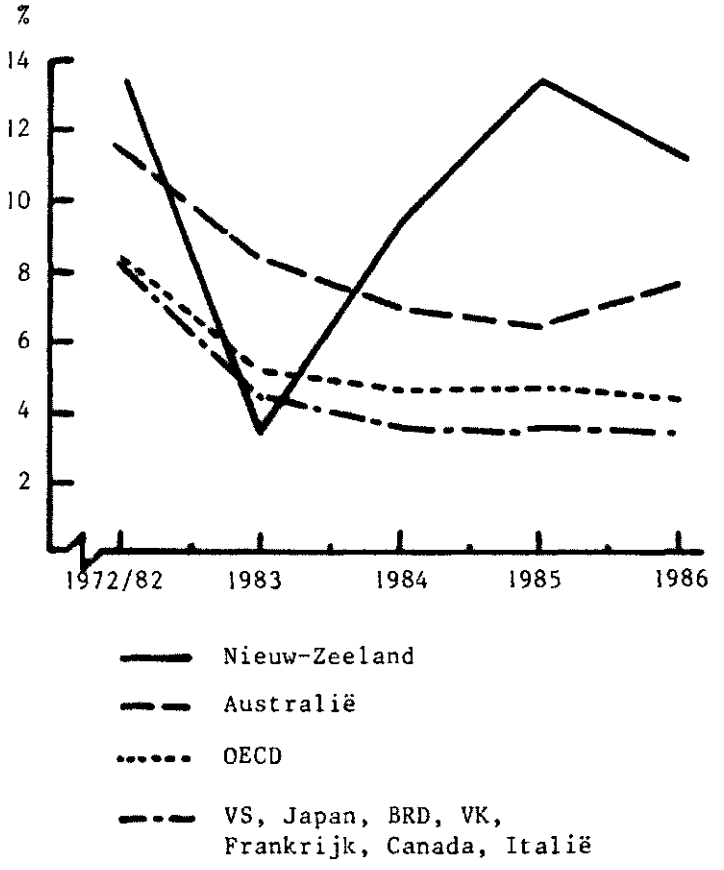
Bijlage B Rentetarieven, koersverloop en inflatie in Nieuw-Zeeland

Figuur B.1 Rentetarieven

Figuur B.2 Koersverloop NZ$ ten opzichte van Aus$ en US$

Figuur B.3 Inflatie

Bijlage C Wisselkoersen (1 ECU = ...)

Datum	Hfl	NZ$	US$
31-8-1987	2,334	1,882	1,142
31-1-1986	2,448	1,694	0,907
31-1-1985	2,514	1,496	0,703
31-1-1984	2,541	1,232	0,801
31-1-1983	2,525	1,303	0,938
29-1-1982	2,684	1,315	1,059
30-1-1981	2,825	-	1,230
31-1-1980	2,753	-	1,434

Op 30-1-1987:

	ECU	Hfl	NZ$	US$
ECU	1	2.32238	2.09866	1.13747
Hfl	0.43059	1	0.90367	0.48979
NZ$	0.47649	1.10660	1	0.54200
US$	0.87914	2.04171	1.84502	1

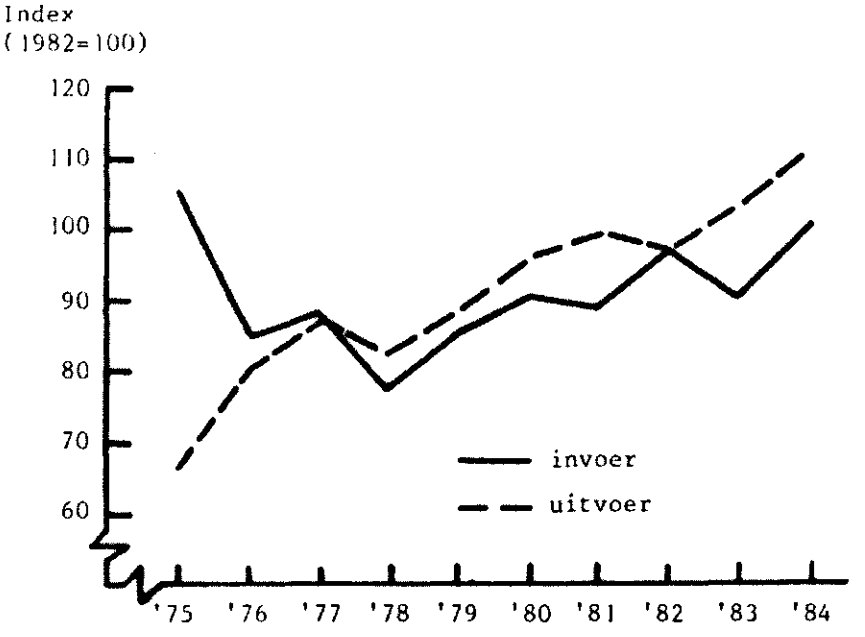
Bron: Commissie van de Europese Gemeenschappen, Bulletin van de EG, Brussel/ Luxemburg, diverse jaargangen.

Bijlage D Bijdrage aan Bruto Nationaal Produkt per economische sector

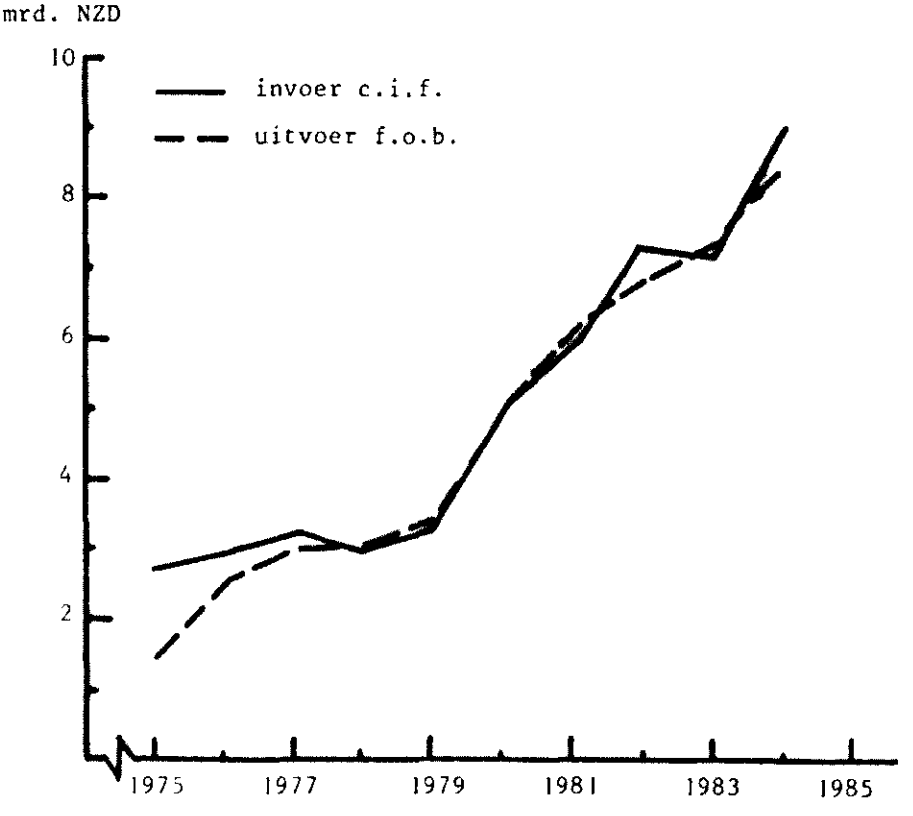
Year ending 31 March	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
a) *Market production groups*							
Agriculture	1 422	2 139	2 161	2 248	2 117	2 413	3 542
Fishing and hunting	43	59	61	78	90	105	122
Forestry and logging	142	197	295	339	346	426	627
Mining and quarrying	165	152	184	247	389	312	435
Food, beverages and tobacco	1 052	1 081	1 397	1 673	2 039	2 336	2 497
Textiles, apparel and leather	403	525	560	716	756	708	834
Manufactured wood products	248	306	367	472	442	517	615
Paper products and printing	418	524	606	726	804	844	1 135
Chemicals, petroleum, rubber, plastic	364	492	470	595	668	674	848
Non-metallic mineral products	174	196	227	337	373	399	436
Basic metal industries	127	167	173	217	298	335	442
Fabricated metal products	932	1 118	1 229	1 722	1 839	1 934	2 271
Other manufacturing	45	45	56	83	71	81	113
Electricity, gas, water	439	656	726	822	954	1 055	1 081
Construction	933	965	1 142	1 509	1 696	1 833	2 047
Trade, restaurants, hotels	3 250	3 478	4 417	5 357	6 207	6 868	7 098
Transport, storagess	987	1 119	1 233	1 442	1 612	1 931	2 192
Communication	442	516	630	716	908	1 028	1 088
Financing, insurance, etc.	1 789	2 020	2 354	2 951	3 404	3 820	4 422
Ownership, owner-occupied dwellings	710	753	831	1 004	1 174	1 271	1 438
Community, social, personal services	651	747	861	1 020	1 144	1 229	1 443
Nominal industry (bank service charge)	-389	-473	-603	-834	-975	-1 127	-1 328
Total, market production groups	14 347	16 783	19 377	23 438	26 356	28 994	33 399
b) *Non-market production groups*							
Central government services	1 951	2 252	2 827	3 366	3 686	3 767	3 915
Local government services	186	229	279	355	402	435	465
Private non-profit services	166	197	236	271	274	256	281
Domestic services of households	12	14	15	18	19	21	21
Total, non-market production groups	2 315	2 692	3 357	4 010	4 381	4 479	4 683
Total, all production groups	16 662	19 475	22 734	27 449	30 737	33 473	38 082
Import duties	166	212	231	337	362	432	566
Other indirect taxes	24	28	37	55	51	62	81
Gross domestic product	16 852	19 715	23 002	27 841	31 149	33 967	38 729

Bron: OECD, Economic Survey, paris, 1987.

Bijlage E De buitenlandse handel van Nieuw-Zeeland

Figuur E.1 Volume-index van de buitenlandse handel

Figuur E.2 Totale waarde van de buitenlandse handel
Bron: New Zealand Pocket Digest of Statistics, 1985

Bijlage F Totale hoeveelheden (x1000 ton) en aandelen (in % van totaal) van de belangrijkste landen/landengroepen van produktie en export van zuivelprodukten in 1985 1)

Produkt	Produktie		Export	
	hoeveelheid	aandeel	hoeveelheid	aandeel
Consumptiemelk 2)	439.813	100	256	100
w.v.: EG	*	*	151	59
Boter	7.650	100	855 3)	100
w.v.: EG	1.990	26	385	45
USSR	1.607	21	*	*
India	765	10	*	*
Nw-Zeeland	*	*	2.144	25
Magere-melkpoeder	4.540	100	1.080	100
w.v.: EG	1.907	42	313	29
VS	636	14	421	39
USSR	545	12	*	*
Nw-Zeeland	*	*	194	18
Volle-melkpoeder	1.755 2)	100	750	100
w.v.: EG	807	46	480	64
USSR	263	15	*	*
Brazilië	193	11	*	*
Nw-Zeeland	*	*	158	21
Condens	4.680	100	770	100
w.v.: EG	1.357	29	670 5)	87
VS	889	19	*	*
Canada	*	*	85 5)	11
USSR	562	12	*	*
Kaas	10.900	100	850	100
w.v.: EG	4.033	37	408	48
VS	2.289	21	*	*
Nw-Zeeland	*	*	153 5)	18
Caseïne 6)	235	100	190	100
w.v.: EG	132	56	89	47
VS	78	33	72	38

N.B. * = geen noemenswaardig groot aandeel.

1) Bron: Commissie van de Europese Gemeenschappen, De toestand van de landbouw in de Gemeenschap, Brussel/Luxemburg, 1987; tenzij anders aangegeven.

2) Bron: als 1), 1986.

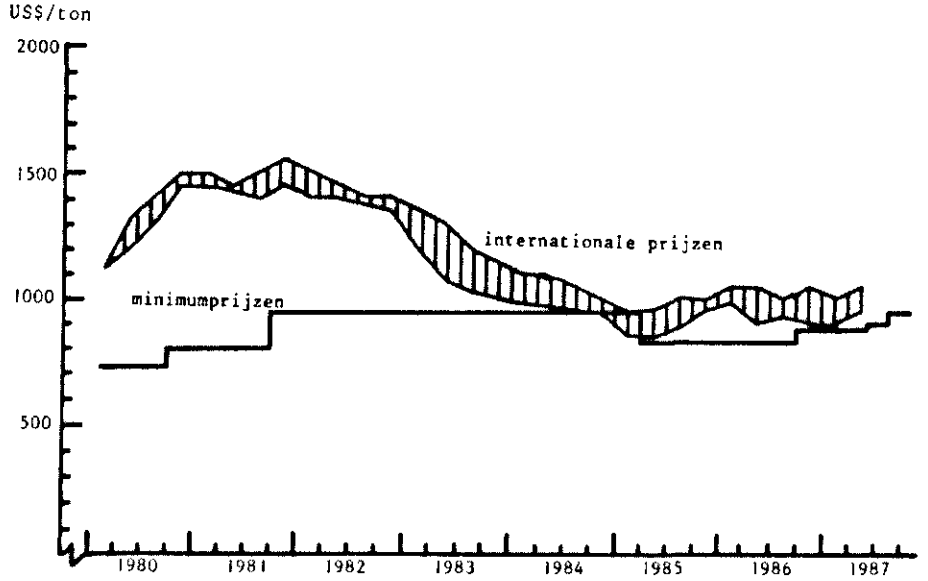
3) Betreft boter en boterolie.

4) Ministry of Agriculture and Fisheries, New Zealand Agricultural Statistics, Wellington, 1987.

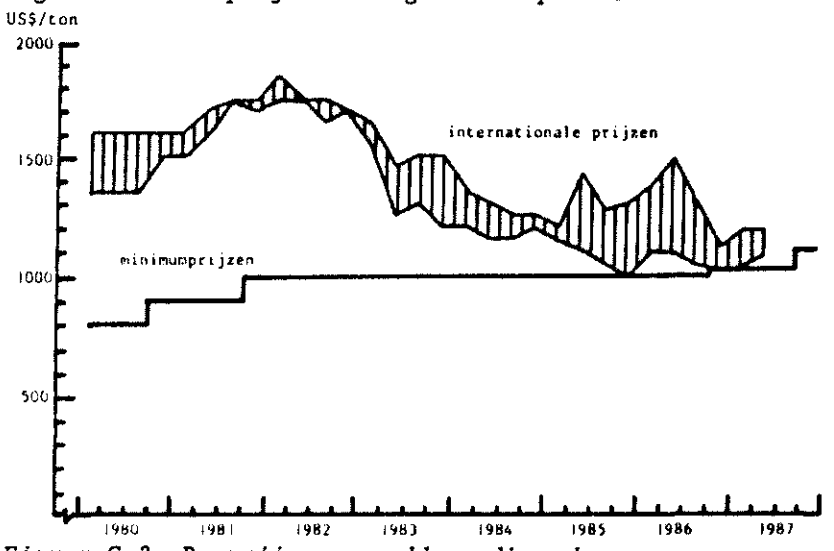
5) Bron: Produktschap voor Zuivel, Recente ontwikkelingen in de zuivelsector in Oceanië en Noord-Amerika, Rijswijk, 1987; Condenscommissie.

6) Bron: IDPC/IDA/GATT, Status Report on the world market for dairy products, 1987; Note by the secretariat.

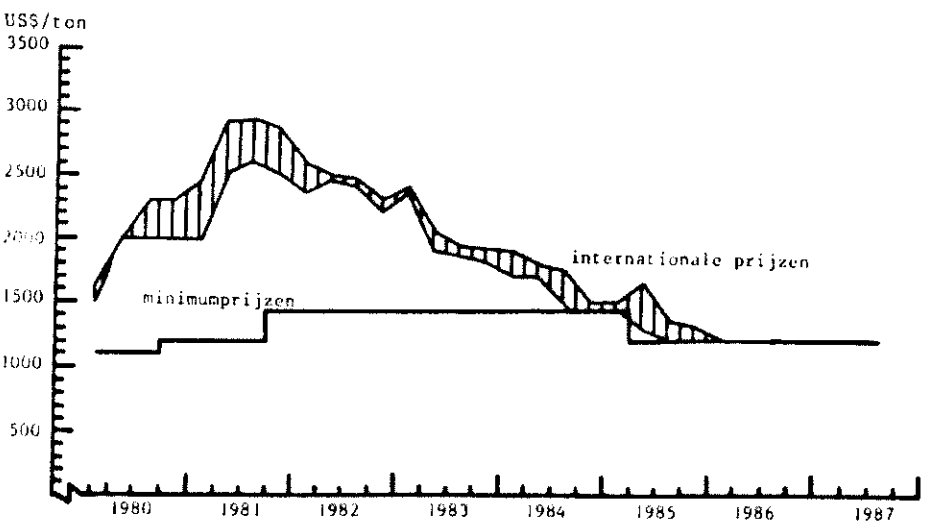
Bijlage G Internationale prijzen voor zuivelprodukten vanaf 1980

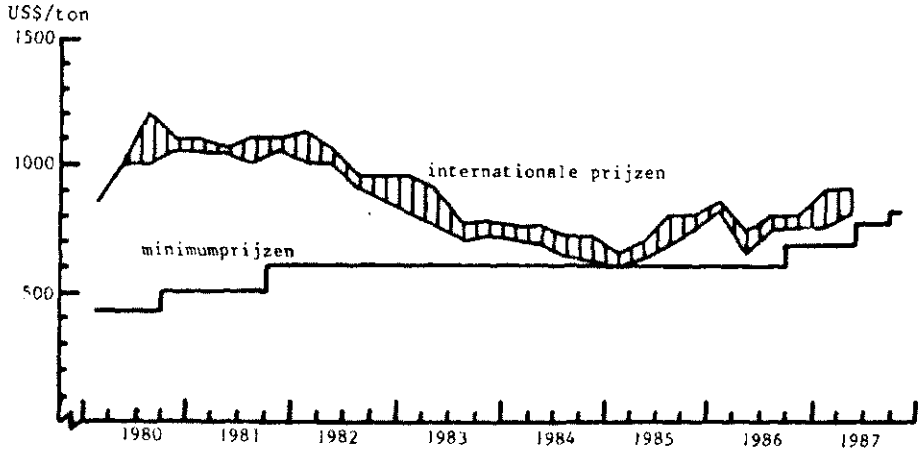
Figuur G.1 De prijs van magere-melkpoeder

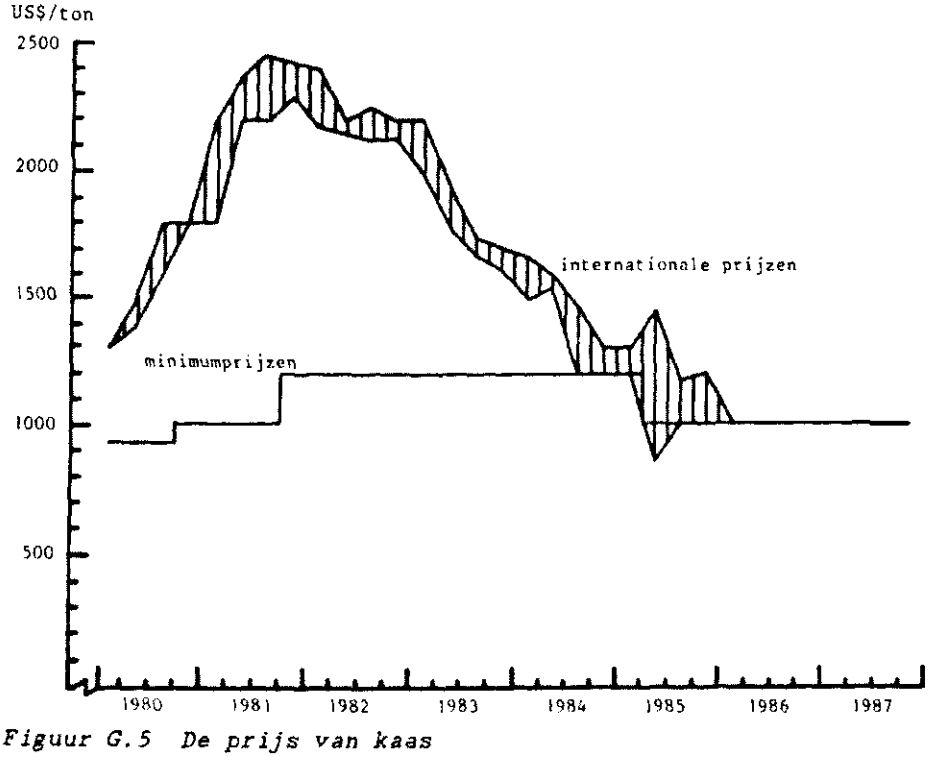
Figuur G.2 De prijs van volle-melkpoeder

Figuur G.3 De prijs van watervrij melkvet

Figuur G.4 De prijs van boter

Figuur G.5 De prijs van kaas

Bijlage H Invoer van agrarische produkten in de lidstaten van de EG uit Nieuw-Zeeland, 1981-1986 (in min. gulden)

EG-landen	Jaar			
	1981	1982	1983	1984
Frankrijk	337,0	329,4	344,1	435,0
Belg./Lux. Econ.Unie	201,8	227,0	204,8	290,2
Nederland	79,1	75,0	89,4	103,4
Bondsrep. Duitsland	278,4	252,6	271,1	361,4
Italie	181,6	218,5	182,4	246,0
Verenigd Koninkrijk	2031,3	2195,5	1911,9	1935,9
Ierland	18,6	18,1	16,9	17,9
Denemarken	34,8	25,3	28,3	42,5
Griekenland	98,2	95,4	90,2	114,6
Totaal EG-10	3260,7	3436,9	3139,1	3546,8

(vervolg)

EG-landen	Jaar	
	1985	1986
Frankrijk	447,2	351,7
Belg./Lux.Econ.Unie	346,2	276,3
Nederland	122,9	140,5
Bondsrep. Duitsland	455,9	340,8
Italie	410,4	286,5
Verenigd Koninkrijk	1973,0	1543,0
Ierland	24,4	23,9
Denemarken	36,8	43,0
Griekenland	105,8	112,8
Portugal		16,6
Spanje		111,5
Totaal EG-10/12	3922,7	3246,5

Bron: Eurostat.

Bijlage I Invoer in 1986 van agrarische produkten in de lidstaten van de EG-12 uit Nieuw-Zeeland (in min. gulden)

Exmisnr.	Produkt	Bestemming			
		Frankryk	B.L.E.U.	Nederland	B.R.D.
T	Totaal	351,7	276,3	140,5	340,8
00	levende dieren	0,0	-	-	0,0
01	vlees/-produkten	51,7	25,9	9,9	90,6
02	zuivel en eieren	0,2	-	10,6	13,3
03	vis en visprodukten	9,4	1,4	2,1	1,0
04	granen en graanprod.	3,3	-	0,0	0,0
05	groenten en fruit	45,9	106,8	56,8	103,5
06	suiker/suikerwerken	-	0,0	1,2	5,3
07	koffie/thee/cac/spec	-	-	-	-
08	veevoeder	-	-	0,2	0,1
09	bereide voedingsmid.	0,2	-	0,0	1,0
11	dranken	0,0	-	-	0,0
12	tabak en tabakswaren	-	-	-	-
21	ongel. huiden/vellen	74,0	30,7	11,2	3,6
22	oliezaden/-vruchten	-	0,0	0,0	0,0
23	ruwe rubber	-	-	-	-
24	kurk en hout	-	0,0	0,0	0,0
26	ex-textielvezels	144,1	110,0	32,0	70,1
29	ruwe dierl./pl.prod	8,4	0,5	8,8	25,3
41	dierl.olien/vetten	13,7	0,8	2,4	9,9
42	plant.vette olien	-	-	-	-
43	bereide olien/vetten	-	-	-	-
51	ex-org./chem,prod.	-	-	-	-
59	ex-and. chem. prod	0,9	0,2	5,3	17,0
91	ex-postpakketten	-	-	0,0	-
94	lev.dieren, n.a.g.	0,1	-	-	-

Bijlage I (vervolg)

Exmisnr.	Produkt	Bestemming			
		Italië	Ver.Kon.	Ierland	Denemarken
T	Totaal	286,5	1543,0	23,9	43,0
00	levende dieren	-	2,1	0,1	-
01	vlees/-produkten	36,7	620,3	1,1	15,2
02	zuivel en eieren	0,0	529,1	-	1,7
03	vis en visprodukten	3,1	5,5	-	0,1
04	granen en graanprod.	-	0,0	-	-
05	groenten en fruit	22,3	66,7	6,1	8,2
06	suiker/suikerwerken	-	0,6	-	0,1
07	koffie/thee/cac/spec	0,0	0,1	-	-
08	veevoeder	-	0,4	-	0,0
09	bereide voedingsmid.	-	1,2	-	-
11	dranken	-	1,5	-	0,1
12	tabak en tabakswaren	-	0,0	0,0	-
21	ongel. huiden/vellen	125,6	64,6	-	1,3
22	oliezaden/-vruchten	-	-	-	-
23	ruwe rubber	-	-	-	-
24	kurk en hout	-	0,5	-	0,0
26	ex-textielvezels	88,2	204,0	15,9	15,3
29	ruwe dierl./pl.prod	6,2	36,9	0,8	0.,9
41	dierl.olien/vetten	3,9	3,4	-	-
42	plant.vette olien	-	0,0	-	-
43	bereide olien/vetten	-	0,2	-	-
51	ex-org./chem,prod.	-	-	-	-
59	ex-and. chem. prod	0,4	5,8	-	-
91	ex-postpakketten	-	-	-	-
94	lev.dieren, n.a.g.	-	0,0	-	-

Bijlage I (vervolg)

Exmisnr.	Produkt	Bestemming			
		Grieklnd	Portugal	Spanje	EG-12
T	Totaal	112,8	16,6	111,5	3246,5
00	levende dieren	-	-	-	2,2
01	vlees/-produkten	53,9	0,4	14,4	920,1
02	zuivel en eieren	0,0	6,9	0,8	562,5
03	vis en visprodukten	0,9	-	4,5	28,1
04	granen en graanprod.	-	-	-	3,4
05	groenten en fruit	0,1	0,0	7,8	424,1
06	suiker/suikerwerken	0,0	-	-	7,2
07	koffie/thee/cac/spec	-	-	0,0	0,1
08	veevoeder	-	-	0,0	0,7
09	bereide voedingsmid.	0,0	-	-	2,5
11	dranken	-	-	0,0	1,6
12	tabak en tabakswaren	-	-	-	0,0
21	ongel. huiden/vellen	2,2	1,1	57,6	371,9
22	oliezaden/-vruchten	-	-	-	0,0
23	ruwe rubber	-	-	-	-
24	kurk en hout	-	-	-	0,5
26	ex-textielvezels	55,3	6,2	18,1	759,3
29	ruwe dierl./pl.prod	0,3	1,1	3,2	92,3
41	dierl.olien/vetten	-	-	-	34,1
42	plant.vette olien	-	-	-	0,0
43	bereide olien/vetten	-	-	-	0,2
51	ex-org./chem,prod.	-	-	-	-
59	ex-and. chem. prod	0,1	0,8	5,1	35,6
91	ex-postpakketten	-	-	-	0,0
94	lev.dieren, n.a.g.	-	-	-	0,1

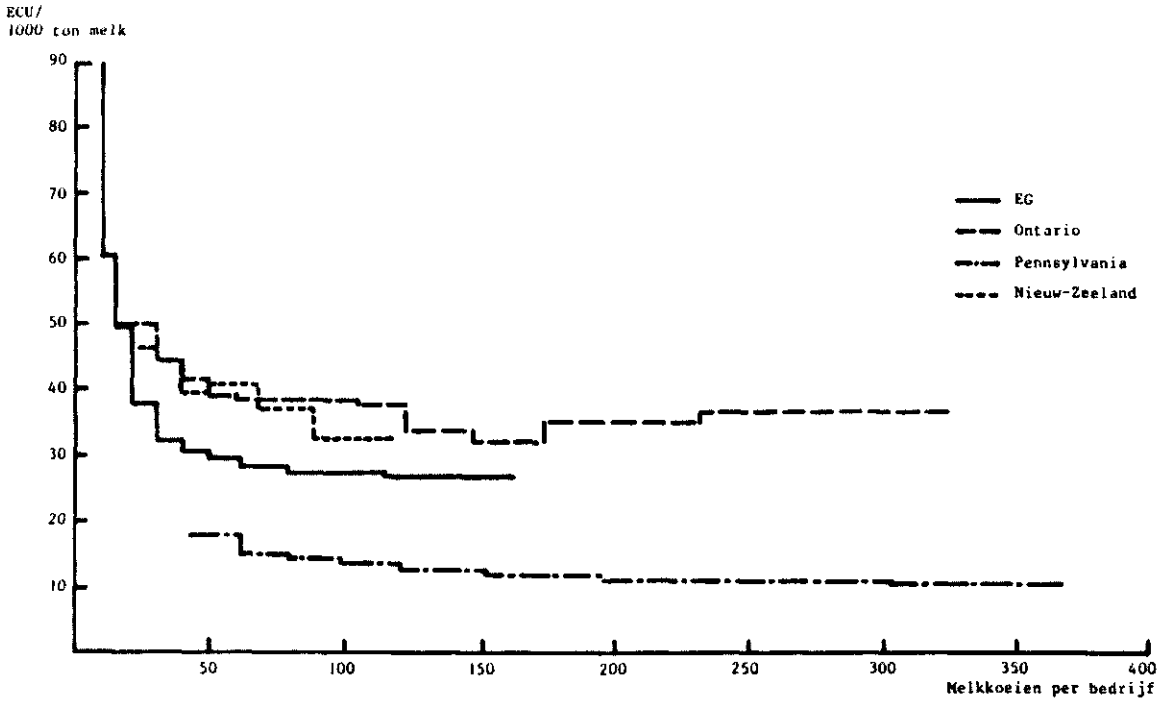
Bron: Eurostat

Bijlage I (vervolg)

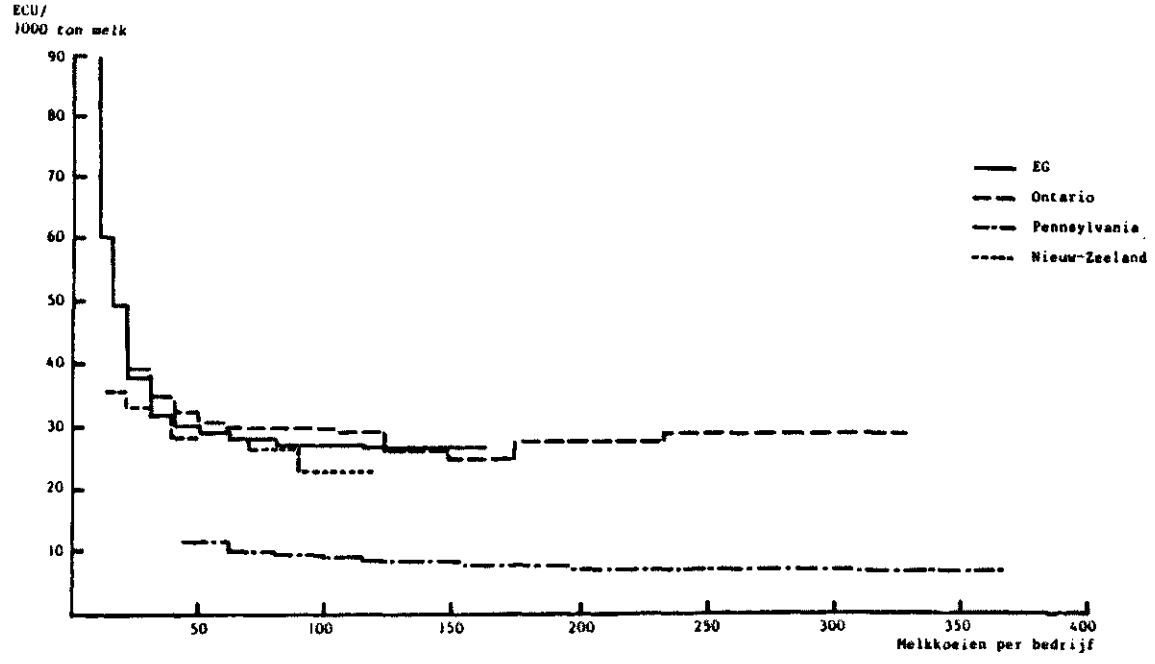
Produkten in groep: agrarische produkten

EXMISNR	Omschrijving
00	afdeling levende dieren
01	afdeling vlees en vleesprodukten
02	afdeling zuivelprodukten en eieren
03	afdeling vis en visprodukten
04	afdeling granen en graanprodukten
05	afdeling groente en fruit
06	afdeling suiker en suikerwerken, honing
07	afdeling koffie, thee, cacao, specerijen en fabrikaten daarvan
08	afdeling veevoeder, m.u.v. niet gemalen granen
09	afdeling bereide voedingsmiddelen, n.a.g.
11	afdeling dranken
12	afdeling tabak en tabakswaren
21	afdeling ongelooide huiden en vellen; ruwe pelterijen
22	afdeling oliehoudende zaden en vruchten
23	ex-afdeling ruwe, synthetische en geregenereerde rubber
24	afdeling kurk en hout
26	ex-afdeling textielvezels, textielafval en lompen
29	afdeling andere ruwe dierlijke en plantaardige produkten
41	afdeling dierlijke olien en vetten
42	afdeling plantaardige vette olien
43	afdeling bereide olien en vetten, was van dierlijke of plantaardige oorsprong
51	ex-afdeling organische chemische produkten
59	ex-afdeling andere chemische produkten, n.a.g.
91	ex-afdeling goederen vervoerd per post (postpakketten)
94	afdeling dieren voor dierentuinen, honden katten en dieren n.a.g.

Bijlage J Gemiddelde kosten van de melkproduktie naar kudde-omvang in Ontario, Pennsylvania, Nieuw-Zeeland en de EG (9)

Figuur J.1 Tegen wisselkoersen van 1983

Figuur J.2 Tegen wisselkoersen van 1987